

Afgrond en dans
Sander van der Meijs

Afgrond en dans

Sander
van
der Meijs

Ik heb de eer u onzen zoon te presenteren, Daniel Jan Faustus De Moralis Walewijn, bijgenaamd Riket met de Kuif, geboren te Middelburg op den eersten April 1882, een guit, mijnheer, een schelm die het ver zal brengen omdat hij gezegend is met de gave van den dans. Ik weet niet hoe u de wereld aanziet, mijnheer Jonas, maar u zal wel toegeven dat het een voordeel is als men dansen kan. Op rhythmten het leven door te gaan, dat is een kunst. Nietwaar, waken bij dag, slapen bij nacht, eten, drinken, werken, rusten met de maat, genoeg en verdriet, het heeft alles een rythme. En als men dansen kan, verstaat men de kunst die dingen mooi te doen, dat is de kunst van te leven. U hoef ik het niet te zeggen, mijnheer, dat men zich aan de maten houden moet, niet overdrijven met te veel of te weinig, al mag voor sommigen het leven in meer bewogen maat gaan dan voor anderen. Voor Jantje is het allegro van begin toe einde en tempestoso misschien voor Pietje. Er zijn uitzonderingen, ah zeker, maar de regel is een beetje andante, u bent dat niet met mij eens?

Ik begreep haar niet volkomen, maar ik knikte en antwoordde: Zeer zeker, mevrouw Walewijn.

Zij reikte mij de hand en zeide: U zal ons nu een genoeg doen, mijnheer Jonas, als u met mij enige maten van dit menuet wil dansen om mijn zoon te leren hoe men elegant de buigingen maakt. De eerste figuur, u kent het wel: tieta-tieta-ti-taa...

Toen ik mij excuseerde dat ik nog nooit gedanst had, keek zij mij een ogenblik stil van verbazing aan en begon toen meewarig te lachen. Maar dan moet u het leren, zeide zij, met die stem die mij al had ingepalmd.

(De wereld een dansfeest, Arthur van Schendel)

Inhoud

Tijd	4
Dansen	5
Waanzin	28
De vlucht	30
Betog van een beul	34
De ontmoeting	36
Vogels	39
Wat ik weten wilde	44
Orde en chaos	51
Kopstoot en struikelblok	56
Dans in de afgrond	92

Tijd

Er loopt een man over straat. Een oude man. Zijn lichaam is krom maar voor zijn leeftijd stapt hij stevig door. Zijn haren zijn grotendeels verdwenen en zilvergrijs. Hij heeft een bril waardoor hij nog altijd naar de wereld kijkt. Hij draagt broek, schoenen, jas, maar daar valt weinig meer aan op te merken dan dat ze hem bedekken en beschermen. Aan zijn pols heeft hij een horloge.

'Weet u misschien hoe laat het is?', vraag ik.

'Ik weet het niet.'

Hij voelt mijn blik en even kijkt hij naar zijn uurwerk. 'Ach nee, deze loopt al vele etmalen voor. Ik heb werkelijk geen idee.'

De man vertelt.

'Eens, lang geleden in een ander tijdperk heb ik dit horloge gekregen van iemand die me dierbaar was. Het gaf de tijd aan, nauwkeurig en precies. Jaren vertrouwde ik het mijn leven toe. Ik kon ervan op aan. Het was mijn leidraad en houvast, tot het op een dag zijn pas versnelde. Eerst had ik het niet in de gaten. Later stelde ik het 's morgens bij, zodat ik toch de hele dag zeker kon zijn van de tijd. Zoiets went. Niettemin begon ik meer en meer te steunen op mijn omgeving. Voortaan keek ik op klokken om het uur te controleren. Ik werd onafhankelijk en op een goede ochtend vergat ik het gelijk te zetten. Gedurende die dag kwam dat er niet van en eigenlijk deed het er niet meer toe; er was tijd genoeg.

'Ik liet hem lopen. Ik gaf hem de vrijheid te gaan waar hij wilde, te verkennen wat hij niet kende en wat ik nooit begrijpen zal. Wel hield ik bij waar hij was, hoever hij voorstond, een uur, twee uur, een halve dag, drie dagen, een maand, maar ergens in de tijd heb ik ook dat opgegeven. Hij loopt en ik vind hem trouw iedere dag op.

'Het geeft me een veilig gevoel, zo'n horloge aan mijn pols.'

Dansen

Jetzt bin ich leicht, jetzt fliege ich, jetzt sehe ich mich unter mir, jetzt tanzt ein Gott durch mich.

(Also sprach Zarathustra)

De prins en de prinses

Er was eens, lang geleden, een prins die op zoek was naar een prinses. Steeds kwam hij andere prinses tegen die haar ook zochten. Een gezellig clubje werd dat. Lekker lol trappen in de bossen met kikkers en toverfeeën, met vissen, ringen, heksen en draken. Voor ze er erg in hadden waren ze oud en impotent, te laat om aan prinsesjes te denken. Die was sowieso al lang gelukkig getrouwd met een boerenzoon. Ze had toch moeilijk eeuwig verongelikt kunnen blijven wachten, daar in haar torenkamertje.

I

De droom vervaagde en de dag brak door. Langzaam werd Jacco zich ervan bewust dat zijn bewustzijn niet doordrong tot het uiteinde van zijn arm. Hij schikte zichzelf zo dat het bloed kon stromen waar het wilde en met het tintelende gevoel in zijn hand kwam ook de euforie terug die al twee dagen zijn meester was. Hij wist het weer.

Twee dagen werd hij nu geleid door een idee. Een idee dat in zijn hoofd lag te glanzen van perfectie en dat hij steeds beter leerde kennen. Het was een idee dat hem van middelmatig choreograaf moest verheffen tot de staat die hij altijd in zich had voelen sluimeren en binnen zijn mogelijkheden had gedacht, die staat waarvan hij altijd had gedroomd, die van kunstenaar. Deze gedachte maakte hem gek van verlangen. Van deze gedachte hield hij. Hij omarmde het vooruitzicht, sloeg zijn benen er overheen, ging er comfortabel tegenaan liggen en doezelde nog even lekker weg.

Een teveel aan licht en een spanning in zijn buik deden hem verward wakker worden. Alweer kon hij zich de droom niet herinneren. Een lang ogenblik bleef hij in dezelfde houding liggen om het gevoel de gelegenheid te geven terug te komen. Te ongedurig draaide hij zich op zijn rug.

Als in een spiegel zag hij in het wit van het plafond de lege plek naast hem. De plek die er nu voor het eerst schoon en onbeslagen uitzag. Hij had het bed toch ééns moeten verschonen en zijn nieuwe bestaansrede had hem een goede aanleiding geleverd. Het was in ieder geval frisser wakker worden zo. Maar naar een soezig lichaam toedraaien was er niet bij, dus draaide hij zich naar zijn dans.

Wat hij in gedachten had was een directe confrontatie tussen leven en kunst, kunst en leven in een innige omstrengeling. Het leven zou voorgesteld worden door een naïeve danser die in het midden van het podium een cirkel tot zijn beschikking zou krijgen. Daarin zou deze zich simpelweg over moeten laten aan de muziek. Hij zou zich mee moeten laten voeren met de tonen en het ritme waarmee hij een soort weggeven van zichzelf zou opvoeren, een opgaan in het geheel. Deze dans zou staan voor iets waarin je jezelf verliest. Je springt in het duister en met die sprong in het onzekere word je jezelf. Je offert jezelf en herboren krijg je jezelf terug. Jacco had het idee dat dit het aanzien van het volle, het sacrale leven moest zijn. Je zou jezelf steeds moeten geven. Steeds

zou je moeten springen zonder zorg en zonder spijt. Zonder bang te zijn laat je jezelf gaan. Als je struikelt integreer je de struikel moeiteloos in je dans omdat je iedere verwachting uitgeschakeld hebt. Het onverwachte is welkom. Je voelt en je voelt je prettig. Je kijkt en je ziet schoonheid. Je reageert en je bent gelukkig omdat je de tijd niet krijgt om ongelukkig te zijn. Het is het moment waarin alles samenvloeit en waaruit alles opborrelt in een vloed van energie. Steeds opnieuw wordt het geschapen. Niet te stoppen is de creativiteit. Totdat het stopt, natuurlijk. Dan val je. Je herinnert je weer dat je een toekomst hebt. Je denkt weer aan het verleden. Je pijnigt je hersenen over hoe het anders had gekund en hoe het verder moet. Je zwemt en je verlangt terug naar de momenten dat je met beide benen op de grond stond.

Het moment, daarin zit de dans.

Rondom de eenzame persoon in het midden zou een aantal professionele dansers op moeten treden met een door hem nog te creëren dans. Het gestructureerde zou zo direct tegenover het volkomen vrije komen te staan. Hij moest nog bedenken hoeveel dansers het zouden zijn. Zijn gedachten gingen uit naar vijf. In ieder geval moest het een oneven getal zijn. Oneven getallen zijn levendiger dan even. Drie leek hem te weinig en zeven te veel. Als getal was elf misschien nog geschikter omdat het zich zo pesterig en ongrijpbaar achter de tien verschool. Maar elf dansers zouden de dans te gecompliceerd en onoverzichtelijk maken. Bovendien was elf het gekkengetal en met dat soort symboliek moest je oppassen. Vijf was goed, vijf zou het zijn.

Even verlustigde hij zich in het beeld. Even baadde hij zich in het gevoel in de coulissen te staan, te kijken naar een perfecte dans, af en toe het publiek te bekluren dat geboeid en geconcentreerd opging in het schouwspel om na de laatste beweging in applaus en gejoel uit te barsten, waarna hij werd overladen met bloemen, complimenten en goede kritieken. Hij ervoer een siddering van gelukzaligheid.

Met beide billen in het bed werd hij teruggebracht door het gevoel in zijn maag dat hij nu definieerde als een lichte honger die elk moment in rammelen kon uitbarsten. Een tijdje bleef hij nog besluiteloos liggen, maar door een oprisping van gewilde energie belandde hij net iets te snel in zittende houding. Daar pufte hij even uit. Hij deed zijn ogen dicht en onwillekeurig trokken zijn spieren samen en opende zijn mond zich wijd. Toen de geeuw was overgewaaid leunde hij zwaar op zijn knie. Het bed lonkte weer, de warmte was verleidelijk, de rust en vergetelheid begerenswaardig.

Toch gaf hij zich over.

De douche spoot warm en verkwikkend water over hem heen. Vijf dansers. Met vijf dansers waren er genoeg combinaties mogelijk. Ze konden alle vijf tegelijk dezelfde bewegingen uitvoeren. Alle vijf konden ze dezelfde bewegingen maken, maar een of twee dansers een maat of een paar maten later. Een kon er andere bewegingen uitvoeren, twee konden dezelfde andere bewegingen maken, twee die verschillende andere bewegingen maken, een die stilstaat, vier die stilstaan, alle vijf verschillende bewegingen. Legio mogelijkheden waren er in een nog te bepalen volgorde. Met allemaal tegelijk dezelfde beweging zou het waarschijnlijk moeten beginnen. Daarna kon er een verhaal worden verteld. Langzaam zou de eenheid moeten ontsporen. Liefst moest het geheel een climax zijn die zou eindigen in een geweldige apotheose. De muziek zou dat mede bepalen.

Het stuk zou ook toe kunnen werken naar een eenheid. Dat zou het een serene soort esthetiek verlenen. Misschien kon hij de twee mogelijkheden zelfs combineren. Chaos en eenheid staan lijnrecht tegenover elkaar en zijn ze dan niet een en hetzelfde?

Met deze tegenstelling droogde hij zich af. Hij was blij dat hij was opgestaan. Vandaag zou hij kunnen werken. Vandaag kon belangrijk voorwerk worden verricht. Hij liep naar de wastafel. Over de spiegel lag een waas van condens die hij met een handdoek weg moest vegen om zichzelf zichtbaar te maken. Hij nam de scheerkwast en scheerzeep en maakte ruim schuim. Voordat hij het op zijn wangen smeerde, bestudeerde hij zijn gezicht. Hij zag een wat hoekige kin met kleine stoppels. Een nog altijd jonge huid, maar groeven waren in opmars, gaven het reliëf, een ontwikkeling waar hij niet ontevreden over was. Kort haar dat de vorm van de schedel schaamteloos zichtbaar liet. Ogen die iets uitdrukten wat hij niet begreep. Een vreemde man die groette, even vragend keek, schudde en met een verontschuldigd schoudergebaar zijn kaken begon in te smeren met een romig wit goedje. Zorgvuldig verdeelde hij het: niet te dik, nat en gelijkmatig. Daarna nam hij een ouderwets knipmes en schoor zich nauwgezet en aandachtig. Bij het ene moment van onoplettendheid sneed hij zich op knullige wijze in zijn wang.

Na zich verder geschoren en zijn gezicht te hebben voorzien van een pleister, verdween hij in de slaapkamer. Daar was alles hetzelfde. Het grote bed beslapen, maar niet doorwoeld. Kleren op de grond, de gordijnen half open. Zijn oog viel op het boek aan de andere kant van het bed. Het was achtergebleven om alleen en eenzaam zijn leegte op te vullen. De leegte die hem weer liet werken. Eindelijk kon hij weer werken. Eindelijk kwam er weer iets uit zijn handen. Zijn kracht had hij terug.

Hij liep om het bed, pakte het boek, liet een willekeurige pagina verschijnen en begon te lezen.

De prinses en de kikker

Er was eens, lang geleden in een ver land, een prinses die verliefd was op een kikker. Ze was zo verliefd dat ze dagenlang pijn had in haar buik. Ze at niet, liet haar poppenpaleis staan, keek niet om naar haar gouden bal of zilveren speeldoos en had geen oog meer voor het zoontje van de tuinman, dat nu alleen in zijn boomhut spelen moest.

Als het mooi weer was, zat de prinses aan de oever van de hofvijver weg te dromen en zich te verlustigen aan de prachtige vorm van het dier. Ze hield van zijn glanzend groene huid die schitterde in de zon, van zijn tong die met bliksemacties vliegen verschalkte, van de krachtig slagen van zijn sierlijke achterpoten terwijl hij van het ene lelieblad naar het andere zwom. Ook kon ze uren luisteren naar de brulconcerten die de kikker soms ten beste gaf. Wat had hij een prachtige stem! Als het regende en ze niet naar buiten mocht, zat ze achter het raam te kijken naar de druppels op de ruit en dacht ze met diep medelijden aan de kikker, die het nu wel erg koud moest hebben.

De kikker had ondertussen de belangstelling wel opgemerkt van het bleke monster met de grote uitstulpingen, deinende haarmassa en loerende blik. In het begin was hij wat angstig geweest, maar later, toen was gebleken dat er geen gevaar voor hem dreigde, kon het hem niet meer schelen, ving hij rustig zijn vliegje, brulde wat en kwam uit gewoonte niet meer aan de monsterkant van de vijver.

Dit duurde zo een tijdje, maar voor een verwende prinses duurt een tijdje al gauw een eeuwigheid. Ze hield het niet meer uit van verlangen. Ze zóu en móest de volledige aandacht van de kikker hebben en begreep dat ze daarvoor tot actie over moest gaan. Op een morgen ging ze daarom gewapend met schepnet en stoutmoedige plannen opnieuw naar de vijver. Ze dacht: 'Als ik de kikker kan vangen en ik geef hem een zoen, dan zal ook in hem het liefdesvuur ontbranden en zullen we samen voor altijd gelukkig zijn.'

Aangekomen bij de oever zat ze nog even in twijfel te staren naar het object van haar begeerte. Zou ze het durven? Zou de kikker niet heel boos worden? Zou hij het haar niet kwalijk nemen als ze hem van zijn vrijheid beroofde? Als hij maar zou kunnen begrijpen dat ze het uit liefde deed, dat ze hem geen pijn wilde doen of hem in een jampotje stoppen. Ze werd steeds zekerder van haar zaak. Ze moest het in ieder geval proberen. Er moest een eind komen aan haar smachten en het invallen van haar wangen en dus, tegen de avond, toen ze dacht dat de kikker even niet oplette, verzamelde ze al haar moed, kracht, precisie, heel veel lucht, en sloeg toe.

Plons! Spetter spat. De kikker was ervandoor en de prinses lag in de vijver met haar haren vol waterpest. Ze kreeg een standje van de koningin en een week huisarrest van de koning.

De dagen die daarop volgden waren een hel van verlangen en spijt. Maar ook dacht de prinses goed na over wat ze had gedaan en toen de week voorbij was wist ze dat het de volgende keer zou gaan lukken.

Weer ging ze naar de vijver. De kikker scheen het voorval van een week geleden vergeten te zijn en zat als vanouds op zijn lelieblad, aantrekkelijker dan ooit door de lange scheiding. Schuchter zocht de prinses haar plaatsje aan de waterkant weer op en wachtte. Met haar net in de aanslag wachtte ze geduldig op een moment dat de kikker al zijn aandacht op een vlieg richtte die gevaarlijk dicht bij hem in de buurt kwam.

Weer sloeg ze toe. Ditmaal bleef ze overeind, droog en de kikker zat gevangen.

Heel voorzichtig, om hem niet te bezeren en om hem niet nog banger te maken dan hij al was, haalde ze de kikker uit het net. Teder hield ze hem omhoog en als in trance, als in een droom, een zoete droom met harpspelende engeltjes vol geluk, genot en roze tule, bracht ze de kikker naar haar mond en zoende.

Onthutst opende ze haar ogen. Dit was geen vervulling van haar dromen! Dit was geen zoete kus! Dit was vies! Slijmerig en koud was het! Smerig! Walgelijk! Ze spuwde op de grond, liet de kikker vallen en veegde haar mond af met een geurig schoon koninklijk zakdoekje. 'Op iemand die zo zoent, ben ik niet verliefd!', schreeuwde ze stampvoetend tegen de kikker en ze liep weg naar het kasteel om met haar poppen te gaan spelen of wat te eten. Hoe zou het met de boomhut staan?

De kikker daarentegen deed helemaal niets meer. Hij zwom niet meer, had geen aandacht voor vliegen, brulde niet, genoot niet meer van de zon op zijn huid. Hij vermagerde dromend aan de oever van de vijver.

II

Hij plofte neer in de uitgekozen stoel en maakte het zich gemakkelijk. Om hem heen heerste een rustige drukte van mensen die praatten, koffie dronken, bier, limonade, hun kinderen tot rust maanden, maar zitten deden ze allemaal en loom waren ze van de warmte. Hij wenkte de enige die rondliep, bestelde een koffie en ging er eens goed voor zitten. Hier kon hij genieten van de zon, rustig nadenken en ondertussen zou hij vermaakt worden. Hij hield ervan om naar mensen te kijken. Hij vond het leuk ze te observeren, te kijken hoe ze met elkaar omgingen. Hij trachtte te bedenken waarom ze deden wat ze deden, tot in het kleinste detail en hij vond het heerlijk als hij het allemaal een plaats kon geven in een sluitend verhaal. Hij bekeek hun bewegingen, de kleine frasen die daarmee werden uitgedrukt zonder dat ze werden opgemerkt, en natuurlijk de reacties die er onherroepelijk op volgden. Terwijl hij rondkeek kreeg hij direct al spijt dat hij niet even had gewacht met bestellen. Het meisje dat nu met een dienblad op het terras verscheen was veel aantrekkelijker en zou misschien zelfs een glimlach voor hem over hebben gehad. Hij verheugde zich op de tweede kop en het biertje erna.

Bedaard nam hij een sigaret en sloot zijn ogen tegen het licht. Hij kon de mensen ook laten voor wat ze waren. Hij was hier anoniem. Hier bleef hij onopgemerkt. Iedereen had het hier te druk met zichzelf. Hier konden dingen worden bedacht. Hier konden dingen ontstaan. Hij leunde achterover. Loom en verlekkerd dacht hij aan de juichende kritieken die aan hem zouden worden gewijd. Het interview. 'Het is een prachtig idee dat u hebt uitgewerkt. Hoe bent u er eigenlijk op gekomen?' 'Ik heb het bedacht terwijl ik aan het dansen was, onder het vrije dansen wel te verstaan. Dat doe ik wel eens om te ontspannen, als ik alleen ben. Ik zet de muziek hard aan en beweeg gewoon. Ik laat dan de ene beweging voortkomen uit de andere, zonder al te sterk te letten op structuur en techniek. Op het bewuste moment voelde ik me erg lekker, het dansen was heerlijk en ik bedacht me dat dit ook op het podium te brengen moest zijn. Vervolgens bedacht ik ineens de dansers eromheen. Dat was het begin.'

'Dat was het begin. Maar hoe bent u te werk gegaan bij de uitwerking?' 'Tja. Eerst moest natuurlijk de grote structuur duidelijk zijn. Hoe moet het podium worden verdeeld, hoeveel dansers moeten er zijn. Hoe wil ik dat het ballet eruit gaat zien. Dat kostte me nogal wat hoofdbrekens. Er waren zoveel mogelijkheden. Moesten de dansers bijvoorbeeld allemaal mannen zijn, allemaal

vrouwen, of zou het een gemengd ballet worden. Hoe moesten de verhoudingen dan liggen. Wat wilde ik precies uitdrukken met de dans. Het beantwoorden van deze vragen was mijn eerste taak. Vervolgens moest ik de bewegingen zelf gaan bedenken. Dit is natuurlijk het grootste, belangrijkste en moeilijkste werk, maar ik ben eruit gekomen. Zelf ben ik bijzonder tevreden.' 'Is deze stoel bezet?'

Een raspende, enigszins slepende stem schrok hem uit zijn dromen. Een man met een uitgesproken onverzorgd uiterlijk wees op de stoel naast hem en keek hem daarbij ongegeneerd vragend aan.

'Nee hoor', zei hij op een vriendelijke toon die hem zelf verbaasde. Een onverschillig hoofdgebaar had meer voor de hand gelegen en een simpel 'nee' had volstaan.

'In dat geval neem ik plaats.' De man ging met een plofje zitten en trok een tevreden gezicht.

De vriendelijkheid kon niet meer ongedaan gemaakt worden en de man had nu een aanleiding om te gaan praten, hoewel Jacco betwijfelde of daar überhaupt onderuit was gekomen. Hij besloot het te nemen zoals het kwam en keek naar de man. Die had vettig haar dat achterover op zijn schedel zat geplakt. Er zaten korsten op zijn gezicht. Hij was overduidelijk in een staat van gecontroleerde dronkenschap, zijn kleren vertoonden overal tekenen van slijtage en hij maakte in het algemeen een ongunstige indruk.

Het was een zwerver, maar hij glimlachte minzaam in antwoord op Jacco's blik. 'Een goeiedag.'

Jacco zocht nog naar een houding en knikte nu slechts terwijl hij zichzelf dwong de man aan te blijven kijken. Maar alles wat hij zag was de mond met te veel speeksel en te weinig tanden, die smakkend open ging en weer dicht.

'U bent aan het genieten van het mooie weer?'

'Klopt. En van het uitzicht.'

'Ja, op zo'n zomerdag valt er tenminste iets te zien nietwaar?'

Jacco lachte. Hij was niet voorbereid op de overduidelijke dubbelzinnigheid. Hij ging anders zitten, maar kreeg direct in de gaten dat dat een verkeerde keus was geweest. Weer verzat hij en hij zag de man kijken, hij maande zichzelf tot rust. Hij besloot zelfs tot een tegenaanval. 'En u? Wat bent u aan het doen?'

'Ik?' Even keek de man verbaasd. 'Ik ben niets aan het doen.' Hij wimpelde de vraag weg. 'Ik doe niet veel. Ik moet mijn dag doorkomen en met dit weer lukt dat best. Met dit weer maak ik mij

nergens druk om. Ik ben werkeloos, en dakloos, en vrouwloos.’ Hij lachte een korte krakende lach. ‘Kortom, ik hoef helemaal niets. Ik heb alle tijd.’ Een beetje kwijl droop door de stoppelbaard. Het was al halverwege de kin voordat het werd weggeveegd met de palm van een hand. Daarna ging er een mouw langs de neus. ‘Ik ben altijd buiten, ik doe hier niets bijzonders, maar u wel. Toch? U hebt een huis, een vrouw, een baan en u bent vrij. U wilde er even tussenuit.’

Jacco had het weer niet na kunnen laten anders te gaan zitten. ‘Nee nee, zo erg is het niet. Ik heb geen vrouw en ik heb nu ook niet echt een baan.’

‘Dat is rot voor u. Is uw vrouw weg?’

Jacco stond verstomd. ‘Ik heb geen vrouw.’

‘En u bent werkeloos?’

Het zat dicht op de huid. ‘Ook niet echt. Ik ben choreograaf. Ik maak dansen en nu heb ik even niets lopen.’

‘Ah, ik begrijp het. Geen vrouw, geen werk en toch moet u die dag doorkomen. Het is mooi weer en dan gaat u maar naar buiten. Daar is altijd wel wat te zien.’

‘Zoiets.’

‘U hebt gelijk. Buiten is het goed en ik kan het weten.’ Tussen de baardharen zaten huidschilfers en sommige van de korstjes waren opengekrabd. Op die plaatsen was het rood vochtig.

‘U kunt het weten.’ Op dat moment kwam er een man in het zwart bij hun tafeltje staan.

‘Valt deze man u lastig?’ Hij had zijn autoritaire gezicht opgezet en negeerde de zwerver opzichtig. Voordat Jacco antwoord kon geven werd hij echter al van repliek voorzien. ‘Ik zit hier te praten met een vriend. Mag dat soms niet?’

Ogen bleven gevestigd op Jacco. ‘Hoort hij bij u?’

Nu nam Jacco zelf het voortouw. ‘Ja, mogen we twee biertjes? Ik neem aan dat u met me meedrinkt.’

‘Graag.’

‘Twee biertjes alstublieft.’

De ober wist een moment niet wat te doen en droop toen af.

‘Die heb je goed op zijn nummer gezet. Bravo. Graag drink ik met jou.’ Onder de open kraag was de huid vuil. ‘Dat doen ze nou altijd, en niet alleen bij café’s. Vaak mogen we niet eens gewoon op een bankje in de stad zitten. Zelfs daar worden we weggejaagd. De mensen zien ons liever niet. Ze willen ons niet. Eerst kotsen ze ons uit en dan willen ze niet weten dat we toch nog

bestaan. Ze denken liever dat we ervoor gekozen hebben. Dan kunnen ze zelfs jaloers zijn. Wij hebben geen vrouw die zeurt, geen baan waar we naar toe moeten, geen hypotheek, geen afspraken, geen belasting, geen problemen. Als je maar weet dat het allemaal geouwehoer is. Het is echt niet leuk om op straat te leven.’ Spetters spuug werden met bosjes gelanceerd en kwamen verbazingwekkend ver.

Het bier kwam en koelde de opwinding wat af. ‘Op je gezondheid. Proost.’ Jacco rekende af terwijl er een grote slok in het keelgat verdween. ‘Dat is lekker.’ Ook Jacco nam een flinke teug. Warm weer en koffie maken dorstig. De oratie ging door.

‘Nee, het is echt geen pretje om dakloos te zijn. Ik kwam op straat omdat mijn vrouw wegging. Ik zat in de put, ik dronk, ik viel mensen lastig, ik maakte er een rommeltje van. Mijn vrouw had me al zwart gemaakt in de buurt en toen ik mijn huur niet meer kon betalen ben ik mijn huis uit gezet. Waar moet je dan heen? Dan kun je nergens heen. Dan sta je op straat. Daar komt niks geen kiezen aan te pas. Dan sta je overal buiten en de mensen kijken langs je heen. Nou, ik kots op hen.’ Het vocht had zich nu bijna een weg naar de onderkant van de kin gebaand vanwaar het ongehinderd de hals in kon druipen. Net op tijd werd het weggeveegd. De man nam een tweede en laatste slok en maakte een tevreden geluid. ‘Dat is lekker. Mag ik er zo nog een? Op een been kun je niet lopen.’

Jacco stak zijn arm omhoog. Dezelfde vrouw als de vorige keer reageerde het eerst. Hij bestelde en werd zich bewust van een geur die licht misselijkmakend was. Hij pakte een sigaret en hield ook zijn gesprekspartner het pakje voor. Toen hij zich voorover boog om vuur te geven, werd de geur sterker. Snel inhaleerde hij rook en keek op zijn horloge. Tien voor drie.

Even zaten ze stil te roken voordat de man zijn kant op leunde en hem een klopje op de knie gaf. ‘Gelukkig zijn er mensen zoals jij die niet altijd de andere kant op kijken. Ik heb weer een heel klein beetje vertrouwen in de wereld.’

Jacco verbeeldde zich dat er spot doorklonk en keek naar een nat plekje op zijn broek. Hij glimlachte verlegen, rookte en werd verlost door het bier. De man hief het glas en dronk. De adamsappel ging weerzinwekkend groot op en neer. Het horloge wees vier voor drie.

‘Nu word ik ook al slechter ter been. Ik heb geen goede schoenen en je loopt me wat af. Mijn knieën gaan eraan kapot. En de kou en de nattigheid doen de botten ook geen goed.’ Jacco wachtte op een zeurderig toontje maar werd niet op zijn wenken bediend. ‘Maar nu is het lekker. Nu is het ‘s nachts zelfs niet erg om buiten te zijn. Ja, nu is het goed.’ De man leunde comfortabel achterover

met zijn glas in de hand. Even leek hij in andere sferen te verwijlen.

‘Wat zit je toch steeds op je klokje te kijken?’

Tien seconden voor twee voor drie. De man wist natuurlijk donders goed waarom en Jacco voelde zich betrappt.

‘Ik moet zo ergens zijn.’

‘Ja?’

‘Ik heb een afspraak.’

‘Wanneer dan?’

‘Over een half uur.’ Nog tenminste een kwartier te gaan.

‘Dan hebben we nog wel even. Heeft het met het ballet te maken? Ga je toch wat doen?’ Jacco was te laat met ontkennen. ‘Je gaat iets doen. Wat ga je doen?’ Hij schrok van de verlegde aandacht. Hij wilde weg, maar de man rook aan zijn aarzeling en zijn angst dat er iets kon worden blootgelegd. ‘Je bent toch choreograaf?’ Hij had zich vastgebeten. Jacco knikte ‘Ben je bekend?’ ‘Niet zo erg.’ ‘Laat me raden, je hebt zelf gedanst.’ Weer knikte Jacco. ‘Je bent ermee opgehouden omdat je te oud werd.’

‘Niet te oud. Ik raakte geblesseerd.’ ‘Geblesseerd? Het lijkt wel topsport.’ ‘Daar kun je het ook rustig meer vergelijken, alleen is het veel zwaarder. In het gewone leven heb ik geen last van die blessure, maar als danser kon ik niet alles meer. Als je niet meer tot het uiterste kunt gaan, dan moet je iets anders gaan doen. Ik ben opnieuw begonnen.’ ‘Was je goed?’ De absolute top had hij nooit bereikt, maar hij had er zeker heel verdienstelijk net onder gezeten. Even kwam hem het moment voor ogen dat hij zijn evenwicht verloor. En hoewel hij het goed had opgevangen was hij toch behoorlijk kwaad geweest op zichzelf, wat echter niet had voorkomen dat het nog een keer gebeurde.

‘Ik was goed.’

‘Goed zo, en nu ben je ergens mee bezig.’ De man was een terriër. Waarom kon hij niet gewoon over zichzelf praten, zoals iedereen. Jacco wist niet wat hij zeggen moest. Hij was er nog lang niet klaar voor om zijn idee te verdedigen. Het moest nog rijpen. Hij moest nog zekerder worden van zichzelf. Het moest nog vastere vorm aannemen. Hij moest het nog beter leren kennen. Het was nog niet klaar om uitgesproken te worden. Hij moest er nog niet over praten.

‘Ja dus.’ Het was nog niet goed. Hij moest er nog niet over praten.

‘Nou?’

Jacco probeerde rond de hete brij heen te draaien. 'Ik heb een opdracht en ik loop rond met een idee. Een idee, meer is het nog niet. Het is nog in een pril stadium. Het is nog niets eigenlijk. Het moet allemaal nog beginnen.' Jacco trok zijn tenen samen. Zou de man hier genoeg mee nemen?

'Hoe ziet het eruit?' De laatste strohalm gleed uit zijn handen. Dit was de vraag. Jacco behield de controle over zijn zenuwgestel maar schoof ongemakkelijk in zijn stoel. 'Kom kom, ik vertel het heus niet verder. Ik ben maar een dakloze, ik kom niet in de kringen waar dit soort dingen belangrijk zijn. Ik ben gewoon nieuwsgierig. Hoe ziet het eruit?' Jacco dacht aan zijn vorige ballet. Dat had niet echt een idee gehad. Niet vergelijkbaar met het huidige. Hij dacht aan een ballet van een collega. Er bestond weinig kans dat de man tegenover hem dat werk kende. Maar de man was niet altijd zwerver geweest.

'Vertel nou.

'Kom op.'

Zijn verzet was gebroken. Als in trance vertelde hij, legde hij zichzelf op tafel, speelde hij open kaart. De man lachte en Jacco zag de verholen spot in de ogen.

Bijna kwart over drie.

Hij dronk zijn glas leeg en stond op. 'Ik moet maar eens gaan.'

'Is het half uur nu al om?'

'Nee, maar ik ben te voet en het is nog een eind lopen.'

'Oh....nou...heppie dan nog een paar euro voor me, dan kan ik ook nog wat eten.'

Het was niet eens meer een vraag. Jacco gaf de man er vijf. Met minder kon je een vriend niet afschepen. Voor meer was hij te gierig. Zijn voetstappen richtte hij op huis.

III

Met walmend hoofd kwam hij zijn appartement binnen. In zijn hersenen schuimde het bier nog landerig na en overdreven wankelend betrad hij zijn woonvertrek. Hij liet zich vallen op de klaarstaande bank. 'Het wordt goed', zei hij luidop in vervolg op wat hij op zijn weg van de kroeg naar huis tegen zichzelf had verkondigd. 'Het wordt goed, het moet.' Hij lachte om het gerijm. 'Het zal en het gaat lukken.' Tevreden met dit resultaat staaarde hij even in het luchtledige.

'Dat is een goed idee', begon hij weer, opstaand, zijn vinger wijzend naar een parallel universum. 'Een goed idee. Ik wou dat ik er zelf op was gekomen. Het is simpel en doeltreffend. En er zal nog publiek voor zijn ook, dat weet ik zeker. Een prima idee. Je hebt jezelf overtroffen. Ik heb altijd al gedacht dat dit in je zat, daarom heb ik je de ruimte gegeven. Ik heb het altijd wel gedacht. Ik dacht: "Die jongen, die kan wat worden." En ik heb gelijk gehad. Dat doet me genoegen. Een prima idee. Echt een prima idee. Op zulke ideeën drijft het balletwezen. Zulke ideeën hebben we nodig. Natuurlijk geef ik je alle vrijheid om het verder vorm te geven. Je mag zelf je dansers selecteren. Als je het goed uitwerkt, zie ik grote mogelijkheden. Hoe ga je het eigenlijk uitwerken?'

Op dit punt merkte Jacco dat hij niet zo dronken was als hij zich voordeed. Om dat te verhelpen schonk hij zichzelf iets sterks in en nipte. Weer terug op de bank keek hij naar het plafond. Wit. Daar zag hij het. Daar zag hij het in volle glorie. Het was een prachtig gezicht vol spanning en een niet te vatten emotie. Wit. Het was beeld. Beeld. Beeld was het belangrijkste. Beeldtaal was de belangrijkste taal. De meest essentiële, de meest primaire. Beelden liepen altijd voor op de taal. Woorden waren slechts boodschappers die de beelden over moesten brengen, een taak waarin ze meestal jammerlijk faalden. Beelden zaten dieper verankerd in de mens. Jacco's talige gedachten werden op de grens van waken en dromen bijvoorbeeld steevast omgezet in gedachten in beeld. Dromen waren voor hem op drift geraakte gedachten. Vrije gedachten in beeld, nooit in taal. Als hij eens een boek wilde lezen in zijn droom, lukte dat nooit en werd hij gefrustreerd wakker. De beeldtaal was het meest primair en daarom was dans zo'n mooie vorm van kunst. Er wordt niet gesproken maar het vertelt des te meer. Het is van taal losgeslagen taal die mensen dingen doet doorvoelen.

De muziek moest hij niet vergeten. Muziek was de andere component van de twee-eenheid.

Muziek was ook een gecompliceerde taal los van taal. Die twee samensmeden tot één geheel was het mooiste wat iemand doen kon. Muziek en beeld, beeld en muziek.

Even verwijlde Jacco bij deze gedachte, tot het weer tot hem doordrong dat de muziek een probleem was. De muziek moest te dansen zijn voor de danser in het midden. Hij dacht er even aan een moderne band voor de muziek te laten zorgen. Zo'n band zou niet echt moeilijk te krijgen moeten zijn. Die lui vonden het heerlijk om zich als cultureel te profileren en het zou alles zeker makkelijker maken. Hij verwierp het idee echter direct. Mensen zouden speciaal voor de muziek komen en anderen zouden er speciaal voor wegblijven. Het publiek dat op zou komen dagen zou geen verstand hebben van ballet en alleen opmerken dat de bewegingen niet altijd synchroon gingen, dat een bepaalde danser het goed deed en dat een andere een expressieve uitdrukking op zijn gezicht had. Daar deed hij het niet voor. Daarmee nam hij geen genoegen. Serieuze muziek moest hij hebben, serieus publiek.

De eisen aan de danser in het midden, zijn talent en gevoel voor muziek groeiden weer aanzienlijk.

Hij stond op en liep naar het raam. Alles was rustig buiten. Om en om waren de lantaarns verlicht en donker. Een eenzame wandelaar kruiste de straat. Hij keek niet om of op en verdween uit het gezicht. Niets bewoog er meer. De spiegel van het leven, dat was de kunst. Het leven, een wanordelijke brij waarin met veel moeite structuur wordt aangebracht. Kunst, een structuur die op zijn best de chaos laat zien. Hij keek naar de figuur in de ruit. Daar had je hem weer. Een man met een hand in zijn broekzak en in de andere een glas. Zo stond hij zelf ook. Hij gokte erop dat de ander op hem leek. Hij streek over het korstje op zijn wang. Het verbrokkelde al en hij peuterde een stukje los. De man deed hetzelfde, maar met de linker- in plaats van met zijn rechterhand. Gelijk tot in de details en toch volledig verschillend. Een andere wereld. Of toch niet? In het spiegelbeeld was rechts links en links rechts. Dat was een verschil. Maar was dat een verschil van doorslaggevend belang? Waren niet de belevingswerelden het belangrijkste? Bij die ander zat de rechter hersenhelft links en de linker rechts. Alles draaide twee keer en zat dus toch weer op zijn plaats. Twee identieke mensen keken elkaar aan. Ze verschenen ook steeds weer tegelijkertijd. Wel reageerden ze vreemd in het zicht van de ander, vooral als ze gebruik wilden maken van hun gelijkheid. De handen gingen vooruit als ze achteruit zouden moeten gaan en omgekeerd. Hoe gelijk ook, het bleven vreemden.

Hij keerde zich om en zette zijn lege glas op tafel. Niet goed wetend wat hij doen moest, liep hij doelloos door de ruimte. Naar de gang, terug, naar de keuken. Hij had geen zin in eten of nog meer

drinken. Terug. Naar de slaapkamer. Het grote bed nodigde hem niet uit. Naar de badkamer. De man achtervolgde hem. Terug naar de slaapkamer. Daar viel zijn oog op het boek. Het boek van de geliefde dat zich nu een plaats aan zijn kant van het bed had verworven. Even bleef zijn blik erop gevestigd. Hij vond precies genoeg kracht om zich er van af te wenden.

Het slot van zijn dans, dat zou prachtig zijn. Hij stelde het zich voor. In het midden ging de dans door op een manier die hij aan de danser over zou laten. De vijf dansers eromheen vertelden de finale. Een ervan danste heftig, een stond er stil. Twee dansten sensueel samen en de laatste in zichzelf gekeerd, rustig en sereen. De stilstaande figuur had verschillende mogelijkheden. Hij kon timide omlaag kijken of in extase omhoog. Hij kon de andere dansers geconcentreerd, belangstellend of verveeld bekijken of hij kon zich van het tafereel hebben afgewend.

Zo zou het zijn.

Zo zou het zijn.

Nog even stond hij gedachteloos naar de muur te kijken. Toen draaide hij zich om, pakte het boek en las.

De draak en de held

Er was eens, lang geleden, een draak die een niet al te grote berg ergens in het zuiden bewoonde en die een bescheiden schat bewaakte. Zijn gemakkelijke leventje bestond uit het terroriseren van de mensen in de omtrek, het roven van vee, het platbranden van het land, het bekijken van zijn schat en, zo af en toe, een paar keer in het jaar, uit het verslinden van helden die gekomen waren om hem te doden maar die geen partij voor hem waren. Met een achteloze klap van zijn staart of met een ademtocht uit zijn vurige bek schakelde hij ze moeiteloos uit.

De draak hoefde zich niet druk te maken, hij had het prima voor elkaar. Een lang en gelukkig leven lag voor hem, maar toch had hij één grote vrees. Hij was bang dat er eens een held van een verhaal langs zou komen om hem te doden. Helden van verhalen zijn – zoals iedereen weet – veel sterker, slimmer, hebben vooral veel meer geluk dan gewone helden en zijn daardoor niet te verslaan. De draak had al verschillende familieleden verloren door toedoen van zo'n geweldenaar. Zijn grootvader, zijn tante, een broer, en die waren toch stuk voor stuk veel sterker en vuriger dan hijzelf. Hij maakte zich ernstig bezorgd.

Hoe kon hij voorkomen dat hem zoiets overkwam? Hij piekerde lang over deze vraag. Hij zou

onbekend moeten blijven bij alle schrijvers van de wereld. Maar hoe kon dat als hij zijn land en zijn mensen zo behandelde? Hoeveel schrijvers hadden al niet van hem en zijn wreedheid gehoord? Ze waren alleen nog niet op het idee gekomen een held op hem af te sturen. Hij zou ze allemaal op kunnen gaan zoeken om ze te doden. Dit leek hem echter onbegonnen werk. Bovendien zou hij zijn schat te lang alleen moeten laten. Deze zou geplunderd kunnen worden en dat was wel het allerergste wat de draak zich voor kon stellen.

Na lang nadenken leek hem slechts één enkele echt definitieve oplossing mogelijk. Hij zou zelf zijn verhaal op moeten schrijven, zodat hij zélf een held van een verhaal zou zijn en helden van twee verschillende verhalen kruisen elkaars pad zelden. In zijn eigen verhaal zou hij veilig zijn.

Hij toog aan het werk. Overdag terroriseerde hij, als vanouds, de landen rondom zijn berg en 's avonds schreef hij al zijn avonturen op. Het waren verhalen waarin hij zelf de grote held was, moedig, groots en onversaagd, een heldhaftig beschermer van zichzelf. 's Nachts kon hij nu weer rustig slapen zonder bang te zijn dat er de volgende morgen een onverslaanbare held voor zijn berg zou staan, die gekomen was om een eind te maken aan zijn leven.

Maar lang kon dit niet goed gaan, dat begrijpt het onnozelle kind. Helden en draken zijn nu eenmaal als water en vuur. Ze haten elkaar instinctief en als ze elkaar tegenkomen, willen ze strijden. Ze kunnen zeker niet samen door een deur. Al na twee eeuwen begon de draak het benauwd te krijgen. Wie was hij nou? De draak of de held? Als hij de draak was, zou hij de held willen doden en als hij de held was andersom. Hij kreeg angst voor zichzelf. Weer lag hij nachten wakker, bang dat het gevecht in hem zou beginnen. Bovendien wist hij niet welke partij hij moest kiezen. Hij was een draak van geboorte, maar de held had hem grote diensten bewezen. En dan was er nog een probleem dat het kiezen bemoeilijkte. Als hij voor de draak koos, waar hij eigenlijk het meest voor voelde, moest hij de held doden. Alleen was dat een held uit een verhaal, en die zijn – zoals iedereen weet – onoverwinnelijk. Als hij daarentegen koos voor de held en dus voor de winnende partij, wie won er dan?

Het werd hem allemaal veel te ingewikkeld. Het enige wat hij kon doen was zweven tussen angst en wanhoop, zonder enig uitzicht op een uitkomst. Hoe had hij zich zo in de nesten kunnen werken! De tijd verliep, maar wezenlijk veranderde er niets en op een kwade morgen, na weer een ganse nacht piekeren en peinzen, huilen en haten en hopen, stortte het monster zich van zijn berg zonder zijn vleugels uit te slaan.

Zo kwam deze draak aan zijn einde. Zijn eigen domme schuld was dat, want hij had niet bang

Afgrond en dans
Sander van der Meijs

hoeven zijn voor een held van een verhaal. Helden uit twee verschillende verhalen kruisen elkaars wegen immers zelden, en hij was al de held van dit verhaal.

IV

Het lokaal was duister verlicht. Heldere stralen zwiëpten heen en weer en herrie schetterde in zijn oren. Hij moest zich door een dunne kring mensen heen werken om een onbelemmerd uitzicht te krijgen op een kleine kluwen bewegende lichamen. Hij nipte van zijn bier en over de schuimkraag heen keek hij de zaal rond. Overal zaten en stonden meest donker geklede mensen verveeld naar de dansvloer te kijken. Sommigen waren in gesprek en enkelen hadden plezier. In het midden deinde het op en neer.

Zijn eerste indruk was niet positief. De meeste dansende mensen reageerden slechts op één enkel ritme in de muziek en daar bewogen ze naar. Het resultaat was een steeds herhaalde beweging zonder variatie en zonder kracht. Slechts één beweging en die was nog saai om te zien ook. Hij keek naar de verschillende mensen. Een zeker niet onaantrekkelijk meisje hopste alleen wat op en neer om iedereen haar fraaie vormen te laten zien. Een jongen danste wat uitbundiger. Maatgevoel was hem echter vreemd. Hij bewoog omdat zijn vrienden bewogen. Een andere jongen luisterde wel goed en had ook voor ieder ritme een beweging, maar hij wisselde ledematen en ritmes niet af. Hij bleef gefixeerd dansen en stond eigenlijk stil. Twee meisjes bewogen samen. Met dansen had dat in feite weinig te maken, al was het een aandoenlijk gezicht. Wat zich hier voor zijn ogen afspeelde had sowieso weinig te maken met dansen zoals hij zich dat voorstelde. Men werd hier niet gedreven door de muziek, alleen door de maat en als zich daarin een wat moeilijke overgang voordeed stond iedereen aarzelend stil. Simpele overgangen werden totaal genegeerd.

De dans in het midden moest levendig zijn. Bewegingen zouden direct moeten voortkomen uit de muziek. Het moest lijken alsof de muziek voortkwam uit de bewegingen. Elke beweging moest gestileerd zijn, moest iets uitdrukken in de persoonlijke beeldtaal van de danser, die het zelf niet eens hoefde te begrijpen. De taal zou moeten ontstaan terwijl hij bewoog. Onvoorspelbaar moest het zijn zodat nooit zeker zou zijn hoe de twee componenten op elkaar pasten, of er tegenspraak dan wel overeenkomst was. In dit lokaal wisten ze maat te houden en soms dat niet eens. Niemand drong door tot de muziek. Hier zou hij niemand zien dansen zoals hij het graag zag.

Er verscheen een lange viesbruine sigaret in zijn gezichtsveld. De jongen die hem vasthield had kort, blond, rechtovereindstaand haar en een zwarte slobbertrui. Hij keek wazig maar goedmoedig. Jacco nam wat hem werd aangeboden en zoog de rook diep in zijn longen. Na een tweede, snellere

trek gaf hij de sigaret terug terwijl hij vriendelijk en open probeerde te kijken. 'Dank je.'

De jongen boog langzaam in zijn richting. 'Kom je hier vaker?' Jacco ontkende. 'Dat dacht ik al, je staat er een beetje onwennig bij.' De eerlijkheid bracht Jacco even uit evenwicht, maar hij herstelde zich snel. 'Dat kan kloppen. Het is al weer een poos geleden. Er is hier veel veranderd.' 'Al een tijdje niet meer hoor.' Jacco voelde zich oud en de jongen scheen het te merken. 'Ach ja, ik kom hier nog niet zo heel lang.' Het begrip lang was rekbaar, maar Jacco waardeerde de opmerking niettemin.

De jongen wist nu blijkbaar niets meer te zeggen en Jacco had zelf eigenlijk nooit iets te zeggen gehad. Wel voelde hij dat zijn lichaam bewoog. Steeds sterker en sterker werden de bewegingen. Hij volgde ze met zijn gedachten. Zonder dat hij het had gemerkt was hij begonnen met dansen. Hij danste al. Het bewegen werd heviger. Het ritme en de tonen kregen greep op hem en hij verweerde zich niet. Hij luisterde en begreep intuïtief, bewoog intuïtief, liet zich gaan en voelde zich vrij. Hij liet zich drijven in de richting van de bewegende massa, wilde erin opgaan, ermee versmelten, zich één voelen worden met de mensen die hij zo-even nog met misprijzen had bekeken. Hij bereikte de grens, ging eroverheen en de muziek stopte. Dat verwarde hem. Andere muziek begon. Die leek veel op het voorgaande en Jacco wilde op dezelfde voet verder gaan, maar zijn bewegingen klopten niet. Al was het meer van hetzelfde, het was toch anders, een ander ritme, andere tonen, een heel andere dans. Hij deed een stap terug in de veilige kring. Hij keek rond. De rest ging door. Niets was veranderd. Dezelfde mensen, dezelfde sfeer, hetzelfde gevoel. Hij sloot zijn ogen. Het bewegen begon weer. Hij liet het toe. Terug naar het midden ging hij en voelt zich glijden over toppen en dalen, over getril en gestamp, door brute veranderingen en door eindeloze vlakten. Zijn lichaam weet waar het moet gaan en hij laat het. Hij danst. Als een nummer nu stopt om plaats te maken voor een volgend, staat hij alleen even stil om het nieuwe tot zich door te laten dringen en vervolgens langzaam voluit te gaan, om te doen wat de muziek van hem verlangt.

Zo moest er gedanst worden. Was alle dans niet een afgeleide van dit gevoel? Het je één voelen met je omgeving en erop reageren. Dit was wat hij zocht. Als iemand dit kon, moest hij gevonden worden. Beheerst moest de muziek in al zijn facetten worden ontrafeld. Het verhaal van de muziek moest volledig worden vertaald in het lichaam. Om de danser heen moest het volledige verhaal vereen- en verveelvoudigd worden verteld. Daar moest het worden geordend en gesublimeerd. Daar moest het worden verheven tot kunst. Zo moest er worden gedanst. Jacco was enthousiast, wilde

meer, wilde wilder, wilde tegelijk doordenken wat hij deed, wilde zijn vrijheid kennen. Hij haperde. Hij werd houteriger. Hij zocht naar zijn gevoel van eenheid, kon het niet snel genoeg vinden. Hij spiedde om zich heen. De andere dansers dansten als voorheen, de staanders stonden als voorheen. Er stond een mooi meisje. Ze was te jong. Hij keek naar de grond en beetje bij beetje nam zijn lichaam het weer over.

Hij vroeg zich af of de danser ongeschoold moest zijn. Zijn techniek deed hem besluiten van wel. De danser in het midden moest geen overeenkomst, geen oppervlakkige overeenkomst vertonen met de dansers om hem heen. Het moest anders zijn, volkomen anders. Het contrast moest duidelijk op iedereen overkomen. Hij moest zeker zijn van zijn bewegingen, maar geen benul hebben van ballet. Liefst moest hij zelfs onbekend zijn met de muziek. Dan konden de bewegingen spontaan komen en spontaan overgaan in andere. Spontaniteit, intuïtie en naïviteit waren voor dit karakter de sleutelwoorden. Een grote sprong trok Jacco terug in de muziek.

Wat goed voelt hoeft het oog niet te strelen. Het geheel moet het aanzien zijn.

Jacco voelt zich gelukkig.

Een meisje danst met hem.

Het meisje danst met een jongen.

Ook de jongen danst met hem.

Als hij even opkijkt ziet hij dat mensen naar hem kijken.

Hij danst, hij is. Hij is het middelpunt. Niemand danst als hij.

Hij neemt haar in zijn armen. Hij zoent. Zij zoent. Ze zijn. Haar bewegingen neemt hij over en laat er strelingen uit voort komen. Hij gaat in haar op. Zijn lichaam staat onder ontspannen hoogspanning. Bij de lichtste aanraking reageert het. Ze versmelten tot een zichzelf liefhebbend

geheel. Ze vallen. Ze liggen. Het spel gaat door. Het is een ontdekkingsreis langs vertrouwde wegen in veiligheid en toch is alles nieuw en doordrongen van een levensgevoel. Zijn hand glijdt onder haar trui. Voelt de zachtheid van haar rug, hoe die zich spant en laat gaan, zich weer spant en hij glijdt over de golven. Hijzelf is dat golven. De trui verdwijnt. Hij voelt haar armen om zich heen. Terwijl ze elkaar recht in de ogen kijken dringt hij in haar. Een gevoel van euforie, van onbeschrijflijke warmte overvalt hen. Allebei voelen ze dat er meer in zit. Bewegingen zijn nog onder controle, maar worden sneller en heviger. Steeds sneller gaat het. Ze worden meegenomen. Ze weten waar ze gaan, niet waar ze uit zullen komen. Vooruit gaat het. Sneller. Sneller. Het gevoel van onblusbaar verlangen, van gloeiende hitte wordt ondraaglijk. Ze laten de teugels helemaal los. Het gaat. Het gaat. Het gaat. Het gaat. Een doffe dreun doet hem zijn evenwicht verliezen.

Even lag hij beduusd op de grond. Een hand kwam hem te hulp en een jongen trok hem overeind. 'Sorry, ik werd geduwd, sorry.'

Jacco lachte schaapachtig en stak zijn handen omhoog waarmee hij uit wilde drukken dat het niet gaf. Het gaf niet. Het was niet erg. Hij kon verder. Verder dansen. Hij probeerde. Het ging niet meer van harte. Het was voorbij. Hij had zich gegeven en zichzelf gehavend teruggekregen. Of had hij zichzelf teruggenomen en zichzelf daarbij beschadigd? Voor beide opties viel iets te zeggen. Het was in ieder geval een touwtrekken geweest. Een constante strijd. In het begin was alles vanzelfsprekend. Geven en nemen hadden er niets mee te maken gehad, terwijl deze begrippen later een vast onderdeel waren geworden. Jacco had het gevoel dat hij degene was die vooral gegeven had, maar dat zou door haar worden bestreden, misschien terecht. Feit was in ieder geval dat ze weg was. Als hij er maar zeker van kon zijn dat zij hetzelfde had gevoeld. Dat ook zij hun eenheid had doorleefd, dat ook zij gelukkig was geweest. Hij wist het niet.

Nog even probeerde hij te dansen. Zijn ogen stijf gesloten. Maar de muziek had haar magie verloren en de dansvloer was te vol. Overal voelde hij lichamen en het drong tot hem door dat zijn been pijn deed. Had het nog zin? Hij besloot dat het geen zin meer had en bovendien werd de zaal ineens helder verlicht. Het was voorbij.

Een weinig verwonderd keek hij om zich heen. Steeds minder mensen waren er. Enkelen stonden uit te blazen en op hun benen te wankelen. Hier en daar werd nog een biertje gedronken, maar de bar was al gesloten. Wat was er met hem gebeurd? Hij kon het niet zeggen. Hij had gedanst, zoveel was zeker. Zoveel. Niet meer, niet minder. Langzaam liep hij naar de uitgang, haalde zijn jas en stond buiten. Die frisheid bracht hem weer bij zijn positieven, maar bij zijn

positieven was hij nog steeds met stomheid geslagen. Om zich een houding te geven voor de andere gasten die naar buiten stroomden, leunde hij tegen een hek en stak de brand in een sigaret. Hij keek de rook achterna tussen de sterren. Die leken eindeloos ver weg.

Een 'Hoi' schrok hem op uit zijn gemijmer. Het was het meisje dat met hem had gedanst. Het was een jongen en hij lachte vrolijk. Achter hem verscheen de jongen die met hen beide gedanst had, een fiets aan de hand. Ook zijn blik was vervuld van een op Jacco gerichte uitbundigheid.

Hij groette terug, maar hij was in een vreemde wereld en hij kon alleen maar gokken hoe hij kijken moest. Zoveel mogelijk probeerde hij zijn verwarring te verbergen. Hij was er niet zeker van dat dit helemaal lukte. De chaos in zijn hoofd moest haast wel voor iedereen zichtbaar zijn.

'Je danst mooi', luidde het compliment waar hij niet op zat te wachten.

'Ja? Dank je', antwoordde hij.

'Kom je hier vaker?' Erg origineel waren de vragen niet.

'Heel soms.' Nooit klonk zo definitief.

'Ik heb je hier nooit gezien.'

'Ik jou ook niet.'

'Nee? Nou, dat klopt dan.' Dit antwoord ging gepaard met een zwaai van het bovenlijf, die aangaf dat de jongen evenmin gerust was op de afloop van het gesprek. Even was alleen het rumoer om hen heen te horen en vervolgens nam de jongen afscheid. 'Leuk je gezien te hebben.' 'Ja.' 'Dag.' 'Dag.' De andere jongen keek ook nog even vrolijk en ze reden weg. De een achterop bij de ander. Jacco's hart klopte in zijn keel. Onder het roken van de resterende sigaret kwam het gesprek terug. Hij was veel te kortaf geweest. Hij had toch wat kunnen zeggen. Hij had toch aardig kunnen zijn. Hij had toch kunnen zeggen dat het een leuke tent was, dat ze leuke muziek draaiden, dat de ander ook goed danste al had hij daar niet echt op gelet. Hij keek naar de mensen die er nog waren en een voor een wegfietsen. Jonge mensen waren het. Erg jong. Wat deed hij hier eigenlijk. Op die vraag wist hij ook al geen antwoord en met een onbestemd gevoel en een prop in de keel aanvaardde hij de weg naar huis. Hij kon wel janken. Maar omdat hij niet wist waarom, hield hij zich in.

V

Hij besloot te lopen. Van lopen werden zijn gedachten helder en hij had nog tijd genoeg. Het was fris, niet koud. Toch knoopte hij zijn jas tot boven toe dicht en deed zijn handen in zijn zakken. Stevig zette hij de pas erin, maar dwong zichzelf al snel tot een langzamer tempo. Hij had genoeg tijd. Even richtte hij zich op de danser. Het ballet stond of viel met de juiste persoon. Dit was een belangrijke dag. Zijn gedachten waren echter niet gedisciplineerd. Ze waren meer bij de omgeving dan bij de aanstaande beslissing. Zijn voeten ruisten door hopen bladeren. Het was een ritmisch, prettig gevoel en het deed de wereld bewegen. Die wereld werd ook bewogen door de bladeren die nog door de lucht dwarrelden en die de hopen nog groter zouden maken. Niemand besteedde er aandacht aan. Langzaam kwam hij in drukker straten. Hij bekeek de mensen. Er viel hem maar weinig op. Mensen waren blijkbaar niet bijzonder. Intens voelde hij de combinatie van wind en zon, van warmte en frisheid waarbij de frisheid de boventoon voerde. De zon maakte het aangenaam.

Geroutineerd omzeilde hij alle hindernissen. Mensen die in zijn loop verschenen. Auto's die reden waar hij had willen lopen, fietsers die hij met een blik opzij kon dwingen. Bomen en palen, grachten en huizen. Allemaal geen probleem en zo kwam hij in een buurt waar minder obstakels waren, waar vooral de lucht de aandacht trok. Hier struikelde hij dan toch een keer over een stoeprand, maar wie zou hem dat aan willen rekenen? In de laatste twee straten die hij doorkruiste kwam hij niemand meer tegen. Een groot gebouw ging hij binnen. Hij liep door gangen die hij niet meer hoefde te bekijken, naar de zaal die hij als de zijne beschouwde. Voor de deur zaten nu een aantal mannen. In het voorbijgaan nam hij ze vluchtig op. Hij kon niets opmaken uit wat hij zag. Hij was weer alleen. Hier had hij tijden gewerkt. Hier had hij iets gemaakt. Deze zaal was bijna heilig. Hij merkte het niet. Hij controleerde de muziekinstallatie. Na het indrukken van een knop gingen de vereiste lampjes branden. De juiste cd was aanwezig. Hij legde hem in de speler en drukte op play. Muziek schalde door de ruimte. Muziek die hij door en door kende. Elke noot, elke wending klonk hem vertrouwd in de oren. Alles was door hem geanalyseerd en in beweging omgezet. Hier waren geen geheimen meer. Jacco wiegde dromerig mee, tevreden met de keus. Van alles zat erin. Verpletterende crescendo's overgaand in pianissimo's waarin de spanning te snijden was. Subtiele climaxen, oorverdovende slagen en stukken die leken voort te kabbelen als een boerensloot. Alles zat erin. Hierop kon worden gedanst. Hierop werd al gedanst. De repetities waren in een gevorderd

stadium. Hij had niet de allerbeste groep dansers tot zijn beschikking gekregen, niet die waarop hij had gehoopt, maar met zijn enthousiasme en duidelijke ideeën had hij het beste in iedereen wakker weten te roepen. Het was goed geworden. Dat deel van het ballet tenminste. In het midden werd nog niet gedanst. Hij had het aantrekken van iemand voor deze rol zo lang mogelijk uitgesteld omdat in dit stadium alle aandacht op de kunst gericht moest zijn. Het te vroeg mee laten dansen van het leven zou veel spontaniteit weghalen, zou het verrassingseffect verkleinen. Daarbij had Jacco zo zijn principes. Niemand, hijzelf inclusief, wist of mocht weten hoe het geheel eruit zou zien. Nu was het echter zover. Aan het decor werd gewerkt en uitvoeringen waren gepland. Het was tijd om een geschikte kandidaat te vinden. Hij was gespannen benieuwd.

Hij liet de eisen voor de rol nog eens de revue passeren. De man zou rustig en snel moeten kunnen dansen, hij zou overgangen in de muziek goed aan moeten kunnen voelen. Elke beweging die hij maakte moest voortvloeien uit de muziek en een vorige beweging. Hij moest expressie hebben in zijn lichaamstaal, hij moest de dans zien als een avontuur, als een uitdaging die hij aanging, hij moest niet voorzichtig zijn of gemakzuchtig, niet dansen uit zelfbescherming maar uit geloof. Hij moest maten over kunnen slaan, stil durven staan.

Op deze muziek moest het toch haalbaar zijn.

Als er twee geschikte kandidaten tussen zaten, kon hij ze eventueel allebei aannemen. Dan konden ze elkaar afwisselen. De ene uitvoering de een en de andere de ander. Het verrassingselement kon zo tot nog groter proporties worden aangezet.

Jacco keek op zijn horloge. De tijd van mijmeren was voorbij. Er moesten dingen gebeuren en zaken worden gedaan. Hij opende de deur, riep de eerste kandidaat binnen, bekeek hem kritisch en greep onwillekeurig de uitgestoken hand.

Waaazin

'Kom je nog?' Het meisje waarvan hij de vriendschap gewonnen scheen te hebben wenkte kort. Haar stem had gedempt en bijna gebiedend geklonken. Voor de laatste keer aarzelde de jongen, maar besloot zichzelf belangrijker als hij ging. Ze was ouder. Ze had zelfs al borsten en hij zou alleen met haar zijn. Iedereen zou hem uitlachen en jaloers wezen. Haar uitnodiging hield een belofte in, een belofte die hem week maakte in de knieën. Hij kroop achter haar aan de struiken in. Ze ging vooruit, sneller dan hij had verwacht. Voor hij het wist was hij haar uit het oog verloren, maar horen deed hij haar nog. Hij versnelde zijn pas waarmee hij haar weer binnen zijn gezichtsveld bracht. Nauwelijks kon hij haar bijhouden. Deze weg was ze eerder gegaan. Geroutineerd ontweek ze doornstruiken, open plekken en doorkijken. Nergens op hun tocht waren ze zichtbaar vanaf de straat. Nergens vanaf de huizen. Niemand wist waar ze waren. Niemand wist dat ze er waren. Hier en daar begon hun weg de vorm aan te nemen van een pad. Op andere plaatsen moesten ze zich een weg banen door dicht struikgewas. Takken die ze los liet zwiepten naar zijn gezicht. Hij ontweek, liet haar wat verder voor zich uitgaan, om haar vervolgens weer na te zetten in wat leek een wilde jacht.

Eindelijk stond ze stil, gebukt en met een jagersblik in de ogen keek ze hem aan. 'Hier is het', fluisterde ze. Ze zakte door haar knieën en wees. Hij kwam naast haar zitten, bekeek vluchtig haar gezicht en volgde toen met zijn ogen haar arm, tussen bomen, struiken en bossen door naar een huis, door het raam in een kamer, om uit te komen bij een bebrilde man die zat in een leunstoel en las een boek. Een lamp naast de stoel zette hem in een spookachtig licht en liet de kamer in een schemer waarin nauwelijks iets te onderscheiden viel. Vragend keek hij opzij naar het meisje dat gespannen tuurde en zijn longen vulde zich, maar zijn adem werd afgesneden door het gebiedende antwoord. 'Kijk!' Weer keek hij naar de man die zat in een vlek van licht binnen een donkerende kamer, zich niet bewoog en alleen aandacht had voor zijn boek. De jongen keek, tuurde, maar niets kon zijn aandacht vangen. Er was niets te zien, niets te horen, behalve de wind in de bomen en de ademhaling van het meisje naast hem. Hij durfde niets meer te vragen en keek, keek naar de figuur, zocht naar een knik van het hoofd, een kromming van de vingers, geritsel van de bladzijden. Soms had hij het idee dat de man met zijn ogen had geknipperd, maar geen enkele keer kon hij er zeker van zijn. Alleen zijn bonkende hart bewoog, maar niets van de belofte werd ingelost. Zij was bij

hem, hij was bij haar, maar in hoeverre? De tijd vloog niet voorbij, zoals hij had verwacht, maar versmolt, vervloede. Niets wees erop dat er iets van deze stroperigheid voorbij ging en hij had slechts het eenmaal voorzichtig en geluidloos verzetten van een been en het voelen lopen van het bloed tot zijn beschikking om die kwelgeest dood te martelen. Het enige wat hij doen kon was fixeren op de roerloosheid van de man, die zich als een kring in het water uitbreidde, naar de hoeken van de kamer, door de ruit naar het gras, de bomen, de wind, de bladeren aan de struiken, de avondlucht, de aanwezigheid naast hem en als laatste naar hemzelf. Hij versteende, keek alleen nog maar. Hij was een paar ogen, die niets waarnamen, niets registreerden omdat er niets te registreren viel. Volkomen donker was het nu. Donker tussen de bomen, donker in de hoeken van de kamer, duister in zijn geest. Hij staarde en vergat.

Even plotseling als ze tot stilstand was gekomen, kwam ze weer in beweging. 'Kom.' Ze kroop achteruit en wenkte hem nogmaals, rustig nu. Hij ontwaakte, bleef nog even zitten en probeerde toen op te staan, te lopen, maar duizeligheid greep hem in de kraag. Hij wankelde. Zijn benen wilden niet, zijn voeten waren slap, voelden koud aan en hard. Hij zwikte. Een pijnscheut bereikte zijn hersenen. Hij viel, krabbelde overeind, keek nog eenmaal over zijn schouders. De man had niet bewogen, was volledig in rust, een standbeeld met de illusie van leven. Op hem had de verstoring geen invloed. De jongen moest zich wegrukken uit de betovering en strompelde achter het meisje aan, houterig, zo snel als hij kon, zo stil als hij kon. Twijgen klauwden hem in het gezicht, doornen haalden zijn huid open, hij viel een tweede keer, nu over takken op zijn weg die hij niet eens zag en die in niets meer leek op een pad. Het meisje was hij kwijt. Hij zag alleen de lantaarns door de struiken schemeren en in dit licht beet hij zich vast, steeds dichterbij kwam het. Zijn gezicht beschermend met zijn armen liep hij dwars door vijandig terrein, zijn voet losrukkend als die bleef haken, zich niet langer bekommerend om zijn kleren, zijn haren, zijn schoenen, het geluid dat hij maakte. Daar was het licht. Daar ging hij heen. Met de laatste krachtsinspanning struikelde hij op straat.

Het meisje stond al te wachten, haar gezicht vreemd verlicht door de lantaarns. 'Wat vond je ervan?', vroeg ze. Even was de jongen uit het veld geslagen door de vraag en het lukte hem niet zijn gedachten direct bij elkaar te rapen. Maar onder druk van het moment zei hij het zonder na te denken en zonder precies te weten waar hij op doelde.

'Waanzinnig!'

Haar wederwoord was een sprankelende lach.

De vlucht

Pijn schoot naar zijn nek. Pijn viel in zijn zij. Zijn hoofd vlamde achterover. Hij kon de vuisten en benen niet volgen. Het drong pas tot hem door dat hij werd aangevallen toen hij al half verrot was getrapt en geslagen. Hij probeerde zich te beschermen maar de slagen gingen recht door of langs zijn verdediging heen. Met zijn rug stond hij tegen de rotswand. Hij moest terugvechten, anders was het met hem gedaan. Bloed ontnam hem het zicht. Hij sloeg, raakte slechts lucht en door zijn geopende dekking regende het stompen. Hij probeerde te vluchten maar hij zag niet waar hij liep op het rotspad. Hij stapte op een losse steen, zwikte zijn enkel en viel. Gevaarlijk dicht bij de afgrond lag hij nu. Direct wist hij dat er tegen hem getrapt werd en verder voelde hij slechts paniek en een dodelijke, verlamdende angst. Hij werd op zijn knieën gesleurd. De man stond voor hem en haalde uit. Een doffe dreun bereikte zijn gezicht en het verslappende lichaam werd slechts overeind gehouden door een stevige greep bij de kraag. De volgende klap liet nog even op zich wachten. In de korte tijdsspanne die volgde kwam er weer even geest in het vlees en die realiseerde zich duidelijk: bij de volgende klap zou hij losgelaten worden en was er de diepte achter hem. Hij zou te pletter vallen. Zijn schedel zou barsten en zijn hersenen gelijkelijk worden verdeeld over de stenen. Zijn benen zouden enkele meters daarbeneden terechtkomen en zijn armen iets naar rechts. Hij zou het zien en braaknijgingen zouden hem overvallen. Maar zijn maag was al leeg, opengescheurd door een scherpe punt. De man boven hem haalde voor een laatste maal uit. Hij zag de wrede grijns op het gezicht. Hij zag de diepte in de ogen en het heldere ogenblik deed hem duiken. De vuistslag schampte zijn haren, de man verloor zijn evenwicht en helde gevaarlijk voorover. Hijzelf greep de benen van zijn tegenstander, draaide een halve slag en liet los. Het laatste wat hij hoorde voor hij het bewustzijn verloor, was een ijsselijke en vervagende schreeuw.

Toen zijn blik zich weer verruimde met de wereld, keek hij recht in het mooiste paar blauwe ogen dat hij ooit had gezien. Ogen die bezorgd keken, bezorgd om hem, omringd door een stralende krans blond haar en een mond eronder die bewoog. Hij luisterde. ‘Gaat het? Wat is er gebeurd? Ben je gevallen?’ Hij probeerde zich te herinneren. ‘Nee, niet gevallen.’ Het praten ging hem moeizaam af. ‘Niet gevallen.’ ‘Wat dan? Wat is er gebeurd?’ Hij wist het weer. ‘Ik heb gevochten. Tenminste, die ander deed al het werk, maar hij is gevallen. Hij ligt beneden.’ De bezorgdheid op het gezicht

werd vermengd met afschuw. ‘Ligt hij beneden? Waarom vochten jullie?’ Hij dacht na en vertelde langzaam. ‘Ik weet het niet precies. We zijn samen de bergen in getrokken en hier viel hij me opeens aan. Waarom weet ik niet. Ik zou misschien een reden kunnen bedenken, maar niet nu, niet hier.’ Hij bleef stil liggen. Het meisje keek naar beneden. ‘Ik zie niets. Het is erg diep. Hij kan het niet overleefd hebben. Er is niet veel van hem over.’ Even zat ook zij stil om vervolgens resoluut in beweging te komen. ‘We kunnen hier niet blijven. Er is slecht weer op komst. Kun je lopen?’ Lopen was het laatste wat hij wilde. Zijn hele lichaam deed hem pijn. ‘Ik weet het niet. Ik kan het proberen.’ Na enkele pogingen onder luid gekreun en ondersteund door het meisje, stond hij overeind en probeerde enkele stappen. Het ging nauwelijks. Zijn enkel deed pijn, zijn ribben deden pijn, zijn hoofd deed pijn. ‘Kom, we moeten weg’, drong ze aan. ‘Over een uur of twee gaat het regenen en waaien en dan moeten we in het dal zijn, anders wordt het veel te gevaarlijk. Het kan hier flink spoken.’ Hij probeerde nu echt te lopen, maar kon de afdaling niet uitvoeren in de vereiste vloeiende beweging. Om de paar passen deed een te hard aangekomen stap hem ineens krompen en moest hij rusten om op adem te komen. Het ongelijke en hier en daar erg smalle bergpad maakte het er niet gemakkelijker op. Voorspoedig ging het in geen geval en het meisje zag al snel het hopeloze van de pogingen in. ‘Zo gaat het niet. In een normaal tempo halen we het al ternauwernood. Maar er is hier in de buurt een berghut. Daar kunnen we wel heen. Daar moeten we heen. Kom.’ Ze draaiden om en liepen. Het leek wel of ze eindeloos liepen. Ze moedigde hem aan. ‘Kom, het is niet ver meer. Nog even en dan kun je liggen. Dan kun je rusten. Nu niet. Nu moeten we door. Ja, zo gaat het goed. Zo gaat het goed. Kom maar.’ Toen ze de blokhut in het oog kregen, was de wind al flink aangetrokken en vlak voordat ze binnengingen begonnen de eerste druppels te vallen.

In de hut legde ze hem op een brits, waar hij met een zucht van verlichting in wegzakte. Ze bekeek zijn wonden en bevoelde zijn ribben. ‘Die zijn in ieder geval niet gebroken’, zei ze kordaat. ‘Eens kijken of er hier verbandspullen liggen. Ik heet trouwens Linda.’ ‘Dag Linda, ik ben Karel’, antwoordde hij. Ze lachte. ‘Dag Karel.’ ‘Mijn ouders hebben me Carolus genoemd, maar dat heb ik al snel veranderd.’ Terwijl ze met een verbandkoffertje aan kwam lopen, keek ze hem licht spottend aan. ‘Carolus.’ Ze liet de naam door haar mond glijden. ‘Carolus. Dat klinkt goed. Voornaam. Zo zal ik je noemen.’ Karel lachte moeizaam, te geslagen om te protesteren.

Linda verbond zijn wonden vakkundig en verpakte zijn enkel in een rekverband. ‘Je bent niet zo heel erg gewond. Over twee dagen zul je wel beneden kunnen komen. Zo te zien ben je sterk.’ Hij voelde zich gevlijd en lachte, maar lachen deed pijn en dus deed hij er het zwijgen toe. Linda

maakte een vuur in de allesbrander en terwijl de wind rond de hut floot en de regen klaterde, warmde ze soep op uit de voorraad. Haar bedrijvigheid wekte zijn nieuwsgierigheid. ‘Wat doe jij eigenlijk hier, zo alleen in de bergen?’ Ze lachte. ‘Ik woon in het dal. Ik ken het hier op mijn duimpje en ik ga wel vaker alleen klimmen. Het is hier zo prachtig groots rustig. Hoe hoger je komt, hoe beter het wordt.’ Hij kon niets anders doen dan beamen en ze keuvelden nog een weinig verder over het genot van steenmassa's, afgronden en vergezichten, over ijle lucht, sneeuw en het hondenweer buiten. Toen Karel echter even zijn ogen sloot, onderbrak Linda het gesprek. ‘Ga jij eerst maar eens slapen. Je moet een beetje op krachten komen.’ Weer sprak hij haar niet tegen, maar slapen deed hij evenmin. Nog een tijd lag hij te kijken naar de prachtige blonde vrouw die hout op het vuur gooide, voor het raam stond en in een stoel even haar ogen sloot. Was hij echt niet gevallen?

Hij viel. Hij viel en pas toen hij merkte dat er geen eind kwam aan zijn val schrok hij wakker. Linda schrok van zijn schrik en vroeg. ‘Wat is er?’ Even keek hij verdwaasd voor zich uit. ‘Ik droomde dat ik viel’, zei hij stroef met een droge mond. ‘Er kwam geen eind aan mijn val.’ Ze kwam op de rand van het bed zitten en keek hem aan. ‘Het is voorbij’, zei ze zacht en streek over zijn hand. ‘Ja, het is voorbij’, antwoordde hij. ‘Voor mij wel. Ik bedoel’, hij greep naar zijn hoofd, ‘ik bedenk me steeds dat ik had kunnen vallen. Ik had kunnen vallen en dan was ik dood geweest en niet hij.’ Ze keek hem begrijpend aan. Hij ging verder. ‘Ik had dat niet leuk gevonden, die paar seconden. Helemaal niet leuk en nu heeft hij ze meegemaakt en hij vond het vast niet prettig. En ook ik ken mijn spreekwoorden. Wie een kuil graaft voor een ander valt er zelf in. Net goed, eigen schuld dikke bult, maar hij heeft nu niet zomaar een bult op zijn hoofd. Zijn schedel is verbrijzeld, zijn nek is gebroken, zijn ruggengraat op een plaats of drie vier, zijn armen liggen uit de kom en hij is van top tot teen gekneusd, als zijn tenen er tenminste nog aanzitten. Dat zal hij zeker niet leuk vinden en toch ben ik blij dat hij het is en niet ik die daar ligt en om dat te rechtvaardigen denk ik weer: "net goed, eigen schuld, dikke bult", maar hij heeft niet alleen een bult op zijn hoofd.’ Hij keek haar wanhopig aan. ‘Dat gaat zo nog wel een tijdje door.’ Even lachte ze ingehouden om zijn bewoordingen, maar werd direct weer ernstig. Ze nam nu zijn gezicht in haar handen en zei innig: ‘Zelf weet ik één ding en dat is dat ik blij ben dat jij het bent die niet gevallen is.’

‘Maar hoe kun je dat weten?’, was zijn luide antwoord. ‘Als ik jou was zou ik na mijn verhaal ook wel weten wie ik zou kiezen. Maar mijn verhaal is vast en zeker niet het hele. Als ik naar beneden was gedonderd, was je hem misschien tegengekomen en had je misschien hier met hem

gezet en was gebleken dat hij niet alleen een moordenaar was, maar ook een heel aardige man. Je had hem genomen zoals hij was, met zijn goede en zijn slechte kanten. Zo was het gegaan.' Ze schudde het hoofd maar hij ging door. 'Het valt allemaal veel te goed op zijn plaats. De slechterik sodemietert in de afgrond en ik word beloond met een mooie vrouw.' Hij duwde haar van zich af en kwam overeind, doof voor haar protesten en tegenwerpingen. 'Als je tenminste lelijk was geweest, of een kreng, dan zou het nog meevallen. Als je in ieder geval met een glazige blik naar mijn wonden had gekeken zonder te weten wat te doen. Maar nee, je sleept me mee naar een hut die hier zomaar toevallig blijkt te staan, verbindt mijn wonden, stelt me gerust, je bent beeldschoon en ondertussen zitten we hier voor een paar dagen vast. Ik weet nu al hoe dit af gaat lopen. We worden verliefd en gelukkig en we blijven altijd bij elkaar. Walgelijk. Als ik dit zou lezen, zou ik me verhangen. Het is om te spuwen. Wat doe ik hier überhaupt in de bergen?'

Nog eenmaal probeerde ze hem te kalmeren. Ze greep hem vast, maar hij smeed haar door de kamer. Ze viel en nam een stoel, twee mokken en een bord koude soep mee. Hij rende zo hard zijn pijnlijk lichaam het toeliet naar buiten. Daar striemde de wind en de regen in zijn gezicht. Hij zag niets en wat hij zag, zag hij door een waas van water en waanzin. Hij liep, hij strompelde, hij gleed. Linda kwam hem achterna en zag nog net hoe hij sprong. Ze gilte, ze riep hem en in zijn duikvlucht hoorde hij hoe die twee geluiden samenvloeiden tot een andere, een toepasselijker naam.

Betoog van een beul

Ik begin ermee en ik zeg het u recht in uw gezicht: ik ben een onmens. Ik heb geen respect voor u, en als u lijdt zal ik geen greintje medelijden met u hebben. Als mij dat zo uitkomt zal ik u zelfs nog meer laten lijden. Zonder enige gewetenswroeging kan ik dat lijden naar toppen voeren waarvan u zich hier en nu met geen mogelijkheid een voorstelling maken kunt. Ik heb daar geen moeite mee. Ik ben een onmens.

Eens was ik als u. Ik had een vader, een moeder, een huis en ik leefde in vrede en vriendschap met mijn burenen. Het deed mij niets dat zij van een ander volk waren, ik dacht er niet aan. Zij waren mijn burenen en voor mij was dat genoeg. Ik sprak met hen, dronk met hen, vierde feest met hen, maakte ruzie met hen over alledaagse dingen. Ik was een van hen. Terwijl de oorlog dreigde, maakte ik mij zorgen met hen.

De oorlog kwam. Die was nog veraf maar toch alom aanwezig. Een standpunt werd mij opgedrongen. Door mijn afkomst had ik er een. Mijn burenen waren niet zomaar mijn burenen meer. Zij hadden een mening die ik niet deelde; zij hoopten iets wat ik niet hoopte; zij hielden van iets waar ik niet van hield; ze voelden zich verbonden met iets waar ik niet mee in verbinding stond. Ik had een andere mening; ik hoopte iets anders; ik hield ergens anders van; ik had mijn eigen verbond. Zij waren mijn tegenstanders, mijn vijanden zelfs. Burenen waren we nog steeds.

De oorlog overspoelde ons dorp. Wij waren geen burenen meer; wij waren geen tegenstanders meer; wij waren slechts vijanden. Mijn bevolkingsgroep was in de minderheid en de vijand kreeg de overhand. Mijn huis werd afgebrand. Mijn vader en moeder waren te oud om te vluchten, dus ik ging alleen. Laat deze omstandigheden mij niet vrijpleiten. Laat ze geen excuus zijn voor wat ik ben. Laat alleen mijn woorden tot u doordringen.

Ik vluchtte en kwam bij vrienden. Vrienden die mijn mening deelden; vrienden die hoopten wat ik ook hoopte; vrienden die hielden van waar ik ook van hield; vrienden waarmee ik me verbonden voelde. Pas bij hen leerde ik mijn woede te richten. Pas bij hen veranderde mijn wanhoop, mijn verdriet, mijn ongeluk in haat. Bij hen leerde ik de vijand kennen. Bij hen was de vijand geen mens meer. De vijand was het Beest van de andere kant. Het was het Beest dat ons met granaten bestookte. Het was het Beest dat mijn kameraden doodde. Het was het Beest dat verdelgd moest

worden. Ik verdelgde het. Ik schoot op het Beest. Ik doodde het waar ik kon. Ik specialiseerde me in het doden van het Beest. Ik werd er goed in. Ik deed het pijn. Soms schreeuwde het Beest het uit, maar ook werd het groter. Ik zag het groeien. Ik doodde het nog meer en nog groeide het. Het leek te floreren op mijn kogels. Veelkoppig was het. En wij waren maar alleen. Hoe goed ik mijn best ook deed, een kop kregen we er niet af. Alleen pijn konden we het doen en dat deed ik. Ik deed het pijn met nog meer overgave, met steeds meer voldoening. Pijn wilde ik doen. Pijn doen was mijn doel.

Enige tijd later kreeg ik de opdracht gevangenen te bewaken. Het waren mannen die het Beest een lichaam hadden gegeven. Zij waren uit dat lichaam gerukt maar ze verlangden er weer deel van uit te maken. Zij waren zelf het Beest dat ik de kop af wilde hakken. Hun wilde ik de kop af hakken. En ja, eenmaal heb ik een hoofd afgehakt. Ik deed het en het was een vluchtig genoeg. Even gaf het bevrediging, maar toen de roes voorbij was bleken de koppen van het Beest er nog aan te zitten. Ik had het geen pijn gedaan. Ik had een deel ervan gedood. Een dode voelt echter geen pijn. Nooit heb ik meer iemand het hoofd afgehakt. Ik pijnigde ze liever. Ik deed mijn best om hen te laten lijden. Ik liet ze hongeren. Ik liet ze werken. Ik geselde ze. Ik liet ze kruipen door het stof. Soms, als ik me even niet meer in de hand hield, doodde ik er een, maar steevast had ik spijt.

In die wereld heb ik mijn thuis gekend. In die wereld heeft mijn handelen langzaam zijn betekenis verloren. Zinloos heb ik pijn gedaan omdat zij nu eenmaal de gevangenen waren en ik nu eenmaal hun bewaarder. In die wereld heb ik ook de mens leren kennen. Ik heb hem gezien. Ik heb gezien hoe hij leed, hoe hij door zijn knieën ging, hoe hij zijn vriend sloeg voor een stukje brood en een slokje water. Ik heb gezien hoe hij verwerd tot een beest.

Ik heb geen respect voor de mens en u mag mij dit aanrekenen. Respectloze mensen horen immers niet in uw respectvolle wereld. Ze horen niet in uw wereld waar mensen met hun burens spreken, met hun burens drinken, feest vieren en ruzie maken over alledaagse dingen. Ze horen niet in uw wereld waar burens burens zijn die zich samen zorgen maken over het welzijn van hun kinderen, die elkaar zien op de speelplaatsen, in de scholen, in de buurthuizen en elkaar groeten op straat.

U veracht mij. Het liefst zou u met mij laten doen wat ik anderen heb aangedaan. Maar dit past in uw wereldbeeld noch in uw rechtssysteem. Toch zult u mij straffen. Dat moet en dat zult u doen. Ik sta hier terecht voor beestachtigheid. Het beest staat hier zichtbaar voor u in de beklagdenbank. Maar weet dit: de beklagdenbank heeft twee zijden. Voor mij staat u terecht in mijn rechtszaak. Er

Afgrond en dans
Sander van der Meijs

is niets dat voor u spreekt. Ik veroordeel u zoals u mij veroordeelt. Schuldig bevind ik u.

De ontmoeting

De man stond daar maar. Hij zag er welvarend uit. Hij zou wel geld hebben en geld kon ik nu gebruiken. Ik had het nodig. De honger begon mijn hele lichaam te overheersen. Langzaam had die metgezel me overgenomen en nu was ik in haar ban. Ze vroeg en ik moest haar geven. Maar ik had niets. Deze man kon mij voorzien. Hij zou de middelen moeten verschaffen. Genoeg zou hij hebben. In ieder geval voor de komende dagen en misschien voor langer. Daarna zou het allemaal beter gaan. Het eind was in zicht.

Onopvallend bekeek ik hem. Hij stond daar maar wat, hij had me niet eens in de gaten. Hij droeg een overjas die me van goede kwaliteit leek. Degelijk. Hij was goed doorvoed. Netjes. De perfecte prooi op de perfecte plaats. Als een geschenk uit de hemel stond hij daar. Hij zou zich wezenloos schrikken als ik voor hem verscheen, besluiten dat zijn geld minder waard was dan zijn leven en ik zou er als een haas vandoor gaan. Er was niemand in de buurt die hem kon helpen en niemand zou me ooit nog vinden. Het moest.

Ik overwoog mijn tactiek. Ik moest dreigend en zelfverzekerd overkomen, maar vooral dreigend. Alles moest snel gebeuren. Ik moest rustig op hem toe lopen alsof ik langs hem heen wil. Hij zou dat al bedreigend vinden en wachten op een groet. Net als ik voel dat ik die moet geven, dan moet ik het mes laten zien en hem insluiten. Hij staat met de rug tegen de muur. Hij kan nergens heen. Hij kan alleen langs mij en ik heb een mes. Hij zal zijn geld geven. Ik moet hem met een donkere stem aanspreken. Niet te snel praten. Duidelijk, zodat hij het direct begrijpt. Het mes moet goed zichtbaar zijn. Hij weet het direct. Hij is de klos. Hij gaat iets verliezen. Hij hoopt dat het alleen zijn geld zal zijn. 'Ik wil je geld.' Dat moet ik zeggen. Het is duidelijk en geen cliché. Het klinkt zeker. Hij weet dat hij iets moet geven en wat hij moet geven. Het mes spreekt voor zichzelf en mijn blik doet de rest. Ik steek je overhoop als je moeilijk doet, dat moet eruit spreken. Ik steek je overhoop. Doe wat ik zeg of ik steek je echt overhoop. Alsof dat er niet veel toe zou doen. Ik doe het elke dag. Een dooie meer of minder, dat maakt mij niets uit. Hij heeft geen keus. En dan ga ik ervandoor. Het is hier te donker om iemand echt goed te bekijken en alles zal zo snel gaan. Niemand doet me wat en ze wil, ze wil.

Hij stond er nog steeds. In dezelfde houding. Hij had me niet in de gaten of besteedde gewoon

geen aandacht aan mij. Zover ging het goed. Ik had geen dreigende houding. Hij zou blijven staan, alleen al om zijn angst te testen. Hij zou blijven staan. Ik moest alleen die eerste stap zetten. Alleen dat been moest bewegen. Dan zou alles vanzelf gaan. Dan moest ik wel, dan was er geen weg terug. Wachten op een goed moment. Dat is er niet. Hij kan weglopen. Ik moet. Dat been.

Ik verstijfde. Hij bewoog. Nu moest het. Nu. Hij draaide en begon langzaam te lopen. Het ene been voor het andere. Het andere voor het ene. Hij kwam in mijn richting. Mijn richting. Hij maakte het me gemakkelijk. Als hij dichtbij was deed ik gewoon hetzelfde. Dichterbij kwam hij. Dichterbij. Bijna kon ik groeten. Het kwam dichterbij. Nog twee stappen. Het ene. Ik spande mijn houding. Het mes had ik al die tijd al vast. Het was vertrouwd. Het andere. Ja! Het ene het andere het ene dit ging te snel. Hij stond al voor me. Een mes had hij had een mes. Ik kon nergens heen, alleen langs hem.

'Je geld, geef je geld.' Ik was verbijsterd. Verbaasd. Ik was stomverbaasd. Hij stond daar. Hij kon elk moment steken. Elk moment. Hij wilde mijn geld. Mijn geld. Maar ik had geen geld. En hij wilde steken als ik het niet gaf. Mijn geld. Mijn geld was er niet. Mijn geld was niets. Al mijn geld was niets. En hij wou het hebben. Het mes dreigde. De blik dreigde. 'Je geld, snel.' Ik had niks. Ik wilde het van hem.

Er klaarde iets op in mijn hoofd. Hij wilde het mijne, ik het zijne. Nu ik hem van dichterbij kon bekijken, zag hij er verwaarloosder uit dan ik van op enkele meters in had kunnen schatten. De jas was wel van goede kwaliteit, maar moest nodig worden gestoomd. Op zijn kin waren stoppels zichtbaar en hij had zich een tijdje niet gewassen. Zijn mond bewoog. 'Komt er nog wat van.' Het mes bewoog. Ik had geen geld.

'Ik heb geen geld.'

'Je geld.' Nu sloeg zijn stem een beetje over.

'Ik heb geen geld.'

Als ik snel zou kunnen bewegen naar zijn linkerkant zou ik buiten zijn bereik zijn en dan zou ik mijn eigen mes te voorschijn kunnen halen. Hij zou het niet op een gevecht aan laten komen.

'Je hebt geen geld?'

'Nee.'

Hij monsterde me. Hij woog af, zijn gezicht nog in de plooi. Had ik inderdaad niks of verborg ik iets. Hij bekeek me. Onzekerheid werd licht zichtbaar. Bevroren stond hij. Hij zou niet steken of wel. De onzekerheid werd duidelijker. 'Geen geld?' 'Nee.' Zijn gezicht verslaptte. Zijn lichaam zeeg in elkaar. Zijn armen gingen omlaag en een stoot lucht ontsnapte. Van dreiging was geen sprake

meer. 'Niks', besloot hij. Ik haalde mijn schouders op. 'Niks.'

Hij stond maar weer. We stonden allebei.

Daar stonden we.

'Heb je dan misschien een sigaret?'

Ik had er nog twee.

Vogels

Op zijn weg werd de man even tegengehouden door een openstaande brug. Het wegdek, met daarop lijnen en een witte fiets, richtte zich omhoog. Een doodlopende weg naar de hemel was het, waarin hij beter een springschans kon zien die hem, over de aanstaande gebeurtenissen heen, weer terug in de trein zou doen belanden. Besluiteloosheid en gebrek aan rijwiel zorgden ervoor dat hij de geboden kans onbenut voorbij liet gaan. Met de brug weer op zijn plaats bleek het lawaai dat erachter vandaan was gekomen afkomstig te zijn van een grote zwerm vogels die een plaats had gevonden in een rij bomen aan de overkant van het kanaal. De bomen zagen zwart, de stenen eronder wit van de stront. Even bleef de man kijken maar vervolgde toen met loodzware moed in de schoenen de weg naar zijn bestemming, waar hij aanbelde.

Hem werd opengedaan door een vrouw die hem vriendelijk begroette en in wie hij een afspiegeling van de moeder herkende. Voordat ze hem de weg wees die hij blindelings gaan kon, liet hij zich geduldig vertellen wat hij al wist, wat hij vermoedde en en wat hij niet had willen weten. Pas nadat hij had beloofd om achteraf nog even met haar te komen praten, liet ze hem gaan en beklom hij geruisloos de trap. Geen voetstap liet hij horen, geen plank liet hij kraken. Zachtjes opende hij een deur en voor hem openbaarde zich een kamer. Gordijnen waren half dicht en half ontsloten slechts, waardoor het licht schemerde. Er hing een geur die de man niet kon plaatsen, die niet aangenaam, niet onaangenaam was, die er slechts hing om opgemerkt en vergeten te worden. Aan de witte muren hingen afbeeldingen die in het schaarse licht niet goed zichtbaar waren, maar die door het geheugen gemakkelijk konden worden ingekleurd. Enkele planken met boeken en beelden, wat planten en een stoel. Een tafel stond in de kamer met erover uitgespreid een wit kleed, daarop een vaas met bloemen, een lijstje met de afbeelding naar beneden, twee kandelaars en een glas water. Naast de tafel stond een bed. In het bed lag het ware doel van de reis.

De binnenkomende schraapte zijn keel en ogen werden geheven. Vermoeide ogen waren het, zoals het lichaam. Het gevreesde dat er bezit van had genomen had het opgevreten en uitgeteerd. Het lichaam had zich overgegeven en bewoog nauwelijks. Even, toen ze de bezoeker gewaar werden, lichtten de ogen op, maar dit kostte energie en die moest naar de mond die spreken ging.

‘Mijn vriend, je bent gekomen. Hoe gaat het met jou?’

‘Prima’, was het antwoord dat al zovele malen wel van pas was gekomen waarna met eenzelfde vraag hetzelfde kon worden uitgelokt. ‘Met jou niet zeker?’

De man in het bed lachte vermoeid. ‘Dat is een verfrissende wedervraag. Met mij zal het zo beter gaan. Ik lag wat te slapen. Ik ben nog een beetje suf.’

Hij ging overeind zitten en opende zijn ogen wijder. ‘Zo, dat is al beter.’

Beter zag hij er inderdaad uit.

‘Je hebt zeker al gehoord hoe ik er voor sta?’

‘Oh ja, ik ben net helemaal bijgepraat. Je bent trouwens al weken het gesprek van de dag. Het is een aflopende zaak.’ Terwijl hij ging zitten, wachtte de bezoeker op de bevestiging.

‘Ze kunnen niets meer voor me doen. Over een maand ben ik er geweest, zoveel is zeker. En ik weet niet hoe lang dat zal duren.’

Even keek de zittende bedenkelijk. ‘Nee... Hoelang duurt een maand eigenlijk.’

‘Ik weet het niet en als ik het eenmaal weet, weet ik het niet. Nu ik alleen maar in bed kan liggen, heb ik in ieder geval tijd genoeg om erover na te denken. Denken moet ik altijd. Alleen de pijn kan het stoppen soms.’

‘Heb je veel pijn?’

‘Nu niet.’

‘Er is vast tijd genoeg voor allebei.’

‘Ik ben natuurlijk voltijds aan de drugs, maar ik krijg mijn deel, daar kun je gerust over zijn!’ Hij probeerde zijn woorden ironische nadruk te geven, maar dat kostte te veel moeite en het deed de zieke iets bleker terug in de kussens zakken. Vlak ging hij verder. ‘Het is eigenlijk van weinig belang. Iedereen gaat dood. Als je gezond bent kun je het wachten alleen wat aangener maken. Je kunt een boek gaan lezen, gaan sporten, kinderen maken of zo. Ik kan alleen nog maar wachten en dat ben ik niet gewend. Toen ik nog kon ben ik steeds bezig geweest het onderste uit de kan te halen. Maar nu heeft het geen zin meer. Dat alles ligt buiten deze kamer. Daarbuiten bruist het en hierbinnen komt het tot stilstand. Hierbinnen komt het einde. De dood staart me in het gezicht. Ik heb mijn moeder gevraagd of ze een poster van Magere Hein voor me kon kopen. Hoe gruwelijker het aangezicht, hoe beter. Ze wilde niet. Ze vond het morbide. Mij leek het wel leuk. Kon ik gezellig terugstaren en ik ben lekker toch niet bang.’

De gezonde lachte. ‘Morbide is het zeker. Als ik het had geweten, had ik er een meegenomen.’

‘Als ja, wat heb ik daar aan? Ondertussen hangt er nog steeds geen. Maar ook dat is niet van

belang. De echte dood is toch niet te vangen in een beeld. Die zie je niet, die hoor je niet en toch weet ik dat hij komt. Wist je dat stervenden een beschermheilige hebben?’

Verbazing.

‘De heilige Jozef is de mijne. Waartegen hij me zou moeten beschermen is me een raadsel. In ieder geval niet tegen onze Hein. Als hij dat zou doen, zou hij zijn eigen markt verpesten.’

‘Toch aardig dat ze je niet vergeten zijn. Mag jij tenminste ook bidden.’

De ander lachte even, maar had geen kracht of tijd meer voor ironie.

‘Bidden... Bidden is voor mensen die tegen beter weten in nog kunnen hopen en die denken dat er zomaar ergens geluk vandaan kan komen, als een duveltje uit een doosje. Ik heb geen hoop. Aan de ene kant maakt het toch allemaal geen barst uit. Het leven slaat nergens op. Het enige waar je hier zeker van kunt zijn is het geouwehoer. Dat waar het om gaat, dat is er niet. Alles draait maar rond in het niets en om leed en geluk en als van die laatste twee alleen de eerste overblijft kun je het hele zinsdeel maar beter weglaten. Jammer genoeg lukt het vergeten ervan me niet altijd even goed. Maar meestal heb ik spijt.’

Rustig, op de maat van een langzame en hypnotiserende cadans sprak hij verder naar een climax.

‘Ik zie het zo. Ik ben de hoofdrolspeler en ook de regisseur van mijn eigen soapopera. Maar de rest van de medewerkers is met eigen dingen bezig en op hen kan ik dus niet vertrouwen. Ik moet maar wat aanrommelen zonder script en op de tast. Steeds weer heb ik stomme fouten gemaakt. De ene keer stuurde ik mezelf de verkeerde kant op en de andere keer viel ik uit mijn rol. Maar toch ben ik doorgedaan. Ik heb mijn best gedaan en het ging steeds beter en het werd steeds leuker. Kans op ontslag was er niet, dat was het mooie er aan. Maar nu heb ik het toch gekregen. Nu ben ik ineens demissionair. Het stuk gaat door en ik moet vertrekken. Ik weet me geen raad. De grond is weg en het kwam als donderslag bij heldere hemel. Het is zo onrechtvaardig. Ik was nog niet klaar. Ik ben er nog niet klaar voor. Ik voel me zo machteloos en voor boos worden ben ik te moe. Ik moet er maar tevreden mee zijn, tevreden. Maar ik ben niet tevreden, ik heb spijt, ik heb spijt!’ Hijgende halen lucht werden ingenomen en weer uit gestoten. De man aan de andere kant zei even niets om hem op rustiger adem te laten komen, maar sprak vervolgens toch.

‘Ik heb eens bedacht dat misschien alle levens, van alle wezens in alle tijden, tegelijk begonnen en tegelijk zullen eindigen. Allemaal zijn ze even lang en gaan ze gelijk op. Alleen vanuit het standpunt van het leven is er tijd. Je hoeft je alleen maar het bekende verhaal te bedenken: als je de

tijd dat de aarde bestaat als een etmaal ziet en je je voorstelt dat het nu twaalf uur 's nachts is, dan is de mens pas om vijf voor twaalf verschenen. De tijd dat je leeft is slechts een fractie van een seconde. Ik heb ook wel eens gehoord dat als je alle tijd die komt en gaat voorstelt als een jaar, dan zitten we nu in de ochtend van 1 januari. Dat etmaal van net komt overeen met het laatste half uur of zo. Je moet dus wel heel erg zeker zijn van het toeval om te geloven dat dit moment het enige is dat bestaat en dat wij heel toevallig op dit moment leven. De kans daarop is vrijwel nihil. Daarom moet het eigenlijk wel zijn zoals ik net beschreef. En als het waar is, is mijn leven even lang als het jouwe en zie ik je zo weer.'

'Als het niet waar is, kom je zo meteen onder een bus en ben je er al om mij te verwelkomen.'
Ze lachten beide, maar dan hebben ze wel een hiernamaals nodig.

'Geloof jij het?', vroeg de stervende.

'Ik weet het niet. Ik heb altijd geloofd dat ik niet geloofde. Maar in feite weet ik het niet.'

'Ik ook niet en dat is eigenlijk nog het ergste. Met een grenzeloze zekerheid ga ik richting een grenzeloos "ik weet het niet". Ik heb niets om me aan vast te houden. Ik wou dat die maand voorbij was. Dan lag die vraag tenminste niet meer op mijn lippen. Of kon ik maar antwoorden. Met "ja" of "nee", dat is om het even, maar ik kan het niet.'

Even waren ze stil, de zittende en de liggende, en keken naar niets, luisterden naar stilte, roken de onbenoembare geur, tot een van hen, die het meeste recht had op de gedachte, zijn vermoeden uitsprak.

'Niets is het meest waarschijnlijk.'

'Het meest waarschijnlijk is het niets, dat denk ik ook.' Even hield de adem in. 'Het ondenkbare niets. De rest is spelerei.'

'Maar zonder die spelerei is het zo vermoeiend om er over na te moeten denken. Geef me dat glas eens aan.'

Het glas werd aangereikt en een slok werd eruit gedronken. De man, een jongen eigenlijk nog, plofte terug in de kussens.

'Toch worden mijn gedachten steeds naar dat punt getrokken. Het is zo vermoeiend.' Hij mompelde. 'Zo vermoeiend.'

De vriend leunde achterover en keek naar het plafond.

leunde achterover en keek naar het plafond

en keek naar het plafond

keek naar het plafond

het plafond

plafond

Een beweging deed hem terugkijken. Zijn blik ontmoette de andere. Zacht werd gesproken.

‘Ga maar. Verder komen we niet. Je kunt niets meer voor me doen en ik al helemaal niets meer voor jou. Ik ben niet meer van hier. Ik ben er niet meer. Het enige wat ik nog doen wil is wachten, hoe gruwelijk het ook zal zijn.’

De man aan het bed knikte en de dode stak zijn hand uit. ‘Ik ben blij dat je gekomen bent. Het ga je goed.’

De hand werd gegrepen en even licht gestreeld.

‘Het ga jou ook goed, waar je ook heen mag gaan. Ook ik ben blij dat ik gekomen ben. Het was moeilijk. Het was zo ver. Je begrijpt het wel.’

‘Ik begrijp het. Ga nu maar, dan kan ik verder gaan waar ik gebleven was.’

De man liep naar de deur, zei zacht en onwillekeurig ‘welterusten’ voordat hij de kamer verliet. Geruisloos, om zijn vertrek niet uit te laten stellen door de vriendelijkheid en wanhoop van een moeder, sloop hij terug de trap omlaag, door de gang naar de voordeur. Buiten drukten licht, lucht en ruimte hem neer en deden hem wankelen. Verdwaasd liep hij. Liep hij, tot hij terugkwam in een station. Hij hoefde niet achterom te kijken om achter te laten wat hij had gezocht.

Met de trein aanvaardde hij de lange tocht terug naar het leven en die nacht steeg hij op. Op machtige wieken vloog hij uit boven het gekwetter en gekwinkeleer. Hoger ging het, hoger dan hij ooit was geweest in een niet te stoppen honger naar meer, tot nieuwsgierigheid het won. Hij keek, keek scherp, koos rustig zijn prooi en dook.

Wat ik weten wilde

Even bleef ik dralen voor de deur, benieuwd naar wat ik erachter zou vinden. Ik stelde het binnengaan nog even uit, wat makkelijk kon omdat van enig afstel geen sprake zou zijn. Ik wilde rustig blijven, alles met aandacht doen, me voorbereiden. Achter mij in de gangen waren galmende voetstappen te horen van zware schoenen. In feite voelde ik me hier niet op mijn gemak, niet op mijn plaats, maar dat gevoel negeerde ik zorgvuldig. Resoluut klopte ik op de deur en liet mijn stemgeluid horen. Zo snel als mogelijk werd er voor mij opengedaan en de man die mij binnenliet sprong in de houding. Ik bekeek hem kritisch, en met zichtbaar misprijzen liep ik langs hem heen, dat hield deze lui tenminste alert. Ze wisten dat ik hen maken kon en breken. En ze hadden ook wel in de gaten dat ik eigenlijk helemaal niet van hen was gediend. Op deze plaats en dit moment besteedde ik liefst helemaal geen aandacht aan de figuur, hij leidde alleen maar af. De persoon waarvoor ik kwam zat op een stoel en beef zitten, zwaar, slap, hangend, uitgeput en gebonden.

'Wacht buiten', zei ik tegen de man in de houding. Ik zag de aarzeling in zijn gezicht. Blijkbaar week ik af van een verwachtingspatroon. 'Buiten!', zei ik nog een keer. 'En doe de deur achter je dicht.' Nu werd ik alleen gelaten met de hangende persoon aan de stoel.

Ik ging zitten en bekeek de ander met onverholen nieuwsgierigheid. Dat kon schaamteloos, want hij hing met gesloten ogen voorover. Hij zag niets, hij merkte niets, hooguit dat hij met rust werd gelaten en misschien een aanwezigheid. Hij leek uitgeblust, gebroken, maar dat was slechts schijn. Hij had nog weerstand, onvermoede reserves, een eigen wil. Ik vond dat wonderbaarlijk. Zoiets had ik in lange tijd niet meer gezien. Het maakte me op een vreemde manier opgetogen en treurig tegelijkertijd. Aan tegenstrijdigheden in mijn werk was ik gewend, maar nu kwam er een extra dimensie bij die beide gevoelens versterkte. Ik voelde ze voor het eerst opnieuw. Zitten bleef ik om ze te doorvoelen, door en door.

De persoon op de stoel bewoog, ging verzitten, bleef nog even hangen, maar richtte zich toen langzaam op, deed zelfs zijn ogen open, voor zover dat lukte door de zwellingen heen. Even keken we elkaar aan. Ook ik werd nu onderzocht en dat liet ik rustig gebeuren, zoveel was ik de ander verschuldigd. Nog even bleef ik zitten nadat hij zijn ogen weer had gesloten, toen stond ik op, liep naar de deur en opende die. De figuur die ik naar buiten had gestuurd stond nog in de gang. Ik

maakte hem ondubbelzinnig duidelijk dat hij de man los moest maken, naar een cel brengen, dat hij hem te eten en te drinken moest geven, dat hij hem in geen geval nog een haar mocht krenken en dat hij niets tegen hem mocht zeggen. Nadat hij me ervan had vergewist dat hij zijn opdrachten voldoende had begrepen ging ik door de kale gangen, de smalle trap naar boven, terug naar het gewone leven.

In de vertrouwde omgeving van mijn kantoor nam ik een kop koffie en rookte een sigaret. Het beeld van de man zat op mijn netvlies gebrand en ik nam de tijd om er nog eens rustig naar te kijken. Wat ik voor hem voelde was bewondering. Bewondering en respect. Hij had hen weerstaan en dat wilde wat zeggen. Heel eventjes had ik gezien hoe ze met hem bezig waren geweest. Het was er hard aan toegegaan en zoals altijd had ik me er niet mee bemoeid. Ik hield er niet van om te kijken naar dat schouwspel. Het was zo'n onbehouwen vertoning. Zo ruw, gespeend van elk greintje schoonheid, zonder ook maar iets waar ik bevrediging uit zou kunnen halen. Alleen walging en schaamte. Zoals altijd was ik teruggegaan naar mijn kantoor om me te concentreren op andere zaken, tot ze me zouden komen melden wat hun slachtoffer had gezegd, waarna ik mijn eigen conclusies en plan kon trekken.

Maar dit keer was het anders gelopen. Ze waren me schoorvoetend komen vertellen dat ze nog geen centimeter verder waren gekomen. Ze wisten niet wat ze nog meer konden doen. Ik was kwaad geworden, had ze uitgescholden, ze waren bang voor me geweest en dat had me een kwaadaardig genoeg geschonken. Eindelijk was er iemand te sterk voor dat stelletje lomperds met hun domme grappen en hun platte wreedheid. Hij had ze te kijk gezet en ik had de voorzet met plezier afgemaakt. Ze wilden verder gaan, en dan goed, maar ik had gezegd dat ik het zelf wel op zou lossen. Nu ik de man had gezien was ik blij met dat besluit. Als hij tot nu toe niets had gezegd, dan zou hij ook in het vervolg zijn mond houden. Nog meer van hetzelfde zou hem niet laten doorslaan. Die lui hadden geen fantasie. Bovendien, als ze nog beter hun best zouden doen kon dat zijn dood wel eens worden en dat was zeker niet de bedoeling.

Nu was het mijn beurt.

Om mijn vertrek nog wat uit te stellen rookte ik nog een sigaret, maar toen die op was verliet ik het bureau. Naar huis wilde ik niet. Ik at in een restaurant en ging vervolgens naar het appartement dat ik voor deze en andere gelegenheden aanhield. Vannacht wilde ik alleen zijn om mijn strategie te bepalen en me in alle rust voor te bereiden. Daar kon ik geen vrouw of kinderen bij gebruiken.

Weer stond ik voor de deur, achter me de holle gangen. De worsteling ging beginnen. De bel voor de eerste ronde klonk, mijn klop op de deur. Nu waren er twee mannen in de houding aanwezig, maar ik negeerde ze. De man waar het deze dag om draaide zat op zijn stoel. Hij zag er gehavend uit, maar vergeleken met de vorige dag was hij behoorlijk opgeknapt. Ik liep naar de tafel, ging tegenover hem zitten en keek hem aan. Hij keek terug, tastten elkaar af.

Ik haalde mijn sigaretten uit mijn zak en presenteerde er een. 'Roken? Dat praat wat meer ontspannen.' De man bleef me aankijken zonder te bewegen, dus ging ik verder. 'Vergis je niet, ik kom hier niet om het spel te spelen van de vaderfiguur aan wie je alles kunt vertellen. Ik begrijp best dat je daar niet in zult trappen. Je bent die jongens de afgelopen dagen te slim af geweest en daar heb ik bewondering voor. Je bent blijkbaar iemand met karakter en je verdient respect.' Even pauzeerde ik. 'Maar dat je karakter hebt, en dat je niks hebt gezegd tegen die jongens maakt het voor mij des te aannemelijker dat je hoog in de organisatie zit. Als je inderdaad hoog in de organisatie zit, dan weet jij allerlei dingen die voor ons heel nuttig kunnen zijn. En ik wil dat je mij laat delen in die kennis. Dat weet je maar al te goed en ik weet dat je dat weet, dus ik draai er niet omheen.'

Ik nam een sigaret uit het pakje en schoof het over de tafel naar hem toe. Mijn sigaret stak ik aan. Even liet hij me begaan, maar na een paar trekjes nam hij het pakje op. 'Heb je voor mij ook vuur?' Ik schoof de aansteker naar hem toe. Zijn stemgeluid paste bij hem. Hij vroeg niet nederig, hij beval niet, hij wilde gewoon vuur. Daar hield ik van. Even rookten we samen, vriendschappelijk bijna, maar daar liet ik me niet door van de wijs brengen.

'Ik wil graag dat je een paar dingen begrijpt. Ik ben geen sadist, zoals de jongens die je hebben toegetakeld. Met die prutsers hebben we niets meer te maken.' Ik keek even over zijn schouder naar een van de twee mannen, die luisterde maar niets liet merken. 'Nu gaat het tussen jou en mij. Dat is goed, want net zomin als jij behoort ik tot het voetvolk en ik hoop dat je dat kunt waarderen. Wat ik maar wil zeggen is dat ik je als mijn gelijke beschouw. Een tegenstander die ik moet bevechten en die mij zal bevechten. Een waardig tegenstander naar ik hoop. Ook weet ik dat ik hier de spelregels niet kan bepalen, iets wat die jongens wel denken en de meeste van hun slachtoffers tuinen daar nog in ook. Bij ons gaat het anders. Ik val aan, jij weerstaat mij. Ik wil jou breken, maar jij vertikt het om te breken. En ik heb er geen idee van wat jij allemaal voor mij in petto hebt. Ik weet alleen dat het heel wat moet zijn, anders was je al lang doorgeslagen. Je bent nog niet doorgeslagen, dus wij zullen onze eigen spelregels maken. Voor mij wil dat zeggen dat ik goed beslagen ten ijs moet

komen. Van jou verwacht ik hetzelfde.'

Hij was nog bezig met taxeren. Blijkbaar wist hij nog steeds niet wat hij aan me had of wat hij van me moest denken. Hij probeerde zijn strategie te bepalen.

'Wat wil je weten?'

'Het gebruikelijke. Namen, plaatsen, tijden, bewegingen, plannen, dat soort dingen. Je kent het wel.'

'Je hebt het bij het verkeerde eind. Ik weet helemaal niets.'

'Maar je zit wel in de organisatie.'

'Dat wil nog niet zeggen dat ik iets weet. Iedereen wordt in het duister gehouden, dan kunnen we niets tegen jullie zeggen als we hier belanden.'

Het klonk aannemelijk, maar ik geloofde het niet.

'Iemand moet het allemaal toch organiseren. Iemand moet iets weten. Niet iedereen kan in het duister worden gehouden, dan gebeurt er niets. En er gebeurt wel wat. Ik denk dat jij iets weet. Ik denk zelfs dat je veel weet.'

'Dan had ik het wel gezegd toen ik de kans had. Dacht je soms dat het leuk is om zo geslagen te worden?'

Ik lachte even en ging bedachtzaam verder. 'Nee, maar dan zou je toch anders hebben gereageerd. Dan zou je in elkaar zijn gezakt en alles hebben willen bekennen wat ze je voor de neus hielden. Desnoods had je familieleden genoemd, vrienden, wat je maar voor de geest kwam. Wie niet weet waarvoor hij vecht kan zoveel weerstand niet bieden. Geloof me, ik doe dit werk al langer dan vandaag.'

'Toch vergis je je.'

We keken elkaar nog steeds aan. Nu we tegenover elkaar zaten maakten we zoveel mogelijk van de gelegenheid gebruik om de diepte van de ander te peilen, en ik bedacht me dat ik gelijk had. Wie zo rustig kon blijven wist waarom hij hier was, speelde het spel en kende de spelregels. Hij wist waar hij mee bezig was en in welke positie hij zich bevond. Die was dan wel niet verloren, maar wel bijzonder netelig. En daar ging hij goed en waardig mee om. Ik kon niet met zekerheid zeggen dat ik me ook zo zou gedragen als ik in zijn schoenen zou komen te staan. Mijn bewondering groeide nog steeds, samen met een verwachtingsvolle spanning. Zo behoorde het spel gespeeld te worden. Met open vizier, zonder te wijken elkaar recht in de ogen kijkend, niet zomaar in het wilde weg stompnd om maar zo snel mogelijk informatie te krijgen, wat voor informatie dan ook. Zelf

speelde ik open kaart. 'Ik geloof je niet. En je zult me nooit kunnen overtuigen. Misschien door smekend over de grond te rollen en zomaar in het wilde weg namen te roepen. Maar ik denk niet dat je die rol met overtuiging zult kunnen spelen.'

Ik zag aan zijn ogen dat hij me geloofde. En dat was goed. Ook hij zag mij nu als enige vijand, enige tegenstander, enige speelkameraad. Dat was alle eer die ik graag van hem wilde. Snel berekende ik mijn kansen tegen hem en kwam tot de conclusie dat ik met deze man niet in een loopgravenoorlog terecht moest komen. Dan kon het spel eindeloos duren en erg vermoeiend worden. Ik kon beter de blitzkrieg proberen. Hoog inzetten, zo hoog mogelijk, het hoogste. Alles of niets. Dat besloot ik te doen.

De rest van onze sigaret gaf ons nog even wat tijd samen. Ik doofde die tijd en zei wat we allebei wisten, maar wat ik zonodig toch zeggen moest in een poging om op het laatste moment nog wat tijd te winnen.

'Het wordt grimmig.'

Hij knikte kort. Dat verheugde me en ik stond op, liep naar de deur, opende die, verliet de kamer. Terug alleen in de gangen en in gezelschap van een soldaat stond ik even gedachteloos. Ik hoefde niet meer na te denken, want ik wist wat ik zou gaan doen. Ik moest alleen nog even de houding vinden waarmee ik het kon volbrengen. Gelukkig was ik me ervan bewust dat ik mijn houding niet op die plek zou vinden en dat bracht me in beweging. Ik liep door de gang, ging een hoek om en nog een, haalde mijn sleutelbos tevoorschijn en opende een deur. Daar stond een apparaat dat ooit zomaar spontaan aan mijn brein was ontsproten en dat ik vervolgens onder nauw toezicht in elkaar had laten lassen. Ik haalde het doek ervan af en bekeek het. Het zag er niet bepaald indrukwekkend uit. Een smalle brits met gordels, armsteunen die naar beneden geklapt konden worden stonden daar haaks op en in het verlengde daarvan aan weerszijden een paal. Dat was alles. Het was niet veel, maar ik wist wat het zou doen. Als hij hier eenmaal aan was overgeleverd, dan bestond er voor hem nog maar één uitweg, maar er was veel inzicht nodig om die te kunnen nemen, inzicht en moed. Als hij die uitweg zou nemen, dan zou ik me overgeven en voor hem buigen, waarna ik er met mijn pistool snel een einde aan zou maken. Een comfortabele dood na zoveel inspanning. In zekere zin wilde ik zelfs graag dat hij die uitweg zou nemen, of misschien zou hij nog een andere manier vinden om mij te verslaan. Maar ik zou het hem niet makkelijk maken. In ons geval was er geen ruimte voor genade of medelijden. Een overwinning moest worden verdiend, niet meer, niet minder. En een van ons moest verliezen. Een van ons moest zich overgeven. Er was

geen andere weg.

Ik controleerde de constructie, of alles nog goed in elkaar zat en of de tijd er geen sporen op had achtergelaten. Alles was zoals het behoorde te zijn en dat stelde me gerust. Daarna begon ik met mijn voorbereidingen. Ik zette een kan water en een glas klaar, zodat ik af en toe rustig wat kon drinken. Ik pakte een koffertje en bekeek de inhoud nauwkeurig. Het bevatte alles wat ik nodig had. Ik sloot het weer en plaatste het uit het zicht. Het tevoorschijn halen van mijn spullen zou een onderdeel zijn van mijn spel. Verder liet ik alles precies zoals het was, keek de kamer rond en nam die scherp in me op. Het idee dat ik vandaag eindelijk te weten zou komen wat ik waard was als het er werkelijk op aan kwam vervulde me weer met die vreemde soort spanning, angstige spanning vermengd met verwachting en zelfs vreugde. Ik zou het niet aan iemand anders overlaten. Ik zou het zelf doen. En achteraf zou bovendien blijken of ik werkelijk zou kunnen leven met de consequenties van wat ik ging doen, of ik mezelf kon verdragen zonder spijt of schaamte. Nog even controleerde ik in een spiegel of mijn uniform goed zat. Het zal als gegoten en ik keek mezelf onbewogen aan. In de reflectie zag ik mezelf onbewogen terugkijken. Ik was er klaar voor. De voorstelling kon beginnen.

Ik liet de man halen en op de brits binden. Daar lag hij nu als was hij gekruisigd. Terwijl ik bezig was maakte ik er een punt van om zijn blik niet te vermijden en hem, als dat zo uitkwam, rustig aan te kijken. Ook zou ik er in de tijd die daarop volgde voor zorgen dat ik hem er steeds aan herinnerde wat ik graag van hem zou horen. Steeds herhaald zou ik het hem toefluisteren, vertel het maar. Ik zou de koffer tevoorschijn halen en open maken, net in het zicht van de hulpeloze man in afwachting en voorbereiding. Ik zou er mijn spullen uithalen en klaarleggen, de twee grote naalden, de draden, de hamer. Met een van de naalden en de hamer zou ik op hem toelopen, even verstild staan om daarna de naald niet te langzaam maar zorgvuldig ver van de slagader op zijn arm te zetten tussen ellepijp en spaakbeen en zonder aarzelen zou ik de naald er doorheen slaan. Dat had hij niet zien aankomen. Hij zou het uitschreeuwen, waar ik geen aandacht aan zou besteden. Ik had de tweede pin al te pakken en richtte me op zijn andere arm. Ik draaide die zorgvuldig en met kracht in de juiste positie en trok de band waarmee hij vast zat strak aan zodat de positie gefixeerd werd. Daarna richtte ik de pin en joeg hem er doorheen. Nu was het tijd voor bezinning. De man schreeuwde nog steeds, hij vloekte en schold, ongearticuleerde klanken kwamen uit zijn keel. Ik liet hem even begaan, maar niet te lang. Ik ging verder met mijn voorbereidingen. Aan de uiteinden van de pinnen maakte ik draden vast en haalde die vervolgens door de gaten in de armen heen. De

pinnen hadden hun werk nu gedaan en ik legde ze apart. Hij volgde mijn bewegingen verbijsterd. Onverstoorbaar leidde ik de draden naar de palen aan weerszijden en verbond ze aan de draaimechanieken die aan de palen bevestigd waren. Weer nam ik even pauze. De adem van de man ging snel op en neer. Hij keek beurtelings naar het plafond en naar mij. Daarna zou ik de banden losmaken en de steunen onder zijn arm vandaan klappen, de enige steunen die hij nog over had, zodat zijn armen alleen nog omhoog zouden worden gehouden door de draden aan de palen en zijn eigen spierkracht. Die draden zou ik aan kunnen draaien, steeds strakker, totdat zijn vlees zou scheuren. Rustig zou ik mijn dingen doen, terwijl ik hem toch geen tijd zou geven om zijn pijn en paniek onder controle te krijgen of te herstellen van zijn verbijstering. Ik zou nog eens vragen naar de bekende weg. Ik zou aandraaien. Vragen. Aandraaien. Vragen. Aandraaien. Vragen.

Na vier keer draaien begon hij te praten. Nog voor de zesde keer wist ik wat ik weten wilde.

Orde en chaos

Wat zijt gij dan mijn God? Wat anders, vrage ik, dan de Heer God? Wie immers is er heer behalve de Heer, of wie is er god behalve onze God?

Opperste, algoede, hoogste in macht en alvermogen, allerbarmhartigste en allerrechtvaardigste, allerverborgenste en allertegenwoordigste, oneindig schoone en oneindig sterke; vast en onbevatbaar, onveranderlijk, alles veranderend; nimmer nieuw, nimmer oud, en alles vernieuwend; tot kindsheid brengend de goovaardigen zonder dat ze het weten; immer handelend en immer in rust, vergarend en niets behoevend; dragend en vervullend en beschermend; scheppend en onderhoudend en voltooiend; zoekend, schoon niets u ontbreekt. Gij koestert liefde en voedt geen gloed, gij zijt ijverzuchtig en niet achterdochtig, gij hebt berouw en kent geen leed, gij wordt toornig en zijt kalm; uwe werken verandert gij, maar gij verandert niet uw raadsbesluit; gij neemt op wat gij vindt en gij hebt nooit iets verloren; hoegenaamd niets dervend, zijt gij blij met winst; hoegenaamd niet vrekking, eist gij rente met woeker. Men betaalt u te veel om u te hebben tot schuldenaar, en wie bezit iets, dat niet van u is? Gij betaalt schuld en zijt niemand iets schuldig, schuld scheldt gij kwijt en verliest niemendal. En wat hebben we met dit alles gezegd, mijn God, mijn leven, mijn heilige zoetheid, of wat zegt iemand, wanneer hij spreekt over u? En toch wee degenen, die zwijgen over u, want woordenrijk zijn zij stom.

(Augustinus: *Belijdenissen*. eerste boek, IV. Vertaald door J.A van Lieshout)

Sprookje

Er was eens, lang geleden en vele lichtjaren hiervandaan, een planeet waarvan het aangezicht niet door mensengenen te bevatten zou zijn. Op die planeet leefde een volk dat een geavanceerde techniek had ontwikkeld waaruit een ruimtevaart was voortgekomen die hen tot ver in de leegte brengen kon. Op zeker ogenblik rustte dit volk een ruimteschip uit dat het onbekende zou moeten verkennen. Het schip vertrok en reisde lang en ver. De bemanning overwon vele moeilijkheden, maar toch stierven de leden een voor een, totdat er nog slechts één enkeling over was. Dit wezen

wist dat het niet voor eeuwig door kon vliegen en zocht een plaats om te landen. Die plek vond het op onze aardbol. Hij landde en bevond zich tussen hemel en aarde. Maar die aarde was voor hem zoals zijn planeet dat voor ons zou zijn, niet te bevatten. Op het eerste gezicht kon hij dan ook niets onderscheiden. Na een tijd ronddolen in de chaos merkte hij echter iets op en hij zei: Daar zij licht! En hij zag licht. Nu kon hij eveneens de duisternis aanvoelen en hij maakte de scheiding tussen dag en nacht. Dit was de eerste dag. De dagen daarop ontdekte hij het onderscheid tussen boven en onder, tussen land en zee. Hij bekeek de aarde en onderscheidde grasscheutjes, kruid zaadzaaiende, vruchtbaar geboomte, welks zaad daarin was, naar zijn aard. En hij zag dat het goed was. De vierde dag zag hij waar het licht vandaan kwam en benoemde de zon, de maan en de sterren en toen pas kreeg hij door dat het licht en het donker elkaar op gezette tijden afwisselde. De vijfde dag zag hij de eerste wezens bewegen. Het waren vissen in de zee en vogels in de lucht en weer zag hij dat het goed was. De dag daarop ging hij op zoek naar levende wezens op het land. Hij dacht: 'De aarde zal ook levende zielen voortbrengen, naar haar aard, vee, en kruipend, en wild gedierte der aarde, naar zijn aard! En inderdaad, het was alzo. Hij zag het wild gedierte der aarde naar zijn aard, en het vee naar zijn aard, en al het kruipend gedierte des aardbodems naar zijn aard en hij zag dat het goed was. En hij zei: Een wereld die zoveel moois voortbrengt, moet ook intelligente wezens bevatten; wezens die heerschappij hebben over de vissen der zee, en over het gevogelte des hemels, en over het vee, en over de gehele aarde, en over al het kruipend gedierte dat op de aarde kruipt. En hij zag de mens; man en vrouw zag hij hen, en hij dacht: 'Bijna zijn dit mijn gelijken.'

De zevende dag rustte hij, dit ruimtewezen. Het kwam hier op aarde, schiep orde in zijn chaos en benoemde zich God.

Chaos en orde

De titel van het bovenstaande verhaal is *Sprookje*, maar vrijwel iedereen zal er een godloochenende of zelfs -lasterende variant op het joods-christelijke scheppingsverhaal in kunnen lezen. Dit was dan ook mijn opzet toen ik het schreef. Ik wilde een andere interpretatie geven aan een verhaal dat ons allen zo bekend en vertrouwd in de oren klinkt, of we er in geloven of niet. Ik wilde er een absurde draai aan geven die in mijn ogen niet veel absurder is dan de gangbare interpretatie. Hoe zou men immers in die rotzooi om ons heen de eenheid en de hand van een

schepper en kunstenaar kunnen zien? Ik wilde het verhaal relativieren zonder zelf met een eigen godsbeeld te komen. In een ruimtewezen kan men immers bezwaarlijk een god herkennen. Toch is er in het verhaal wel degelijk een aanknopingspunt te vinden voor de zoektocht naar een dergelijk beeld. Misschien kunnen we dit zien in de twee polen die tegenover elkaar staan: orde en chaos. De chaos die bestaat en de orde die geschapen wordt. Hierin is een link te herkennen met wat staat in de bijbel.

'In den beginne schiep God den hemel en de aarde. De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was op den afgrond; en de geest Gods zweefde op de wateren', staat er te lezen in de eerste twee verzen van Genesis. Het is een rommeltje in de prille schepping, maar wat meer interesseert is de toestand voor 'den beginne'. Ik neem aan dat God ook toen al bestond. God bestond in het niets. Het woordenloze niets, een zelfs niet in de bijbel te beschrijven chaos. Omdat alleen Hij bestond, werd dat niets gevuld door louter God. Hij was dat niets en alles wat bestond was Hij. In het evangelie van Johannes wordt het zelfs sterker gezegd: 'In het begin was het woord, en het woord was bij God, en het woord was God.' God is het woord dat alles en tegelijkertijd niets betekent, en op het moment dat Hij een wereld schept geeft Hij deze positie op. Hij laat iets om Hem heen bestaan, een wereld die bestaat uit hemel en aarde. Daarna kan het Woord spreken: 'en God zeide: daar zij licht!' Het is een scheppende taal: 'en daar werd licht.'

Met deze schepping gaat God over in een andere staat. Van het Al dat Hij was, gaat Hij over in een onderscheidend en met taal begiftigd wezen. Volgens Johannes 1:3,4 is Hij echter nog steeds alles: 'Wat ontstaan was, had leven in Hem.' Wat buiten Hem is, heeft Hij geschapen. Hij kan het controleren en beïnvloeden en alom is Hij aanwezig.

God gaat door met de schepping. Hij creëert scheidingen tussen licht en duisternis, tussen de wateren onder het uitspansel en boven het uitspansel, en vervolgens nog tussen land en water. Onderscheid maken doet Hij zijn eerste tweeënehalve dag. Hij schept orde in de chaos die Hij was. Vervolgens maakt Hij de planten, de zon, de maan en de sterren, de vissen, de vogels en de dieren. Als laatste maakt Hij de mens. Naar Zijn beeld maakt Hij hen.

De vraag is nu natuurlijk naar welk zelfbeeld Hij de mens heeft geschapen. Was dat het beeld van de god na vijf dagen scheppen of was het de god van voor het begin: een wezen dat leeft in een wereld die hij niet kan of wil bevatten en dus louter is. Ik denk dat ik veilig kan zeggen dat het laatstgenoemde beeld het voorbeeld was. In zijn eerste levensdagen maakt de mens immers, net zoals God voor 'den beginne', nog geen onderscheid. Dit komt pas met de zondeval. Met de

zondeval komt de mens nader tot God. Hij leert het onderscheid kennen tussen goed en kwaad. Hij wordt als God. God zelf geeft dit te kennen in Genesis 3:22: 'toen zeide de HEERE God: Ziet, de mens is geworden als Onzer een, kennende het goed en het kwaad!' Een terecht schamperende opmerking over de jonge mens die tot dan toe beschermd en gemakkelijk in het paradijs heeft geleefd. God dondert hem en zijn vrouw uit dat paradijs omdat Hij hen niet meer vertrouwt in de buurt van de levensboom en wat hebben zij nu, naakt tegenover de elementen, aan hun nieuw verworven kennis?

Met het eten van de appel wordt de mens ineens een talig wezen en wordt hem op pijnlijke wijze geopenbaard dat hij dingen onderscheiden kan. Voor die tijd heeft de mens nooit stil gestaan bij de chaos om hem heen, hij heeft alleen vertrouwd op God. Maar vanaf dat moment leert hij dat hij zelf orde aan kan brengen. Hij neemt kennis van de scheppende kracht, waarmee hij een stap zet richting de goddelijke status. Alleen Zijn superieure beheersing van de taal verheft God nu nog boven de mens en die hoge positie wil Hij niet opgeven. Dus laat Hij zien wie er op de wereld en daar rondomheen de machtigste is en doet de mens vallen in zijn mens-zijn. De vrouw moet voortaan zwoegen in het kraambed en de man op het land. Ook plant Hij de begeerte in hun hart. Nu zullen ze voorlopig wel wat anders om handen hebben dan het spelen voor god.

Het machtsspel krijgt een vervolg in Babel. In Babel bouwden de mensen, die op dat moment allen nog eenzelfde taal spraken, een toren 'welks opperste in den hemel zij'. Dit is hoogmoed van het zuiverste water, daarin geef ik God groot gelijk. Maar als de toren die de mens bouwde van steen werd gemaakt, was de poging ook zonder Zijn ingrijpen zeker gedoemd te mislukken. Hoe hoog je ook bouwt, de hemel bereik je niet. Om de mens een lesje te leren had God hem dus beter voort kunnen laten ploeteren en bouwen. Langzaam zou het dan tot de mens zijn doorgedrongen aan wat voor een hopeloos project hij begonnen was. Met de tijd en de meters zou hij hebben ingezien hoe hoog God stond en hoe laag hijzelf en hij zou weer tot God hebben gebeden. God greep echter in. Hij voelde zich blijkbaar niet hoog en droog. Hij voelde zich bedreigd en sloeg de mens met spraakverwarring, de ultieme Babylonische. Vandaar dat men die plaats sindsdien Babel noemde.

Waarschijnlijker is het dat de mens geen toren van steen bouwde maar een van taal, van kennis. Er zal in Sinear, zoals de plaats voor de verwarring werd genoemd, eerder een bibliotheek hebben gestaan dan een toren. De mens leerde er de wereld kennen, leerde de wereld beheersen en benoemen en maakte daarbij gebruik van het enige voordeel dat hij ten overstaan van God had, zijn meervoudigheid. Door hun kennis te bundelen wilden zij zich een naam maken. Een woord wilden

zij vormen dat de gehele schepping omvatte opdat zij niet over de gehele wereld werden verstrooid. God wist dat zij Hem naderden, sloeg toe en ze waren terug bij af, verspreid over de aarde.

Het ware Goddelijke lijkt dus gelegen in de taal. Met taal kun je scheppen en hoe beter je de taal beheerst, hoe dichter je nadert tot God. Maar wie God wil evenaren of zelfs overstijgen, is een dwaas en kan rekenen op zijn ondergang. Beter kan men bidden, een gebed tot het Niets en de niet te beschrijven ordeloosheid van voor Zijn zondeval die Hij wil dat wij zien, een woordeloos gebed. Hiertoe zouden we het tweede gebod weer uit de sloot moeten vissen en bij de horens nemen. Dit gebod, 'Gij zult u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken, van hetgeen boven in den hemel is, noch van hetgeen onder op de aarde is', is zo breed opgesteld omdat God niet wil dat we doen alsof we Hem kennen. Voor ons bestaat Hij slechts in de chaos die ons omringt, waarvan we toe moeten geven dat die ons te boven gaat en dat we die niet kunnen vastleggen in woorden, wat toch vormen zijn en dus beelden. We zijn slechts nietige wezentjes in het niet te bevatten heelal. Nederig zouden we moeten zijn en blij dat we er deel van uit mogen maken. In de onvorm van Wanorde en Mysterie zouden we God moeten aanbidden, gehoorzamen en ondergaan. De zoektocht als gezocht beschouwen, God concretiseren in één punt en vervolgens zeggen dat we weten wie Hij is, getuigt van een absolute arrogantie. Wie vervolgens ook nog beweert dat hij Zijn wil kent en Hem reduceert tot het schrikbeeld van een persoonlijke, autocratische God, een monarch, alleenheerser, dictator, maakt zich schuldig aan blasfemie zonder weerga. Zal de verdwaasde worden gestraft?

Maar ook ik trek mij weinig aan van mijn wijze woorden. Ik voel mij machtig, het gemoed heb ik hoog. Ik breng orde aan in mijn chaos en benoem mij god. Ik bouw mijn eigen torens die tot in de hemel reiken en schop ze eigenhandig weer omver. Wat heb ik aan theologie van de koude grond en wat zou ik malen om de god die ik zojuist het levenslicht liet zien? Ik zie slechts verwarring om mij heen en creëer mijn eigen willekeurige en tijdelijke samenhang. De mogelijkheden zijn eindeloos en gelooft u wat u hierboven gelezen hebt?

Ik niet.

Kopstoot en struikelblok

Daar had je de wereld weer. Maar voorlopig zat die hem alleen nog dwars in de vorm van een verstopte neus en een grafsmaak in zijn mond. Langzaam kwam daar ook nog een hoofdpijn bij. Hij bleef liggen en liet geluiden doordringen. Geronk van auto's en getoeter, een begroeting, er werd gelachen. De wereld daarbuiten draaide weer eens gewoon door. Hij opende zijn ogen, sloot ze direct weer. Maar te laat. er was een grote straal scherp licht tussen zijn oogleden door geslopen en de hoofdpijn verhevigde. Waar lagen de pijnstillers ook weer? Vooruitlopend op zijn zoeken vond hij ze in een lade van een kast. Zijn lichaam was echter nog niet klaar voor de actie. Hij kon de lamheid trouwens ook te lijf gaan met nog een dosis alcohol. Bijtijds bedacht hij zich dat hij de nacht ervoor alles op had gezopen wat hij op zijn weg was tegengekomen en dat een strooptocht door zijn huis dus helemaal geen zin had. Alleen de spiritus had hij laten staan en ook deze ochtend had hij daar geen trek in. Hij draaide zich. De nieuwe houding kon hem evenmin bekoren, weer draaide hij zich, weer, hij ging rechtop zitten, ging weer liggen, draaide, kromde en rechtte zich, deed zijn handen naar zijn voorhoofd, voor zijn ogen, door zijn haren, langs zijn zij en kromde zich andermaal. Wat hij ook probeerde, hij kon niet meer lekker liggen. Hij kon niet liggen. Hij zat op de rand van zijn bed, voelde zich belabberd en misselijk, viel weer achterover en ging terug zitten. Hij stond op, zwalkte naar de deur, hield zich staande en laveerde zich naar de bewuste kast met daarin de bewuste lade en daarin geprepareerde verlichting. Met water zou hij het doorspoelen. Ja water, heerlijk water, fris en helder. Door dat water alleen al zou hij zich beter voelen. Hij pakte een glas, liet het vollopen en spoelde weg, de pil, de smaak, even voelde hij zich goed. Maar het glas ging leeg, zijn mond was weer droog en de plens koude vloeistof verregende zijn maag. Hij ging zitten, dacht aan eten, koffie, soep, cola, melk, bier, nog meer water, thee, maar hij wist uit ervaring dat niets hem redden kon. Hij stond op en liep. Dat bracht dan wel geen verbetering, het gaf tenminste beweging. Hij liep naar de hal, doelloos. Daar zag hij post liggen op de mat. Een afschrift, reclame en nog iets. Hij bukte, plukte de envelop ertussenuit, opende hem. Bekeek het kaartje en liep terug naar de kamer.

'We zijn diep geschokt', stond er. Konden ze niet eens wat anders verzinnen. Hij liet het kaartje vallen, ging zitten en pakte een sigaret. Aan stak hij hem niet. Hij moest bijna kotsen bij de

gedachte aan rook in zijn mond. Geschokt, dat waren ze. Als ze hadden geschreven dat ze het kut voor hem vonden, of klote, life is really a bitch, hij had het net zo min kunnen waarderen.

Misschien drukte 'geschokt' nog het beste uit wat ze bedoelden, maar het klonk zo versleten, zo vies.

Alles was wit geweest om hem heen. De eerste echte doorbreking van dat patroon werd gevormd door het haar dat zwart afstak. Haar gezicht was bleek geweest, haar ogen bruin, maar verscholen.

Stijf kneep hij de zijne dicht. Hij wilde er niet aan denken, hij wilde er niet aan denken. Hij deed ze weer open. Hij had niets anders om aan te denken.

Alles was wit geweest, alles. Hij had niet kunnen geloven dat haar haar de eerste doorbreking van dat patroon zou vormen, hij was niet in staat geweest te geloven. Hij moest wel toen hij het zag. Direct nadat haar gezicht weer was toegedekt wilde hij het weer ontkennen, maar het beeld stond op zijn netvlies gedrukt. Hij kon er niet omheen.

Gedachteloos pakte hij een aansteker waarmee hij vuur bracht naar zijn sigaret. Hij inhaleerde kort en moest rennen om te voorkomen dat zijn maaginhoud over de kamervloer werd uitgespreid. In de wc kotste hij en kotste hij hartgrondig, uit het diepst van zijn ziel. Hij kotste, maar de sigaret bleef zichtbaar door de dunne smurrie heen. Bij elke straal veranderde hij van plaats en een paar asdeeltjes van het kleine gerookte stuk spoelden weg, totdat hij het verzet definitief brak door in een korte pauze tussen de golven alcoholisch maagsap door te trekken. Verder ging hij met overgeven. Hij gaf over en ondertussen liep het slijm in draden uit zijn mond en zweet in stralen langs zijn gezicht naar beneden. Staan kon hij niet. Hij zat geknield over de pot gebogen en hield zich vast aan de rand. Zijn lichaam schokte, schokte zich leeg, bleef schokken terwijl er niets meer uitkwam en liet hem uiteindelijk uitgeput achteroverzitten. Wat eruit was zat er in ieder geval niet meer in, dat was tenminste iets waar hij tevreden over kon zijn.

Toen hij eenmaal weer kracht genoeg had gevonden, sleepte hij zich terug naar zijn bed, viel achterover op de matras en bleef bewegingloos liggen, de ogen gesloten. Zo lang mogelijk probeerde hij aan niets te denken, probeerde hij alleen te voelen dat hij op bed lag, dat zijn maag overstuur was, zijn lichaam lamlendig, zijn hoofd op barsten. Wie weet lukte het hem wel een tijd. In geen geval was het lang genoeg.

Nooit heb ik haar voor de eerste keer zien staan. Opeens was ze er en zonder dat ik er erg in had was de vonk al overgesprongen. We dartelden om elkaar heen, elkaar plagend zonder nog aan te

raken. Spanning werd ten volle geconsumeerd en genoten, tot een top gedreven met de onbezorgde zekerheid van de uiteindelijke ontlading. Nergens maakten we ons druk om. Niet om onszelf, niet om elkaar, niet om de toekomst, misschien een beetje om het verleden. We praatten nachten lang, we gingen uit en voordat we elkaar uiteindelijk zoenden, hadden we al samen het bed gedeeld, hadden we elkaar al vastgehouden, hadden alleen nog niet toe willen geven dat we waren voor elkaar en hadden afscheid genomen. Maar scheiding duurde niet lang. Weer lagen we in bed, een nacht, een dag, pratend, slapend, sluimerend en lachend, totdat in een kleine stilte onze lippen naar elkaar negen, raakten en verstrengelden. Een zachte, voorzichtige zoen was het, maar wel een die indruk maakte. We stonden onszelf toe de ander aan te raken, te strelen, lief te hebben, te aanbidden, te nemen en te ontvangen. Onszelf stonden we het toe, zonder een al te wilde start. Ons contact was delicaat. Daar mocht niet te onvoorzichtig mee om worden gesprongen. Vertrouwen mocht niet worden geschaad, onzekerheid niet de boventoon voeren. We streelden en kusten, tastten elkaar af, genoten van een lichaam tegen het onze, ogen die in ons priemden, van kleine dingen die een belofte afgaven die niet gebroken kon worden en elke keer werden we onstuimiger. We leerden elkaar kennen maar bleven elkaar de ruimte geven die we nodig hadden. We gingen in elkaar op en we konden loslaten, een combinatie waar ik naar had verlangd maar waarvan ik had geweten dat ik er bijna niet op hopen kon. Nu was het werkelijkheid. Ik verbaasde me erover als ik alleen was, dacht erover na, maakte me misschien een beetje zorgen, maar als ik haar dan weer zag kwam er een vrolijkheid over me heen die alle nachtelijke bezwaren, beslommeringen en bedenkingen wegwimpelde, op liet lossen in een stroom die ik geen geluk durfde noemen. Mijn handen op haar wangen, de ogen met aandacht op me gericht, een mond die woorden tot me richtte die ik verstond en die ik beantwoorde met de mijne. Heerlijk vond ik de ironie waarmee we onszelf bekeken, een gezamenlijke zelfspot. In woorden namen we onszelf niet serieus, in bed daarentegen des te meer. We kregen geen genoeg van elkaar, genoeg van overtuigen dat de ander echt bestond en dat waar was wat we deelden.

Hij keek naar zijn handen, die waren leeg.

Weer hoorde hij de wereld om zich heen, weer had hij zijn ogen open, weer was er niets veranderd, hetzelfde plafond boven hem, hetzelfde bed onder, de kamer, de ramen, het weer was iets anders, maar hij vermoedde dat de bomen en huizen er nog stonden. Zijn lichaam voelde zich beter. Zijn hoofdpijn was weggetrokken, zijn maag speelde niet meer op, al bleef het gevaarlijk er iets in te stoppen. Hij stond op, nog een beetje wankel op de benen, ging terug naar de kamer en

nam plaats aan de tafel. De sigaret die hij nu opstak, kon hij oproken, al smaakte hij niet. Geen enkele sigaret die hij de laatste tijd had gerookt had gesmaakt. Het drong niet tot hem door. Drong er eigenlijk nog wel iets tot hem door? Een witte plek op de vloer. Het was het kaartje. Hij wist al wat er te lezen stond. Hij liet het liggen. Hij rookte, rookte nog een sigaret, dronk een glas water en rookte er nog een. Ergens was hij zich ervan bewust dat hij nog boodschappen moest doen. Hij had niets te eten in huis en vooral niets te drinken. Hij had honger, hij rookte en keek naar het wit op de vloer.

Hij weet nog wel hoe het ongeveer is gegaan. Ook toen heeft hij wakker moeten worden, ook toen heeft hij op moeten staan. Een kater heeft hij niet gehad, niet van de drank. Hij staat voor zijn klerenkast en bedenkt of hij iets speciaals aan moet trekken. Hij neemt de moeite niet. Hij heeft zich aangekleed, niet gegeten, gerookt en koffie gedronken, uitgekeken over de straat, de mensen en auto's. In de tijd dat hij kijkt, wordt er niemand aangereden. Op een vooraf bedacht tijdstip is hij de deur uitgegaan, heeft hij zijn fiets gepakt en is hij gereden naar een huis, waar een stemming heerst die hij niet kan vatten. Een vrouw heeft tranen in haar ogen en omhelst hem. Haar man houdt de zijne in en schudt hem de hand, raakt zijn schouder aan. Een meisje huult vrijuit, hangt even om zijn nek. Hij laat het over zich komen. Er zijn nog meer mensen. Hij kent ze niet en ze laten hem koud. Hij is apathisch, hij voelt niets, eigenlijk ziet hij ook niets. Hij laat zich meevoeren door de gebeurtenissen. Van wat later gebeurt kan hij zich wel dingen herinneren, maar het verhaal in die herinneringen ontbreekt. Hij is meegereden in een auto, hij is in een kerk geweest, hij heeft haar in een kist zien liggen, overdekt met bloemen, hij heeft wierook geroken en gezien waar het vandaan kwam. Hij heeft meegelopen in een stoet, hij heeft een kist in de grond zien zakken, hij heeft haar achtergelaten. In een zaal heeft hij gezeten, terwijl hij eigenlijk een eindeloze rij handen had moeten schudden, hij heeft medelijden ontvangen en begrijpende woorden, hij heeft geantwoord en bedankt, mensen op hun gemak gesteld, gepraat, gepraat, iedereen wilde met hem praten, hij heeft gepraat en gepraat, tot eindelijk iedereen opsodemieterde en hij meegenomen werd door zijn moeder, zijn moeder, bij zijn moeder werd hij wakker. Even werd hij wakker.

'Nu begrijp ik wat je hebt meegemaakt.'

'Ik zou willen dat je het nooit geleerd had.'

'Ik begrijp het.'

Verder weet hij niets meer. Hij gelooft dat het nog gevoelig geworden is, emotioneel, twee mensen die van elkaar houden en die weten waar ze het over hebben, die elkaar begrijpen, die pijn

hebben, pijn van zichzelf en voor de ander, maar hij weet het niet meer, niet meer zeker. Hij wordt weer wakker de volgende morgen. Gefluit van vogels is wat hij hoort en geruis van wind door bomen, een eenzame auto. Hij hoort.

Hij voelt, hij voelt zijn maag. Al gaan de sigaretten over zijn longen, zijn maag kan er geen meer aan. Hij zal er aan moeten geloven, hij zal zich aan moeten kleden en naar de winkel gaan. Hij kijkt op een klok. Hoe laat is het? Hij staat op, begeeft zich naar zijn slaapkamer. Daar vindt hij kleren op de grond. Die trekt hij aan. Schoenen. Ergens vindt hij een rugzak. Uit een routinegebaar blijkt dat zijn sleutels in zijn zak zitten, uit een ander dat hij zijn portemonnee bij zich heeft. Hij staat op straat, kijkt naar de grond. Er lopen mensen langs hem heen, er rijden auto's, het is een drukte en hij staat er middenin. Dan zet hij zich in beweging, houdt de grond in het oog. Zijn voetstappen kennen de weg. Hij ziet tegels, een plastic zak, een snoeppapiertje, nog een, een paar peuken, kauwgom, een muntstukje, voeten in allerlei maten in allerlei soorten schoenen, zijn eigen, hij hoort roepen en praten en lachen, hij voelt warmte in zijn nek, hij steekt een straat over, ontwijkt twee auto's, komt in een winkel. Daar is het koel. Hij neemt een mandje en loopt tussen de rijen opgetast voedsel, hij loopt langzaam, het mandje blijft leeg. Hij loopt op en neer. Doelloos en zonder nadenken pakt hij iets, staat er mee in zijn hand, staat er mee in zijn hand, hij ziet het, het heeft een peervorm, een donkergroene kleur met zwart er doorheen, licht gebobbeld. Het woord bij de vrucht komt door: avocado. Avocado. Avocado. Hij kijkt en voelt vocht langs zijn wangen stromen naar zijn kin, waar het een duik neemt in zijn kraag. Verbaasd veegt hij het af, er komt meer. Ook dat veegt hij weg. Dan schudde hij zijn hoofd, keek schichtig om zich heen, legde de vrucht terug, liep naar de diepvriesmaaltijden en vervolgens naar de drank. Snel stond hij weer buiten.

De pizza schoof hij in de oven, hij opende een bierfles en liet frisheid door zijn keel glijden. Sigaret, roken. Gedachteloze rook, gedachteloos vocht, wachten op eten. Staan, zitten, staren.

Ging de dood van mijn vader niet volkomen langs me heen? Heb ik me op school niet pas in het speelkwartier herinnerd wat mijn moeder me die ochtend had verteld en vertelde ik het niet door aan een vriendje terwijl we hard liepen om uit handen van de tikker te blijven? 'Mijn vader is dood hè', alsof het een nieuwtje was, niet echt belangrijk maar toch leuk om er als eerste mee op school te komen. De reactie kan ik me niet herinneren. Het drong pas tot me door dat er iets ernstigs aan de hand was toen ik mijn moeder zag huilen op de begrafenis. Ze hilde niet zomaar. Ze was ontroostbaar. Ze had verdriet dat alle verdriet in de schaduw stelde, dat ik niet kon vatten, dat ik

alleen maar kon bekijken en waar ik niets aan kon doen. Wat moest ik ook met de dood. Het leven begreep ik nog niet eens en nu werd het nog te begrijpen gebied uitgebreid met het oneindige niets. Waar zou ik met begrijpen hebben moeten beginnen? Lang heb ik niets meer begrepen. Ik keek en verbaasde me. Mijn eigen wereld was mijn toevluchtsoord. Die was tenminste overzichtelijk, die kon ik beheersen met verhalen die goed afliepen. Anderen, mijn broers en mijn vriendjes op school, liet ik niet binnen in die wereld. Ze zouden er alleen maar een rotzooi van hebben gemaakt. Mijn moeder was ik kwijt. Pas veel later keerde ze terug onder de levenden, maar toen was ik al wie ik ben. Nu begrijp ik haar. Nu begrijp ik wat ze voelde; inderdaad, ik had het niet aangekund.

Hij haalde het eten uit de oven, legde het op een bord, nam mes en vork mee naar de kamer en begon te eten. Happen spoelde hij weg met bier, de smaak daarvan kauwde hij weg met pizza.

We lopen naast elkaar voort, we kijken. We zien twee mensen, ze komen ons tegemoet, ze praten en wij luisteren af. 'Overal heb je zieke geesten.' Wij kijken om ons heen.

'Overal', bomen, gras, bladeren.

'Ja, overal', lucht, vogel, water.

'Echt overal', huizen, straten, auto's.

'Overal', fietsers, wandelaars.

'Potverdrie!'

De pizza was verdwenen. Als een blok lag hij op de maag. Zuur kwam naar boven maar dat dwong hij terug met een slok. Tijd voor koffie. Hij keek op de klok. Het was halfzeven. De avond begon; nog een lange tijd te gaan naar de vergetelheid. Hij kwam in beweging, deed kleine geruststellende dingen, ruimde wat op, ging naar de wc, veegde spetters kots weg met een papertje, zette zijn bord in de keuken, waste niet af en net toen hij niets meer om handen dreigde te hebben, begon het apparaat te pruttelen ten teken dat hij een mok moest gaan zoeken. Hij vond er een op de plaats waar ze behoorden te staan. Hij schonk zichzelf in en dronk.

Zij dronk geen koffie.

Zijn moeder dronk alleen maar koffie.

Hij stak er een sigaret bij op. Dat deden ze geen van tweeën. Hij was ze allebei te slim af. Achterover leunend liet hij de rook van zijn tong rollen, dronk zijn koffie terwijl hij door het raam naar een boom keek die zich daar voordeed. Stukken beter voelde hij zich. Stukken beter en onder in zijn kopje dreven harde stukjes koffieboon die hij niet in zijn mond wilde krijgen.

Voor hij zich een tweede keer inschonk, spoelde hij zijn mok om. Daarna ging hij weer zitten.

Hij dronk en zat en zijn aandacht werd getrokken door zijn hand. Hij voelde zijn hand. De duim ervan bewoog, bewoog uit zichzelf, zonder dat hij er de hand in had. Kleine bewegingen waren het, die elkaar met een zekere regelmaat opvolgden. Hij keek er bevreemd naar. Midden op de heuvel die zijn duim inleidde trok een spier samen. Terwijl hij keek, bleef het gebeuren. Zijn hand, ontspannen, ontladend. Hij greep niet in, probeerde niet tussenbeide te komen. Keek. Hij keek om zich heen, zijn huis was wat hij zag. Alles was hier al gedaan, alles, behalve misschien de afwas. Daar moest hij zich dan maar aan zetten. Hij doofde zijn sigaret door hem tussen de andere peuken in de as te steken zonder hem uit te drukken, ging naar de keuken en liet daar de wasbak vol lopen met water. Hij spoot er afwasmiddel in en bekeek wat hij schoon moest maken. Daar zou hij wel even zoet mee zijn. Hij begon met de glazen. Vier waste hij er af om ze daarna af te drogen en er vervolgens weer vier schoon te maken. Na de glazen deed hij de borden en de mokken in het water. Ook hier wisselde hij wassen en drogen af volgens een systeem dat hem het nadenken belette. Wassen, drogen, wassen, drogen, wassen, drogen. Terwijl hij de laatste borden van vocht ontdeed liet hij de eerste pannen alvast weken. Zo ook het bestek.

Gerinkel, de telefoon. Even bleef hij staan en liep vervolgens naar het toestel dat met regelmatige tussenpozen geluid bleef produceren. Hij haalde diep adem en nam op.

'Hallo.'

'Hallo, met mij.'

'Hoi.' Het was zijn moeder.

'Hoe gaat het?'

'Ach, wel goed.'

'Wel goed?'

'Nou ja, wel redelijk, ik ben aan het afwassen.'

'Je hebt al gegeten?'

'Ik heb al gegeten.'

Even was het stil aan beide zijden van de lijn. Nog even. Hij deed geen poging een gesprek te beginnen. Zij had opgebeld. Zij moest het maken.

'Het is in ieder geval mooi weer.'

'Ja?... Ja, het is mooi weer.'

'Ik zit de hele dag buiten, wat doe jij?'

'Niet zo veel. Ik loop maar wat rond. Er is niet veel te doen.'

'Nee.'

Stilte.

'Je moet wel iets gaan doen. Niks is zo erg als stilzitten.'

'Ik weet het, ik ben aan het afwassen.'

'Je weet wel wat ik bedoel.'

'Ja, ik weet het, maar het valt niet mee. Ik heb ook nog wat tijd nodig.'

'Je zult altijd tijd nodig hebben, maar als je al je tijd laat lopen, hou je geen tijd meer over.'

'Ik weet het. Ik moet nog nadenken.'

'Gaat het echt wel goed met je? Zorg je ervoor dat je mensen blijft zien, of zit je daar maar steeds alleen?'

'Ik ben alleen.'

'Zal ik langskomen morgen?'

'Nee, doe maar niet, ik heb het nodig even.'

'Weet je het zeker?'

'Ja.'

''

''

'Goed, maar jongen, zorg in godsnaam dat je iets om handen krijgt. Ik weet hoe het is. Je kunt er zo makkelijk in blijven en jij hebt het nog moeilijker dan ik. Ik had jullie nog waarvoor ik op stap moest. Jij hebt niemand. Ga iets doen. Je fotografeerde, je tekende. Dat kun je nog steeds. Ga iets doen!'

'Ik zal kijken.'

'Dat doe je echt hè!'

'Ja.'

''

''

''

''

'Nou, als je wilt praten bel je me hè, of je komt langs. Je weet dat ik er voor je ben.'

'Ja, ik weet het, dank je, ik ben er blij mee, echt.'

''

''

'Nou, dan hang ik weer op. Sterkte.'

'Ja, jij ook.'

'Ik hou van je.'

'Ja.'

'Dag.'

'Dag.'

Hij legde de hoorn neer en bleef zitten in de bank. Mijn moeder, ze probeert te helpen. Ze probeert te helpen maar alles is al gezegd, al onze overeenkomsten besproken. Ze probeert me het gevoel te geven dat ik niet eenzaam ben. De telefoon staat te branden in haar huis. Het liefst zou ze een directe lijn met me hebben, een vierentwintiguursverbinding. Nu voelt ze zich ellendig omdat ze precies weet dat ik me ellendig voel en omdat ze niet meer met me praat en vandaag niet meer met me zal praten. En ik voel me ellendig, nog ellendiger omdat zij zich ellendig voelt. Waarom kan ze me niet met rust laten. Laat me met rust. Je kunt me niet meer helpen. Je kunt me alleen verder de put in stampen. Je hebt al genoeg geholpen. Je helpt me zonder dat je met me praat door te weten wat ik voel, door meegemaakt te hebben wat ik meemaak, door te bestaan, maar ik kan niet meer met je praten, ik kan niet zo goed praten, we hebben alles al gezegd, ik weet het al. Nu heb ik eenzaamheid nodig. Laat me gewoon met rust.

Hij keek weer om zich heen. De kamer. Een tafel met twee stoelen, twee boekenkasten, wat plaatjes aan witte muren. Iets doen, hij moest iets doen.

Ik kan tekenen, ik kan fotograferen. Ik applaudiseren met één hand, ik kan zo boos kijken dat iedereen er bang van wordt, maar ook zo dat iedereen mij vertrouwt en zich op zijn gemak voelt. Ik kan luisteren en nog begrijpen ook, ik kan dansen op elke maat en alle maten door elkaar, ik kan doorgaan tot ik erbij neerval, ik kan zwemmen, fietsen, praten, lachen, lopen, op mijn hoofd krabben, maar ook aan mijn tenen, koppelje duiken, ik kan schrijven, meten, een beetje rekenen, timmeren, eten, lezen, ik kan nachten doorfeesten zonder dat ik daarna dagen niet te genieten ben, ik kan aardig zijn tegen mensen die ik niet aardig vind, ik kan op mijn hoofd staan en eerlijk zijn, ik kan erkennen dat ik ongelijk heb als ik denk dat ik ongelijk heb, ik kan binnen drie meter alles raken met twee aan elkaar geknoopte postelastiekjes, ik kan sterke koffie zetten, maar ook slappe al naar gelang wat er van mij wordt verlangd, ik kan mensen naar de mond praten en ze tegen de haren in strijken, ik kan met mijn hoofd schudden en knikken, soms kan ik slapen en vaak waken, ik kan

doen alsof ik slaap, zo dat iedereen denkt dat ik in dromenland ben, ik kan kijken, horen, springen, autorijden, geven, slaan, stompen, geeuwen, met mijn vingers knippen, stofzuigen als ik een stofzuiger bij de hand heb, briesen, snuiven, drinken, wat kan ik al niet? Ik zou zelfs kunnen neuken.

Er was een tijd waarin zij geen behoefte voelde met me te vrijen. Als ik haar tegen me aandrukte, drukte ze zich tegen mij, maar haar lichaam vertoonde geen enkele reactie. Ik kon daar mee leven, al vond ik het jammer en vreemd. Hoogstens werd ze er nog aantrekkelijker door. Zij begon zich echter langzaam schuldig te voelen. Ze wist wel dat ze het recht had om geen seks te hebben, maar ook nog hoe leuk het kon zijn, zo samen in bed. Ze probeerde het een paar keer, maar dan merkte ik dat ze eigenlijk niet wilde. Ik ben best gevoelig en als ik met haar vree stonden al mijn voelsprietten uit. Hoe opgewonden ik ook ben, ik krijg een slappe van een droge kut.

Ze was onzeker. Ze had demonen te bestrijden die overgebleven waren uit een ander tijdperk, en van mij mocht ze rustig aan doen, ze hoefde zich niet te haasten. Zo gaan die dingen soms. De ander moet willen, samen moeten we willen en als de ander geen zin heeft, dan heeft het geen zin. Dat weet ik. Ik erken het, en dat wist ik wonderlijk genoeg op haar over te brengen, waarmee het uiteindelijk bespreekbaar werd. We konden er over praten en daarmee was het eigenlijk al zo goed als opgelost. Voorheen was het iets vanzelfsprekends geweest, iets wat gewoon gebeurde en wat vaak gebeurde zonder dat we er doelgericht op aan stuurden. Die onbevangenheid leefde even voort in de gesprekken van die tijd, waarin we praatten over dingen die we normaal gesproken deden, hoe we ze deden en hoe fijn en minder fijn ze waren. Eigenlijk beleefden we orale orgieën en leerden een dimensie kennen die voorheen voor ons verborgen was gebleven. Misschien leerden we elkaar zelfs een beetje begrijpen

De manier waarop het probleempje helemaal oploste is de moeite van het vertellen waard. Tijdens een van onze gesprekken vroeg ze me of ze me af mocht trekken, gewoon om te kijken hoe het was. Ik stemde toe. Ze ging op haar knieën tussen mijn benen zitten, knoopte mijn broek los en begon mijn slappe lid te masseren. Die richtte zijn kopje wel op maar was niet laaiend enthousiast over de aandacht die hij zo onverwacht kreeg. Ze deed beter haar best, verder richtte hij zich op, ze nam hem in haar mond, dat had al veel meer effect maar nog altijd niet van het gewenste niveau. Vervolgens begon ze zich in te leven in mijn seks. Daarop ging mijn pik staan als een paal. Ze ging door en door. Ze maakte me gek met haar spel van aanzetten en strelen, van op- en afbouwen. Maar niet alleen mij maakte ze gek, ook haarzelf geil als boter. Toen ik uiteindelijk haar broekje uittrok

was het doorweekt. De hele nacht was er een van vrijen, neuken, tegen elkaar in slaap vallen en opnieuw beginnen. Ze had het spel weer ontdekt. We speelden het en zijn er niet meer mee opgehouden.

De tv, hoe laat was het, acht uur, journaal. Hij stond op, drukte op de knop van het toestel, pakte de afstandsbediening, ging weer terug naar zijn plaats en liet de zaken van belang op zich af komen, en vervolgens alle stompzinnigheid van de avond over zich heen. Hij zag de koningin een ander staatshoofd begroeten en een erewacht inspecteren. Hij zag water tussen huizen stromen en hoe een auto werd meegesleurd in de stroom. Hij zag een feest, een brand, een waar gebeurd verhaal. Daarna zag hij een man die niet bang was voor gewetenloze drugshandelaren. Zijn familie was door de schurken vermoord en hij nam bloedig wraak, geholpen door een mooie vrouw in wiens armen hij het eind beleefde. Hij zag een aantal echtparen ploeteren voor een grote som geld, elkaar bevechten, totdat er een over was, de vreugde van het winnende koppel en de tranen toen de schat in een zinderende finale toch nog aan hun neus voorbij ging, hij hoorde troostende woorden en werd uitgenodigd een volgende keer weer te kijken. Hij zag een kringgesprek, waarin mensen met elkaar en een presentatrice in discussie gingen over het recht en onrecht, het wel of niet betalen van alimentatie. Hij hoorde mensen aan die het nodig hadden en niet kregen, mensen die geen geld konden missen maar toch moesten betalen aan een ex-partner die opperbest in de slappe was zat en daarmee een goede advocaat in de arm kon nemen. Hij hoorde over ellende bij scheidingen, met kinderen, over het gesappel en het bedrog. Ten slotte zag hij drie vrouwen in een woonkamer dingen doen en zinnen spreken die hij niet begreep, maar het geschater op de achtergrond irriteerde hem, die televisie irriteerde hem, wat moet dat allemaal in mijn huiskamer! Hij drukte op de rode knop van de afstandsbediening en was weer alleen. Alleen met zijn kamer, met zijn bank, zijn boeken, zijn tafel, zijn witte muren, de ruimte die hij gecreëerd heeft tot wat zij is, zorgvuldig en met oog voor detail. Hij maakt vuur en blaast rook die ruimte in, rook die kringelige slierten vormt in de lucht, blijft staan onder de lamp, langzaam vervaagt en opgaat in de verschaalde mist die er al hangt. Hij drinkt zijn bier en zet het lege flesje bij de andere flesjes naast de bank. Naar de koelkast loopt hij. Geen bier meer te bekennen. Geen nood, in de tas op tafel zit een prachtige, onaangetaste fles met sterke drank, het meest probate middel tegen de eindeloze gesprekken die hij met haar voert, en die vooral 's avonds en 's nachts op de loer liggen. In de lichte roes waarin hij nu verkeert is hij een gewillig slachtoffer, die, ondanks zichzelf, gemakkelijk opgaat in de zelfbedachte conversatie en die instort als hij ineens merkt dat ze er niet werkelijk is. Hij weet het. Hij kent het.

Deze alcohol verdiept de roes, schaaft er kantjes vanaf tot er niets meer van over is. Deze alcohol maakt het een stuk draaglijker. Hij breekt de fles aan, zet hem aan zijn mond en laat brandend, zuiverend, helend vocht door zijn slokdarm spoelen. Even gaat hij terug naar de kamer, maar wat heeft hij er te zoeken. Het vertier is er afgelopen. Hij doet zijn jas aan, vergewist zich ervan dat hij een vers pakje sigaretten, een aansteker, sleutels bij zich heeft. Met zijn fles in de hand stapt hij op straat en trekt de deur achter zich in het slot.

*

Toegegeven, toen ik zag wat ik zag was ik ziek, ik had de hele dag niets gegeten, het was donker, vroeg in de morgen of laat in de nacht die ik volledig had doorleefd en mijn ogen waren door de overvloedig erin gestrooide slaap nauwelijks open te krijgen. Toch wist ik dat wat ik zag werkelijkheid was.

Ik had opgekeken vanwege een geluid in de kamer. Er was iets gevallen, zomaar, zonder aanleiding. Het had een lichte plof veroorzaakt die in de stilte van de nacht een explosie had geleken. Eerst wilde ik niet kijken, maar ik verveelde me en ik was toch aan een andere houding toe dus richtte ik me op, opende mijn ogen op een kier. Nog voordat die zich in hadden gesteld, had ik al iets waargenomen. Hoe en met welk zintuig dit gebeurde wist ik niet. De verschijning kwam niet tot mij als licht, niet als geluid en toch wist ik waar het zich bevond. Ik nam de vorm waar, die steeds licht veranderde, en hoe de verschijning zich door de kamer verplaatste, steeds een afstand bewarend tussen hem en mij in het bed. 'Dit is dus een spook', bedacht ik me, en legde mijn hoofd weer te rusten. 'Een dolende ziel, een klopgeest die zijn aanwezigheid heeft verraden.' De dreun was waarschijnlijk afkomstig van een voorwerp dat toch al instabiel had gelegen, dat alleen uren nodig had gehad om het wankel evenwicht te verliezen. Misschien was het toeval geweest, misschien had de verschijning iets met de klap te maken. Kon ik anders doen dan gissen? Het bed uitspringen en op onderzoek uitgaan leek me zinloos en overbodig. Wat viel er te onderzoeken? Hoewel ik niet meer keek, voelde ik nog altijd de aanwezigheid van de geest. Het was geen bedreigende, eerder had het iets geruststellends. Er was iets of iemand die over me waakte. In deze veronderstelling, of eerder overtuiging, viel ik in slaap en de volgende ochtend was er nergens een spoor te vinden, alleen in mijn herinnering. Daar stond het als een huis, als een paal boven water, vast dat geweest was wat ik had waargenomen.

Ik voelde me overigens veel beter dan de vorige dag. Mijn krachten kwamen terug en al waren ze nog niet op volle sterkte, ik voelde dat ze groter zouden kunnen worden dan voorheen. Ik voelde dat ik geloutherd werd, dat ik de wereld weer aan zou kunnen. Deze morgen was een nieuw begin.

Een nieuwe start oké, maar eerst moest de innerlijke mens bevredigd worden. Het spijsverteringskanaal moest weer in gang worden gebracht, de zuren moesten bezig gehouden, de enzymen aan het werk gezet. Ik had dan wel geen honger, maar ik wist dat ik het behoorde te hebben. Om te beginnen kocht ik dus een brood en verorberde dat. Het eerste doel was bereikt, maar met het wegspoelen van de laatste hap deed zich het probleem van de richting voor. Waarop moest ik concreet mijn hoop vestigen? Bijtijds realiseerde ik me, voordat paniek en onzekerheid toesloegen, dat dit een fictief probleem was. Wat zou ik me zorgen maken? Er werd op me gelet en als vanzelf zou ik de juiste beslissingen nemen, zou het juiste op mijn pad komen. Ik nestelde me tevreden en verlost in mijn stoel en sloot de ogen. Even keek ik naar het donker achter mijn oogleden waar alleen van me af bewegende gele vlekken in waren te zien. Vlekken, die zich samenvoegden, stukje voor stukje de puzzel completeerden totdat een man zich voordeed die wakker werd. Ik wist wanneer en waar het was geweest. Ik schrok, schudde mijn hoofd, ging rechtovereind zitten, opende mijn ogen. Nee, niet dit. Dit moment wilde ik vergeten, wilde ik wegvagen uit mijn herinnering. Dit was de gevaarlijkste van alle spookbeelden in mijn geest, die ik het liefst neer zou maaien met een automatisch geweer. Ik wist echter dat ik zou kunnen schieten wat ik wilde, het beeld zou er slechts om lachen en weer had ik er een beschamende herinnering bij. Alleen neuriën kon ik, om het zacht overstemmend het zwijgen op te leggen. Ondertussen keek ik rond in de hoop dat ik me ergens aan vast zou kunnen klampen. Niets was er, ik werd weer rustig, hield op met het produceren van verdovend geluid en ik sloot opnieuw de ogen, ging terug achterover zitten. Ik gaf me over. Ik gaf me over aan die schim die mij vanuit de krochten van mijn bestaan nog altijd bedreigde, waarvan ik me steeds zoveel mogelijk had afgeschermd, waaraan ik niet durfde denken. Ik gaf me over en dook terug. Ik dook in mijn herinnering waar alle beelden van mijn leven nog onaangetaast lagen opgeslagen. Rijen kasten met filmmateriaal, meestal nog met de oorspronkelijke geluidsband erbij. Ik liep langs de stellages, gleeed met de toppen van mijn vingers langs de dozen. Het was schemerig, het rook er muf naar aarde en stof dat te lang gelegen had en dat er nu aan werd herinnerd dat het zweven kon. Ik maakte rustig een ronde door mijn domein, een afleidingsmanoeuvre die me met een omweg bracht op de plaats waar ik wezen moest. Ik nam de doos, blies het stof eraf. Wat had ik erbij gevoeld? Gevoel wordt zo makkelijk vergeten of

veranderd door latere gebeurtenissen en omgevormd, waarna het keurig binnen een groter verhaal past. Het wordt begrijpelijk gemaakt en in juridisch en politiek correcte zinnen ondergebracht, later, als het gevoel zelf verdwenen is en dus weerloos tegen de genadeloze aanvallen op haar integriteit.

Ik zou het weer voelen. Ik ging terug naar mijn stoel, zonder angst nu, terug naar de gele vlekken die samenspannen tot een beeld. Er ligt een man in bed. Hij wordt wakker. Ik roep nog tegen hem: 'Blijf liggen!' Maar hij hoort het niet. Ik ben het zelf.

*

Slok op slok loopt hij in het wilde weg, hopend op een plek waar het rustig is, waar hij zijn fles kan drinken en zijn sigaretten roken totdat hij niet meer in staat zal zijn om ook maar de lichtste bedenking te hebben.

Een natte omhelzing was het geweest. Nat van vocht uit ogen en neus, een onaangename omhelzing. Hij had zich niet op zijn gemak gevoeld bij de aanraking. Er was iets tegen hem gestotterd en hij wist dat hij iets terug had moeten zeggen, maar woorden had hij niet kunnen vinden. Zelfs emotie op zijn gezicht was te veel gevraagd. Toen ze hem los had gelaten, had hij haar aangekeken. Lang had ze zijn blik niet kunnen verdragen. Nieuw gesnotter en gesnik. Waarom had hij het mee moeten maken, wat had hij met die mensen van doen, wat wilden ze van hem. De vader weinig. Een hand was voor hem genoeg geweest. Maar het zusje had troost gezocht en de gelijkenis, de gelijkenis was zo treffend en had hem op zo'n pijnlijke manier laten voelen dat hij er als verlamd bij had gestaan. Hij had haar niet vast kunnen pakken, had haar niet even een troostende hand in de nek kunnen leggen, terwijl hij had geweten hoeveel behoefte ze er aan had. Hij wist het, maar kon niet. Haar stem, haar lichaam, haar gezicht, haar ogen, haar haar. Hetzelfde was ze. En dat ze hetzelfde was geweest had hij kunnen verdragen, maar niet dat ze anders was. Ze was anders. Ze herinnerde hem er sterk aan dat hij er niet eens bij was geweest om de laatste blik, de laatste woorden op te vangen en dat hij haar pas te zien had gekregen in een schoongeschrobde ruimte waar zelfs zij zelf hem niet aan haar herinnerde. Ze herinnerde hem eraan dat hun geluk niet eens de tijd had gekregen om te verbrokkelen tot realiteit. Ze hadden niet eens de kans gehad om zich aan elkaar te gaan ergeren. Tot in de eeuwigheid zou perfect zijn wat hij miste.

Hij had zich in moeten houden, had zich weg moeten laten zakken, heeft zich weg laten zakken, heeft niet meer nagedacht. De beelden laat hij nogmaals aan zich voorbijgaan. Beelden zonder

commentaar. Mensen, koffie, auto's, ruimte, preek, wierrook, toespraak, gezang, kist, stoet, gedrang, bloemen, tranen, aarde, auto's, koffie, mensen, koffie, mensen, praten, broodjes, praten, mensen, uitputting. Hij laat het aan zich voorbij gaan terwijl hij voortstapt en neemt een slok, spoelt het weg. Hij loopt een straat uit, komt in een volgende, slaat een hoek om, nog een, stapt langs bomen, heggen, perken, rijen huizen, over tegels, stoepranden, grasvelden, door een park met lege speeltuin. Daar op die schommels zaten ze ooit, een tijd geleden, wat ze zeiden weet hij niet meer, maar het was een zwoele nacht, met sterren en een maan, licht geroezemoes in de bomen, stilte en samenzijn. Ze praatten, schommelden, probeerden de glijbaan en het klimrek, sloegen armen om elkaar heen, stoeiden in de zandbak, lagen in het gras en hij loopt er langs. Overal zijn ze aanwezig, die twee mensen die om elkaar heen dansten, die elkaar aantrokken en afstootten, die in de achteloosheid waarmee ze met elkaar omsprongen de spanning levend hielden, die geen greep op elkaar probeerden te krijgen om de ander te begrijpen. Begrijpen hoefden ze niet. Ze waren er toch? De ander was er toch? Waarom dan moeilijk doen. Hij loopt er langs en drinkt. De uiterste hoeken van zijn blikveld zijn al uitgeschakeld en vervaagd. Hij loopt verder, komt op plaatsen waar hij nooit eerder is geweest. Hier is het drukker, niet veel, maar er zijn mensen. Hij kijkt niet naar hen, bemoeit zich met niemand en niemand besteedt aandacht aan hem. Hij loopt en drinkt, moet zich beter concentreren om rechttuit te lopen. Concentreert zich, bijt zich vast in deze taak, lopen doet hij, lopen.

Hij komt op een plaats waar niemand komt, een dood punt in de stad buiten de stad met uitzicht op water, bomen, lichten, mensen soms, een plaats die op geen enkele route ligt, behalve misschien op die van mensen met honden, maar voor hen is het al te laat. Hij gaat zitten, zet de fles naast zich, kijkt naar de begroeiing van gras, riet en waterlelies, neemt een sigaret.

Zijn moeder, hij ziet haar zitten in de bewegingloze wereld die ze om zich heen heeft gecreëerd. Een wereld die ze kan beheersen en besturen, zonder dat ze zich hoeft te bekommeren om het leven buiten. Alleen het weer heeft invloed. Regen doet haar planten groeien, maar houdt haar binnen. Zon geeft haar tuin het aanzien van een paradijs. Als de zon schijnt kan ze er uren in de weer zijn. Water geven, snoeien, wieden. Overal haalt ze wilde planten vandaan en die laat ze groeien en bloeien in haar domein. De planten doen het graag voor haar. Het plezier dat ze erin scheppen zo mooi mogelijke kleuren voort te brengen, straalt elk jaar weer van hen af. Geholpen worden ze door de vele bijen en hommels, de libellen en vlinders die de tuin aandoen en alles wordt van een vrolijk deuntje voorzien door de verschillende soorten vogels. Het is een paradijs en mijn moeder zit er

middenin. Ze zit er en ze kijkt naar wat ze heeft geschapen. Het gaat haar niet aan wat er buiten de poort gebeurt. Ze houdt zich er verre van. Ze zit daar en leest haar boeken en filosofeert haar stoïcijnse filosofie die zegt dat gevoelens voortkomen uit gedachten, dat je je gevoelens onder controle kunt houden door te denken. Daarmee lukte het haar aardig het grote gevoel buiten de deur te houden, en nu kan ik jaloers op haar zijn. Het lijkt me zo heerlijk rustig zonder pijn. Maar hoe zou ik het ooit kunnen geloven? Hoe zou ik mijn emoties niet alleen weg kunnen stoppen maar ook wegedeneren? Je kunt niet wegedeneren dat er pijn wordt geleden of dat er gelachen wordt, dat er wordt getierd en geschreeuwd, gehaat en begeerd, gehuild, geneukt en gebeden. Ik kan niet ontkennen dat er wordt vernietigd, maar ook gecreëerd, dat er wordt bemind, gezopen, geslagen, dat er wordt verafschuwed, omhelsd, gevochten en gemoord. Je kunt er niet omheen dat mensen in onwetendheid en onzekerheid worden gedompeld, dat ze worden uitgelachen en gevierd. Men kan klappen uitdelen en in woede uitbarsten. Er bestaat irritatie, verachting, hoogmoed, rusteloosheid, magie, vrees, vertrouwen, hoop en moed en vreugde en nijd en kracht en onmacht en mijn verdriet. Dat wordt niet verholpen door een filosofie, al is die nog zo oud en respectabel. Ik zou het willen, ik moet mezelf toch beschermen. Zij is in rustig vaarwater gekomen. In haar hebben de twee krachten, tot het uiterste gedreven, elkaar weer gevonden, zijn in evenwicht. Ze heeft die rust moeten vinden en dat heeft haar meer moeite gekost dan ze toe kan geven. Tien jaar heeft het geduurd voordat haar leven weer op gang kwam. Tien jaar is alles hetzelfde gebleven, de inrichting van het huis, haar uiterlijk, onze manieren. Tien jaar heeft ze nodig gehad. Die tien jaar duurden van mijn achtste tot mijn achttiende. Belangrijke jaren in een mensenleven. Het is zeker geen wonder dat ik slecht om weet te gaan met de veranderingen in de wereld, dat ik de confrontatie zoveel mogelijk uit de weg ga. Eindelijk had ik het aangedurfd de wereld toe te laten. Zou ik hem nu weer buiten moeten sluiten?

Weer zag hij zijn moeder zitten in het paradijs. Een flinke slok nam hij en een sigaret. Er waren rimpels in het water voor hem en de lichten schitterden. Rood, oranje, wit. De maan stond achter hem en dus niet in het water. Op een afstand reden auto's over een brug. Er liep een voetganger, twee. Een van hen stak een sigaret op. Hij zag het.

'Hoi.'

Hij keek opzij en zag een meisje staan dat hem voorzichtig en vanaf een veilige afstand aankeek.

'Ben jij een engerd?'

Dit begreep hij niet zo snel. 'Een engerd?'

'Ga je me verkrachten als ik naast je ga zitten?'

'Verkrachten.' Hij moest het woord even tot zich laten doordringen. 'Nee, ik ga je niet verkrachten. Ook niet beroven of in elkaar slaan.'

Dit scheen voldoende te zijn. 'Mag ik dan bij je komen zitten?'

'Ga je gang.'

Ze nam naast hem plaats, in kleermakerszit. 'Het is zo eenzaam buiten. Het is ook dinsdag, dan is er niets te beleven. Al mijn vrienden liggen in bed. Die denken aan school.'

Het was dus dinsdag.

'Je bent toch niet beledigd hoop ik, dat ik eerst vroeg of je me ging verkrachten. Je ziet er niet uit als een verkrachter. Maar de laatste tijd ben ik toch een beetje voorzichtig. Laatst probeerde een kerel wel iets met me. Gelukkig ben ik heel snel en was hij dronken. Jij bent ook wel dronken niet?'

'Ik heb redelijk wat op.'

'Je kijkt wel zo. Mag ik ook een slokje?'

'Ja hoor.'

Ze nam een te grote en moest hoesten. 'Geen wonder dat je dronken bent. Dit is heftig spul.'

'Het is wodka, je moet het met kleinere slokken drinken.' Hij nam er een.

'Jij neemt ook geen kleine slok.'

'Ik ben meer gewend.'

'Heb je misschien ook sigaretten?'

'Toe maar, heb je zelf helemaal niks?' Hij hield haar zijn pakje voor.

'Nee, vind je dat erg?'

'Ik vind alles best.' Hij gaf haar vuur en nam er zelf ook een. 'Ik vind alles best.'

'Je vindt het toch ook echt niet erg dat ik bij je ben komen zitten hè. Ik zag je zitten vanaf de straat en ik dacht dat je misschien wel wat gezelschap kon gebruiken. Ik wel in ieder geval. Thuis is het niet om uit te houden. Mijn ouders zijn weer bezig en als ze eenmaal op dreef zijn, kunnen ze de hele nacht doorgaan. Ik ben het raam uit geklommen. Daar merken ze toch niks van. Ze maken zelf veel te veel lawaai. En mijn moeder maar zeggen: "Stil, denk toch om de kinderen", om het daarna weer op een schreeuwen te zetten. Mag ik nog een slok?'

'De fles staat er voor.'

'Lekker.' Dit keer nam ze een kleinere slok en die beviel stukken beter. 'Ja, lekker.' Ze keek voor

zich uit. 'Zie je, daar zwemt een eend met jongen.' Op een afstandje dreven drie beesten in het water. Een ging er voorop, de twee andere waren half zo groot en bleven in de buurt. 'Ze heeft er nog maar twee. In het begin had ze er vast veel meer, een stuk of zeven acht, misschien wel tien. Nu heeft ze er twee over. Dat lijkt me best erg. Je wilt al je kinderen beschermen, maar die zwemmen alle kanten op en je kunt niet overal tegelijk zijn. Buiten je bereik verdwijnt er steeds weer een onder water. Dat is toch zielig.'

Even staarde hij naar de watervogels en toen begon hij zijn verhaal. 'Ik zat eens in een park en daar was ook een moeder met kleintjes. Ze had er nog een boel en ze waren nog echt klein. In dezelfde vijver zwommen nog meer kleine eendjes, maar die hadden geen moeder. Misschien was ze doodgebeten door een loslopende hond waartegen ze haar kroost wilde verdedigen. De beestjes waren angstig en bleven heel dicht bij elkaar. Dat was niet voor niets, want in een boom zat een kraai en die maakte duikvluchten. Hij lustte wel zo'n eendenboutje. Steeds als hij aan kwam vliegen, doken de eendjes onder water en moest hij met een lege snavel terug naar zijn tak. Maar de moedereend werd zenuwachtig van die zwarte vogel en ze ging er achteraan, furieus was ze en na de derde aanval koos de kraai het hazenpad. Ik dacht dat het toen misschien allemaal nog goed zou komen. Tante zou een beetje op de eenzame eendjes letten en ze misschien zelfs adopteren. Niets was minder waar. Toen ze de kraai had verdreven, opende ze zelf de jacht. Weer doken die beestjes onder en een paar keer waren ze haar te snel af, maar uiteindelijk kreeg ze er toch een te pakken en die was er geweest. Toen ben ik maar weggegaan.'

'Waarom zou ze dat gedaan hebben?'

'Ik denk dat ze niet op allebei de gezinnen wilde passen. Haar eigen kinderen waren het belangrijkste en zo'n troepje eenden zonder moeder trekt natuurlijk allerlei ongedierte aan die er wel eentje lusten, zoals de kraai. Ook haar kleintjes loopt dan gevaar.'

'Zoiets zal het zijn geweest.' Ze doofde haar sigaret op het steen van de kade en wierp de peuk in het water. 'Wat moeten die beestjes een angstig leven hebben gehad.'

'Dat hadden ze. Meerkoeten verdedigen hun kinderen met z'n tweeën. Die beesten zijn heel fel. Ik kwam eens wat te dicht in de buurt en toen ging zo'n beestje me toch heftig tegen me te keer! Dat is een heel grappig gezicht. Zo'n klein zwart bolletje dat zich zo groot mogelijk maakt en met zijn poten op het water zoveel mogelijk lawaai produceert. Dan ga je maar weg om het beest het idee te geven dat hij je verdreven heeft.'

'Dan zijn dat dieren naar mijn hart. Je moet alles voor je kinderen over hebben, met z'n tweeën,

vader en moeder. Volgens mij blijven mijn ouders voor ons bij elkaar. Dat kunnen ze eigenlijk beter niet doen. Ze maken ons helemaal geschift met hun geruzie.'

'Als ze je gek maken ga je toch op jezelf wonen.'

Ze keek hem aan, was even stil. 'Op mezelf wonen.'

'Dan zijn al je problemen opgelost. Geen geruzie meer om je heen en misschien dringt het dan tot je ouders door dat ze op deze manier iets grondig aan het kapot maken zijn.'

'Op mezelf wonen. Dat is nog niet eens zo'n slecht idee. Denk je dat ik dat moet doen?'

'Het is een oplossing. Je kunt ook in gezinstherapie gaan.'

'Met mijn vader en moeder zeker! Die laten niks heel van de therapeut. Op mezelf wonen...'

'Als het thuis niet meer te harden is moet je zelf een leven opbouwen.'

'Maar dan moet ik natuurlijk wel ineens overal zelf voor zorgen. Dat is misschien moeilijk. Maar aan de andere kant heeft het wel wat. Mijn eigen spullen in mijn eigen kamer en mijn eigen keuken, lekker klein en lekker knus. Mijn eigen was doen en alleen mijn eigen bed opmaken. Mijn eigen eten koken en het zelf opeten. Dat lijkt me wel wat. Het is altijd beter dan nu. Woon jij alleen?'

'Ik woon alleen.'

'Je bent niet getrouwd of zo?'

'Nee. Ik heb ooit samengewoond maar dat is verkeerd gelopen. Ik vroeg haar eens of ze zich nog over me verwonderde. Of ze zich nog wel eens verbaasde over wie ik was en over wat ik uitvoerde. Of ze zich nog wel eens afvroeg waarom ik bij haar was. Ze antwoordde dat ze van me hield en dat ze me nam zoals ik was. Ze zei dat we bij elkaar hoorden. Toen ben ik begonnen met weggaan.'

'En nu woon je alleen.'

'Nu woon ik alleen.'

'Hoe bevalt dat?'

'Het gaat best. Ik hoef met niemand rekening te houden.'

'Ja, dat lijkt me ook geweldig. Met niemand rekening houden. Gewoon muziek op kunnen zetten zonder dat een zusje of een moeder een keel op zet, zelf uitmaken wat en wanneer je gaat eten, zelf uitzoeken wanneer je naar bed gaat, niemand zit er op het toilet als je nodig moet en je hoeft er niet af te komen omdat iemand anders nodig moet.' Ze lachte. 'Ja, het lijkt me heerlijk.' Ze nam nog een slok en hij nam de fles van haar over. 'Mag ik nog een sigaret?' Ze rookten. 'Ik denk dat het goed

voor me zou zijn. Maar we zijn steeds maar aan het praten over mijn problemen. Dat vind je toch niet vervelend hè?'

'Nee hoor.'

'Ik zeur altijd maar raak. Ik kan soms zo zeuren. Ik vertel alles wat me dwars zit. Soms vinden mensen dat niet leuk. Mijn vriendinnen worden soms gek van me. Als je het niet leuk vindt, dan zeg je het maar hoor. Ik zal niet beledigd zijn.'

'Ik vind het niet erg, ik vind het wel prettig om te luisteren.'

'Maar ik vind luisteren ook fijn. Vertel jij eens iets over jezelf!'

'Iets over mezelf.' Hij dacht na. 'Een paar dagen geleden kwam ik tussen mijn spullen een knuffelbeest uit mijn vroegste jeugd tegen. Ik zag hoe gehavend het was. De neus hing er los bij, een oog was weg. Maar dat was vroeger allemaal al, daar wist ik van. Ik zag ook dat hij er voor zijn leeftijd nog best goed uitzag. Ik pakte het, bekeek het, inspecteerde en toen merkte ik ineens dat de motten aan zijn oren hadden gevreten. Aan de binnenkant ervan zat een bepaalde stof en die was nu bijna helemaal weg, er waren alleen maar korreltjes en geen enkele larve waarop ik mijn woede kon koelen. Ik had er graag een doodgedrukt.'

'Goh, ik heb helemaal geen knuffelbeesten meer. Een tijd geleden heb ik ze allemaal weggegooid. Jammer eigenlijk. Mijn moeder zei nog dat ik er spijt van zou krijgen. Ik geloofde haar niet maar nu krijgt ze toch gelijk.'

'Misschien heeft je moeder er wel stiekem een paar uit de vuilnisbak gevist en bewaard. Alle moeders zijn daartoe in staat. Dat is een bewezen feit.'

'Ik zal het eens vragen.'

'Nee ik vraag het niet. Als ze ze niet heeft bewaard, geef ik haar alleen maar de kans me uit te lachen en te zeggen dat ze het me heeft gezegd.'

'Ook dat doen moeders.' Hij had moeite de woorden uit zijn mond te laten komen.

'Je praat al met dubbel geslagen tong. Dat klinkt wel grappig. Ik geloof dat ik heel wat in te halen heb.' Ze nam een flinke slok. 'Dit is echt heftig spul.' Voordat ze de fles overgaf, nam ze er nog een. 'Eigenlijk is dit een hele mooie plek zo 's nachts. Overdag ben ik hier wel eens geweest. Als de zon schijnt kun je hier heerlijk in het gras liggen, maar nu is het ook mooi. Zo lekker rustig met dat water waar die lichten zo mooi in spiegelen en met dat riet en dat gras. Het ziet er hier mooi uit. Het voelt ook mooi, vind je niet?'

Hij knikte.

'Ik vind van wel. Ik denk dat ik dit uitroep tot mijn favoriete plekje. Ik wil hier in de buurt gaan wonen. Woon jij hier in de buurt?'

'Niet echt. Ik heb nogal een eind moeten lopen voordat ik hier terechtkwam.'

'Ik wil hier wel in de buurt wonen. Voor ik dan ga slapen ga ik hier even langs en dan kom ik helemaal tot rust en dan kan ik de volgende dag weer overal tegen.' Om deze gedachte te bezegelen nam ze nog maar een teug uit de fles.

'Eigenlijk is het best vreemd dat we hier zo zitten te praten. Ik ken je nog maar net maar ik heb het gevoel alsof ik alles tegen je kan zeggen. Dat is toch vreemd, of niet?' Ze keek hem aan van opzij.

Hij glimlachte. 'Ik weet niet of het vreemd is. Misschien wel, maar waarom zou het niet normaal zijn?'

'Ik heb het nog nooit meegemaakt. Het is vreemd. Ik ken je nauwelijks en je zegt ook niet veel en toch vertrouw ik je. Dat voelt wel goed. Ik voel me op mijn gemak. Voel jij je op je gemak?'

'Ik voel me steeds beter.' Hij nam een teug.

'Jij bent dronken. Geen wonder dat je je goed voelt. Geef mij ook nog eens wat.' Ze dronk. 'Ik weet zeker dat dit niet zo vaak voorkomt en daarom is het heel speciaal.'

Nu keek hij haar van opzij aan. Ze had halflang donkerblond haar, een vrij gewoon gezicht. Ze keek nu ernstig maar hij wist ondertussen dat ze lachen kon. Ze droeg een donkere trui met motief en een spijkerbroek. Haar vormen waren goed. 'Het is vast normaal speciaal, speciaal normaal. Het is wel leuk.'

'Wel leuk. Jij hebt natuurlijk al veel meer meegemaakt dan ik. Dan vind je de dingen niet meer zo speciaal en meer normaal. Ik zie het speciale er nog van in. Geloof me maar, het is heel bijzonder.'

'Als jij het zegt. Daarbij is dit voor mij de eerste keer dat ik 's nachts met een onbekend meisje zit te praten.'

'Echt? Goh. Zie je wel.'

'Nu zie ik het.'

'Nu zie je het. Weet je, de hele wereld draait nu om ons. Niet alleen de hele wereld, maar het hele heelal. Alles.' Ze keek omhoog en hij zag een verheerlijkte blik in haar ogen. Ze genoot. 'Er is zoveel ellende in de wereld en daarom zijn wij nu zo belangrijk. Wij maken dat weer een beetje goed. Wij zijn het allerbelangrijkst. Wij geven het leven zin.' Ze glimlachte. 'Ik ben blij dat ik nu

even de wereld zin mag geven. Meestal heb ik ellende. Dat maakt het nu allemaal nog beter.' Ze strekte haar armen omhoog, bleef even zo zitten en toen gooide ze zich om zijn nek en zoende hem op zijn wang. 'Sorry, maar dat moest even gebeuren. Ik ben ineens ook zo blij.'

'Dat is helemaal niet erg, helemaal niet.' Hij lachte naar haar.

'Het is ook zo fijn. Het is een mooie nacht, een mooie plek, jij bent er en ik weet ineens wat ik wil gaan doen. Ik wil uit het leven dat ik nu heb. Ik ga dingen doen. Ik ga voor mezelf zorgen. Ik laat het gezeur gewoon achter me. Ik ben echt heel blij. Ben jij ook een beetje blij?'

'Ik vind het leuk dat je het zo leuk vindt, zeker en het is goed om iets te gaan doen. Je moet niet in een leven blijven hangen dat je niet leuk vindt. Te veel mensen doen dat al en waarom zou ook jij je nog eens bij hen aansluiten?'

'Precies, dat vind ik ook. Ik doe het niet meer. Ik ga een huisje zoeken. Ik ben er oud en wijs genoeg voor. Oud en wijs genoeg.' Haar benen die over de rand van de kade hadden gebungeld, vouwde ze weer onder zich en ze rechtte haar rug. 'Het is hier echt prachtig.' Weer keek ze omhoog. 'Zie je die sterren. Ik vind de sterren altijd zo mooi. Die puntjes licht in dat hele grote zwart. Sterren geven zo'n hoop.'

'Weet je dat je nooit mag ophouden er naar te kijken?'

'Hoezo?'

'Die sterren, daar ver weg, zijn heel erg groot. Grote uitbarstingen van warmte en licht zijn het. Die warmte gaat al snel verloren, maar dat licht, dat begint aan een lange reis. Miljoenen jaren is het onderweg en van die geweldige hoeveelheid licht komt er maar een heel klein bundeltje op aarde. Het licht dat de aarde mist, gaat nog eens miljoenen jaren verder, maar dat terzijde. Van al het licht dat op aarde valt, valt er maar een minuscuul bundeltje op mijn netvlies. Dat licht heeft geluk, het heeft al die tijd een doel gehad. Het licht dat precies naast mij valt heeft pech. Het dondert op de stenen. Het is te zwak om te weerkaatsen, het wordt opgeslorpt en het is weg. Het heeft de hele reis voor niets gemaakt. Er valt daar wel degelijk licht. Als ik er mijn ogen boven hou, zie ik de sterren nog steeds. Als ik naar de grond kijk, komt het licht in mijn haren, of als ik naar boven kijk maar ik sluit mijn ogen. Dat laatste is heel erg wreed. Miljoenen jaren heeft dat licht precies de goede richting gehad. Eindelijk gaat het op een oog vallen en dan is dat oog dicht. Het stoot de kop tegen de oogleden en het oog daaronder blijft nietsvermoedend van de schoonheid die het licht te bieden had. Eigenlijk mag je zelfs niet knippen.'

Even keek ze hem aan. 'Goh. Zo heb ik er nog nooit over nagedacht. Als ik naar boven kijk zie

ik de eindeloosheid. Ik voel me klein en die sterren zijn dat ook, ook al weet ik wel dat ze heel groot zijn. In dat grote zwart zijn ze toch klein. Dat zie ik en dan voel ik me niet alleen.'

Hij zuchtte. 'Dat vind ik mooi. Weet je hoe ik me vroeger die oneindigheid voorstelde? Ik zag het als donker dat voortsnelde in licht. Steeds maar verder en verder en het houdt nooit op. Een vreemde voorstelling. Donker kan niet voortsnelen, alleen licht snelt voort. Maar ik zag het zo en eigenlijk is het een prima beeld. Weet je hoe ik me spelen voorstelde? Op een meter van elkaar staan twee stokken in de grond en ertussen is een touw gespannen. Twee kinderen rennen lachend op en neer, ieder aan een andere kant van het touw. Raar hè? Ik heb dat spel nooit gespeeld en ik zou het niet eens leuk gevonden hebben, en toch stelde ik het me zo voor als ik het woord 'spelen' hoorde. 'Werken' had ook zo'n vreemd beeld, maar dat kan ik me niet meer herinneren.'

Weer keek ze hem een tijdje aan. Hij bood haar een sigaret. Ze nam en ze rookten.

'Blaas de rook naar de sterren', zei hij terwijl hij uitademde.

'Daar komt het nooit.'

'Wie weet, over een hele tijd, een minuscuul rookdeeltje.'

Ze blies haar rook naar boven. 'Rook is ook mooi, als je er naar kijkt.'

'Misschien zelfs als je er niet naar kijkt.'

'Dan zie ik het toch niet. Het verandert steeds, het is nooit hetzelfde.'

'Nee, iedere rookwolk is weer anders. Ik als ervaren roker kan dit bevestigen. Ik heb nog nooit een zelfde rookwolk uitgeblazen, hoewel, die van gisteren leek verdacht veel op een andere van vijf jaar geleden. Er was zeer zeker sprake van een frappante gelijkenis.'

Ze lachte en tikte hem op zijn been. 'Doe niet zo flauw, ik meen wat ik zeg.'

'Je hebt gelijk. Rook is leuk. Vanwege die rook rook ik ook. Nicotine kan me niks schelen. Ik vind het gewoon leuk om rook uit te blazen, er naar te kijken en ermee te spelen.'

'Ja?'

'Ja, roken is gewoon leuk.'

Even zaten ze stil bij elkaar om ten volle van hun rook te genieten, en van de omgeving en van het heelal. Terwijl haar peuk nog richting het water buitelde, sprak ze hem weer aan. 'Ik weet nog een andere plek.'

'Een andere plek?'

'Ja, het is er niet zoals hier. Spannender. Je mag er eigenlijk niet komen.'

'Spannender.'

'Ja. Het is even verderop. Er ligt een kraanboot. Daar kun je gewoon op en als je achter de kajuit zit ziet niemand je.'

'Dan kunnen we daar wel naar toe gaan. Een kleine wandeling zal me goed doen. Ik word een beetje stijf van al dat zitten.'

'Kom.' Voordat hij het wist was ze al op de been. Hij had wat meer moeite met opstaan. Zijn benen waren inderdaad stijf en er was nog een tweede oorzaak waardoor het eerste staan hem moeilijk viel. Maar zij was al onderweg. Zijn blik, die nu nog slechts een graad of vijfentwintig omvatte, richtte hij op haar rug en op haar gezicht dat half omgekeerd op haar schouders naar hem was toegedraaid.

'Ja, ik kom.' Zijn eerste passen waggelde hij, maar al snel ging het vlotter. Hij liet zich naar voren vallen en zijn benen volgden. 'Ik kom, niet zo snel, rustig aan.'

'Je hebt een beetje moeite met lopen hè? Dat komt er nu van.'

'Ik weet het, ik weet het, wacht nou maar even.' Al snel haalde hij haar in en samen liepen ze naar de weg waar op dat moment een auto zijn lichtstralen op hen richtte. Het gemotoriseerde rijtuig sloeg echter af en ze zagen hem optrekken, over een brug een kant uit snellen op een manier die een doel deed vermoeden. Grommend verdween hij uit het zicht.

'Eigenlijk moet je nu nog gaan zingen en lallen, dat doen dronken mensen nou eenmaal. Mijn vader doet dat bijna altijd. Ik schaam me dood als hij te veel op heeft.'

'Gelukkig ben ik je vader niet.'

'Nee, zeg dat wel. Dan zou ik hard wegrennen. Je kunt me toch niet bijhouden.'

'Als je gaat rennen, zou ik niet eens de moeite doen. Ben je belazerd. Ik ga daar een beetje hollen. Dat gaat mooi niet door.'

'Ach toe, doe dat eens.' Ze versnelde haar pas, zette het even op een lopen en ging op een meter of tien achteruit voor hem lopen. 'Kom maar, kom dan.'

Hij grijnsde vooruit. 'Dit is al moeilijk genoeg.' Om zijn woorden kracht bij te zetten liet hij zich theatraal opzij vallen en hervond met overdreven moeite zijn evenwicht. 'Zie je wel, ik kan nauwelijks lopen.'

Weer lachte ze en ze liet hem bijkomen, ging naast hem lopen. 'Ben je alcoholist?'

'Alcoholist? Nee, ik geloof van niet. Maar vraag dat nog maar een keer als ik nuchter ben, dan krijg je zeker een eerlijk antwoord.'

Lachen.

'Spot er maar mee, het is een drama.'

Lachen en tegels en keien gingen onder hen door. Beschoeide voeten deden rap hun werk. Aan de ene kant voelde hij balustraden en boten erachter aan hen voorbij glijden. Aan de andere kant waren het bomen, struiken en gras. Een brug gingen ze over. Daar steeg de weg even. Hij moest zich erop instellen. Hij klom, maar in het midden zat een knik, de weg ging omlaag en hij snelde vooruit, snelde verder.

'Je kunt dus toch hard lopen', riep ze achter hem. 'Maar ga niet te ver want hier moeten we in.'

Hij draaide zich half om, keek, vond een pad. Langs een kade liep die weg, aan de andere kant stonden bomen op een rij. Een blauw bord markeerde het begin. Een bord met een dikke verticale witte lijn die zijn einde vond in een rood blok. 'Deze weg? Goed, daar ga ik.' Hij veranderde van richting en liep weer naast haar.

'We komen er wel.'

'We komen er, zoveel is zeker.' Hij concentreerde zich nu op zijn lopen en even deden ze dat zwijgend. Hij verbrak het zwijgen. 'Mag ik jou eens iets vragen?'

'Ja.' Ze keek hem verwachtingsvol aan.

'Is een doodlopende weg nog een doodlopende weg als je met je rug tegen het doodgelopen eind aan staat?'

'Wat?'

'Is een doodlopende weg nog een doodlopende weg, als je...!' Ze onderbrak hem.

'Ik heb je wel verstaan, maar ik begrijp niks van wat je zegt.' Ze lachte. Ze lachte veel nu. Giebelen is misschien een beter woord. De alcohol was zich blijkbaar aan het nestelen in haar gestel.

'Nou, als je aan het eind van een doodlopende weg staat, is die al doodgelopen en dus niet meer doodlopend. Daarbij kun je alleen nog maar terug en aan die kant loopt de weg niet dood. Als je met je rug tegen het doodgelopen eind aan staat, ben je waarschijnlijk van plan terug te lopen. Wegen lopen trouwens niet. Of wel, ze lopen wel. Wegen lopen ergens naar toe, daar loopt een weg. Het is wel raar. Als wegen zouden lopen, zou je horendol worden van het zoeken. Dan valt er geen pijl meer op te trekken. Alle wegen lopen trouwens naar Rome. Behalve doodlopende wegen. Aan het eind daarvan moet je onherroepelijk omdraaien en dan lopen ze wel weer naar Rome. In Rome wordt het behoorlijk druk.'

Ze giebelde voort. 'Wat kraam jij een onzin uit. Hoe kom je daar bij. Hoe krijg je het

verzonnen?'

'Ik zag het bord staan. We lopen nu op een doodlopende weg. Deze weg loopt op een eind.'

'Ik vind dat altijd iets griezeligs hebben. Niet de wegen zelf. Ik vind deze weg helemaal niet griezelig. Het is hier wel donker, maar jij bent er bij. Die uitdrukking vind ik griezelig. Het heeft iets engs, een doodlopende weg. Voor ons loopt deze trouwens niet dood. Voetgangers kunnen gewoon verder. Auto's moeten terug.'

'Nou gelukkig voor ons. Wij lopen geen gevaar.'

Giebelen ging over in giechelen en weer terug.

'Wat lach je toch steeds?'

'Jij bent best raar. Waar denk je niet allemaal over na! Het is toch raar dat je over zulke dingen nadenkt.'

'Ach, je moet je toch ergens mee bezig houden.'

'Ik word een beetje dronken, mag ik de fles nog even?'

'Jazeker, dit is het beste middel tegen dronkenschap. Onfeilbaar is het. Wie niet dronken wil worden, neme twee grote slokken van het goedje uit deze fles en nuchter zal zij zijn. Alsjeblieft. Probeer!'

'Gek!'

'Gevaarlijke gek mag ik wel zeggen.'

'Ja? Ben jij gevaarlijk?'

Hij trok een gevaarlijk gezicht tegen haar, maar hij werkte alleen nog maar op haar lachspieren.

'Je bent een mafkees. Weet je dat ik eigenlijk nog nooit echt dronken ben geweest. Wel eens een beetje aangeschoten, maar nooit echt dronken.'

'Laat er verandering in komen, en wel nu.'

'Ik ben bezig, rustig maar. Hier is het trouwens.'

Aan de kade lag een log, donker gevaarte. Het was breed en rechthoekig, lag met een korte kant aan de wal. De vorm van een boot was er met moeite in te herkennen. Er stond een kleine kajuit op, iets uit het midden richting kade. Daarbovenuit stak een constructie van metalen balken schuin, donker en puntig omhoog. Hij volgde het wijzen maar kwam uit bij niets.

'Hier moeten we op', zei ze terwijl ze wees.

'Als het moet, dan moet het.' Hij liep naar de kant, mat de afstand tussen wal en schip, beoordeelde die en stapte. De stap maakte een metalig, dof geluid. Het galmde. Een klein beetje,

heel licht en bijna niet te voelen begon de boot te schommelen, maar voordat hij het opmerkte was hij er al aan gewend. Ze volgde hem met een sprong. Meer geluid klonk.

'Zullen we daar gaan zitten?' Ze wees naar de kajuit en hij wist dat ze erachter bedoelde.

'Ik moet eerst even op onderzoek uit.' Hij liep over het vaartuig. Het was aan de kant vastgemaakt met zware kabels. Het dek bestond uit metalen platen met een ruitmotief. Het hutje, bijna in het midden, was dicht en op slot. De ramen waren gebarricadeerd met metalen platen van hetzelfde soort als waar het dek van was gemaakt. In de kraan liep een kabel. Ergens ontdekte hij een katrol, een haak. Dat was alvast iets. Hij liep naar de uiterste punt van het gevaarte en keek uit over het water. Lichten, een fabriek, twee schoorstenen, hekken, bomen, alles was rustig en sereen. De lichten weerspiegelden in een flikkerende streep op het water. Steeds was het anders, steeds hetzelfde. De spiegelingen bewogen mee toen hij zich in beweging zette. Hij keek om. Ze zat al en keek naar hem. Hij draaide zich. 'Het is hier inderdaad anders, maar ook leuk. Ik hou wel van dit soort plekjes.'

'Ik wist wel dat het je zou bevallen.' Ze straalde en hij liep op haar toe, deed zijn jas uit en zakte naast haar tegen de hut. Toen hij eindelijk zat, nam hij nog maar een slok en waarom ook niet, een sigaret. Zij deed mee.

'Ik kan er maar niet over ophouden', zei ze na een kleine stilte, 'maar het is zo vredig 's nachts. Helemaal niet zo hectisch en onrustig als overdag. Overdag rijden overal auto's, zijn er overal mensen die praten en tegen elkaar schreeuwen. Ik denk dat ik maar 's nachts ga leven en overdag ga slapen. Vind je dat geen goed idee?'

'Juist vanwege al dat geschreeuw is het zo moeilijk om overdag te slapen. Het is ook zo warm dan. Ik hou niet van die warmte als ik in bed lig.'

'Het heeft misschien nadelen, maar 's nachts leven is toch wel goed.'

'Je moet gewoon wat minder slapen.'

'Jij slaapt zeker niet veel?'

'Ik ga niet vroeg naar bed. Ik kan niet zo goed slapen. Heb ik nooit gekund. Ik moet mezelf uitputten. Daarom ben ik 's nachts vaak op straat. Thuis heb ik het na een tijdje wel gezien. Buiten is het steeds anders.'

'Dan maak je natuurlijk best veel mee.'

'Dat valt wel mee. Na twee uur gebeurt er eigenlijk niet meer zo veel op straat en ik ga naar de plekken waar het rustig is, zoals hier.'

'Je hebt vast wel eens iets meegemaakt.'

'Och...'

'Vertel!'

Even dacht hij na. 'Ik liep ergens. 's Avonds, 's nachts, zoals nu en ik moest plassen. Ik zocht een mooie donkere plaats uit en deed wat ik doen moest. Toen ik daarna weg wilde lopen, kwam er een trein langs en liet ik demonstratief mijn piemel wapperen. Een provocerend gebaar. Maar heeft iemand het gezien? "Neen" roepen wij allen in koor, het was donker, niemand was geïnteresseerd, het had niets om het lijf. Alleen ik zelf kon me stoer vinden, maar ik vond mezelf belachelijk.'

'Mannen, die hebben het maar makkelijk, die kunnen zomaar tegen een boom gaan staan plassen. Hebben ze trouwens iets gemist, die treinreizigers?'

'Gemist? Nee, ik denk van niet. Iedereen zal er ooit wel een gezien hebben en als je er een gezien hebt, heb je ze allemaal gezien. Gemist hebben ze niks.'

'Nou, ik zou het je best willen zien doen.'

'Jij wilt het wel zien.' Hij lachte kort. 'Zo meteen ga ik in het water plassen. Als ik daarmee klaar ben, wil ik wel even naar je zwaaien.'

'Goed.'

Even was het stil.

'Ik kan het nu meteen wel even doen, dan hebben we dat ook gelijk gehad en ben ik in een moeite door van mijn water af.' Log kwam hij overeind, moest zich even vasthouden om weer aan het staan te wennen, zwalkte naar de rand van de boot en haalde zijn penis te voorschijn. Een dikke straal raakte het water en maakte een haast oorverdovend klaterend geluid. Achter hem hoorde hij haar lachen, voor hem zag hij kringen groter worden. Hij zag een eend wegzwemmen en een vis kwam even boven. Zijn blaas leegde zich gestaag. De druk ging er af, de straal kwam minder ver. Twee, drie maal kon hij de kracht laten opleven en toen was het voorbij. Hij schudde af, draaide zich langzaam om en zwaaide, voelde nog vocht op zijn handen komen. Hij zag haar zitten, haar hoofd in haar nek, ze schaterde, haar borsten gingen op en neer, haar been omhoog en weer terug. De show was voorbij en hij stopte zijn lid weer in zijn broek die hij dichtknoopte terwijl hij terugliep naar zijn plaats. 'Heb je ervan genoten?', vroeg hij, toen hij zich liet vallen om de zittende houding weer aan te nemen.

'Ja, het was prachtig.'

'Prachtig zelfs. Je bent niet vies van vleierij.'

'Ik ben nergens vies van.'

'Dat zal wel niet.'

'Wil je nog een slok?' Ze hield hem de fles voor.

'Ach, waarom ook niet.' Zijn hele lichaam en belevingswereld werden al gecontroleerd door de drank. Hij zag alleen nog wat precies voor hem was. Alles drong pas laat tot hem door, zijn reacties waren snel, lomp en zonder nadenken. Hij moest een beetje in beweging blijven. Hij dronk en gaf de fles terug aan het meisje. Ook zij dronk, zette de fles om de hoek en uit het zicht. Ze leunde weer achterover en keek hem wazig aan. 'Ik geloof dat ik een beetje dronken ben. Mag ik tegen je schouder aan leunen?'

'Ja natuurlijk.' Hij ging er voor zitten en zij legde haar hoofd tegen zijn hals. Ze sloot haar ogen, maar deed ze direct weer open.

'Ik moet mijn ogen niet dicht doen, dan krijg ik een raar gevoel in mijn buik.'

Hij lachte. 'Dat is een bekend verschijnsel.' Om zijn eigen hoofd te laten bewegen bekeek hij haar van boven. Het licht krullend haar, het stukje hals, de schouder, een borst onder een trui, de benen strak ingepakt in blauwe stof. Ze bewoog. Ze legde een hand op zijn borst, vlak voor haar gezicht. Zo bleef ze zitten, de ogen geopend en in de verte starend. Zijn linkerarm zat opgesloten, kon niet bewegen. Voorzichtig, om haar houding niet te verstoren, bevrijdde hij hem, wreef even over zijn hoofd, legde de hand in zijn nek, maar liet hem daarna rusten op haar schouder. Ze verschoof haar hoofd naar het linksmidden van zijn borst. 'Ik hoor je hart.' 'Gelukkig.' 'Ja, anders zou je dood zijn. Het gaat heel regelmatig.' Ze deed het na. 'Boem, boem boem, boem boem, boem boem, boem boem, boem boem. Zo heb ik er nog nooit naar geluisterd.' Even zat ze adem- en bewegingloos. Ze luisterde. Toen ging ze met haar hoofd weer terug naar zijn hals en wreef met haar hand over zijn borst. 'Het is fijn om zo te zitten.' Hij antwoordde niet. Ze keek naar hem, hij keek terug. Weer legde ze haar hoofd neer. 'Het is fijn om zo te zitten.' Hij streelde haar schouder, haar nek, legde zijn hand op haar haren. Ze bewoog haar hoofd in zijn palm. Ze zuchtte, ze sloot haar ogen, even bleven die dicht, ze genoot. 'Ik zou altijd wel zo willen blijven zitten.' Hij antwoordde niet. Hij streelde haar zacht, keek naar haar met grote ogen die zo veel mogelijk wilden zien omdat ze bijna niets opvingen. Ze keek naar hem, hij keek terug. Haar neus verdween in zijn nek, streelde de huid, de kaak, ze drukte er een zoen op. Haar hand voor zijn borst ging op avontuur naar zijn schouder, zijn hals, zijn gezicht, terug naar zijn borst, zijn nek. Ze zoende hem nog een keer. Hij bleef zitten zoals hij zat. Haar hoofd kwam weer tot rust maar haar hand bleef bewegen,

bewegen over zijn borst en kriebelen in zijn hals, plukken aan zijn shirt, strijken over zijn stoppelbaard.

'Vertel me nog eens een verhaal', zei ze nadat ze een tijdje alleen adem hadden gehaald.

'Een verhaal...' Hij zocht in zijn beneveld brein. 'Een verhaal... Op een nacht liep ik door de stad. Ik was nogal in een schichtige bui en had het niet zo op luidruchtige groepjes en eenzame wandelaars. Iedereen kon het op mij voorzien hebben maar niemand besteedde aandacht aan mijn persoon. Totdat een ruige jongen met een pet en een kale kop mijn pad kruiste. Die draaide zich meteen naar mij. Ik schrok, maar liet niets merken en hij begon te praten, te tieren en te schelden. Niet op mij, maar op een jongen die hem in een café op zijn neus had geslagen. Die neus was al behoorlijk dik en van mij wilde hij horen hoe schandalig het was dat iemand hem had gestompt, dat zijn neus waarschijnlijk niet gebroken was en zelf wilde hij zijn verontwaardiging spuien. Ook vroeg hij of ik mee naar de politie wou gaan, als getuige. Ik durfde geen nee te zeggen, ik ging mee, maar gelukkig is het niet zo ver gekomen dat ik een verklaring af moest leggen. De agent die ons aanhoorde, raadde de jongen aan eerst naar het ziekenhuis te gaan om te laten controleren of die neus gebroken was. Daarna kon hij terugkomen. De jongen gaf toe en wij verlieten het gebouw. Maar buiten gekomen begon die gast weer te tieren. "Wat denken ze wel, eerst naar het ziekenhuis zeker, en dan is die klootzak al lang weg. Dan vinden we hem nooit meer. Ik ga naar m'n neef, die heeft een pistool. Ik schiet hem voor zijn hoofd, nee, eerst in zijn knieën, zodat hij niet weg kan lopen en dan ga ik voor hem staan en ik schiet zijn hersens uit zijn kop." Hij vroeg of ik meeliep en zijn verhalen werden steeds fantastischer. "Ik ga boven de deur zitten met een stoeptegels. En als die lul dan de deur uit komt, dan laat ik die op zijn teringkop vallen. Dat overleeft hij niet, of wel?" Ik gaf hem weer braaf gelijk. "Nee, dat overleeft hij niet. Dan druipen zijn hersens in zijn broekspijpen." Daar was hij tevreden mee. "In zijn broekspijpen, precies, de vuile klootzak, precies wat hij verdient", enzovoort enzovoort en wij lopen maar verder. We komen in een buurt die ik niet zo goed ken en hij vertelt me dat het een slechte buurt is, dat je er op je hoede moet zijn, dat er gevaarlijke mensen wonen, we gaan naar zijn neef. We slaan een paar hoeken om, komen in stille straatjes, er is niemand op straat en we zijn in een slechte buurt. Dan zijn we er. Die jongen gooit steentjes tegen een raam, nog meer steentjes. Hij blijft aan de gang, tot het raam wordt geopend en er een donkere gedaante verschijnt. Over het gezicht stel ik mij een groot litteken voor, tatoeages op zijn arm en een pistool onder zijn kussen. "Wat moet je", klinkt het. Mijn jongen antwoordt. "Ik ben het. Laat ons even binnen." "Weet je wel hoe laat het is?" Morgen moet hij natuurlijk weer vroeg

snode plannen smeden en nu is hij in een slechte bui. "Laat ons nou binnen!" "Even dan." Het hoofd gaat naar binnen. Ik kan niet meer weg. We gaan naar de voordeur. Die wordt opengedaan en dan verschijnt er een jongen op blote voeten, in een trainingsbroek en een T-shirt. Hij staat met zijn armen over elkaar op de drempel, hij heeft het koud en een aardig gezicht. "Wat is er nou?" "Ik heb gevochten. Laat ons er nou even in." Na lang aarzelen mogen we binnen, maar we moeten stil zijn want de ouders slapen. Boven op zijn kamer zit zijn vriendin. Ze laten de jongen zijn verhaal doen en binnen de kortste keren hebben ze het helemaal gerelativeerd. Ze vragen wat hij gedaan heeft. Iets over joden gezegd. Dat moet hij ook niet doen in een links café, dan vraagt hij om moeilijkheden, dat is een beetje dom van hem. De jongen wordt rustig. We praten nog even door en worden het huis weer uitgewerkt. We nemen afscheid en gaan ieder ons weegs.' Hij houdt zijn mond.

'Je had je dus helemaal voor niets druk gemaakt.'

'Helemaal voor niks.'

Hij voelde haar glimlachen en haar hand weer over zijn borst gaan. Hij voelde haar lichaam steviger tegen het zijne, haar hoofd rolde in zijn schouderholte, haar wang schuurde over de stof van zijn shirt, haar haren langs zijn kaak. Een hand voelde hij onder zijn kleren op de blote huid. Hij streekte haar in de nek, zijn hand liet hij dwalen over haar rug. Haar hoofd richtte zich langzaam op. Haar voorhoofd tegen zijn kin, haar ogen, haar neus, haar mond, verder omhoog ging het. Hij draaide zijn gezicht naar haar toe. Lip ontmoette lip, lip werd tussen lippen genomen, droog nog, teder en zacht, ogen gesloten, het lichaam stil, een spel op de vierkante centimeter. Een tong kwam er zachtjes bij om het spel te versterken, een tweede, vocht en dieper en heftiger gingen die twee verder, armen werden om lichamen geslagen, stevig werd vastgegrepen, heviger werd gestreeld, tong ontmoette tanden, verhemelte, speelde rond een soortgenoot. Lichamen richtten zich op om beter bij plaatsen te kunnen komen die eerder buiten bereik hadden gelegen. Ruggen werden in hun geheel betast onder kleren, schouders, terug naar rug. De twee lichamen drukten zich tegen elkaar, lippen maakten een kleine excursie naar wangen, maar kwamen al snel terug bij elkaar. Extatisch strelen begon weer, rug, schouders, rug, rug, zij, rug, schouders, rug, zij, buik, zij, rug, schouders, arm, zij, buik, borst. Overal voelden vingers een onbekend lichaam. B.H. werd losgemaakt, borsten bevoeld, bedekt met handen, tepels stonden stijf overeind. Zijn shirt werd uitgetrokken, handen hadden vrij spel, waren gretig, alles werd betast en bevoeld, ontmoetten broek, stugge, stevige stof, werden er nog door afgeschrikt, gingen terug naar zachte huid, maar kwamen terug. Ook haar trui

ging uit. Haar borsten lichtten op in het zwakke licht, werden gestreeld, tegen een lichaam gedrukt. De lichamen werden warmer, steeds warmer, de lippen roder, andere tekenen waren aanwezig, maar nog bedekt. De knoop van haar broek ging los, de rits omlaag, haar buik omvat door een hand, die vervolgens naar achter ging, onder haar broek en ook even onder haar slipje. Diep werd adem gehaald, ogen waren nauwelijks nodig. Ook zijn knoop ging los, nog een knoop, een hand ontmoette iets, waar ze nog niet op was voorbereid, snel ging de hand naar achter, naar de onderkant van de rug. Haar hele billen werden bevoeld, heen en weer, adem in, adem in, naar voren tussen de benen, daar is het vochtig, klam, nauwelijks bewegen de lichamen, totdat de buik weer wordt betast, dan gaan ze te keer. Zijn resterende knopen worden losgemaakt, onderbroek opgelicht, het stijve lid komt eruit, wordt verkend. Met veel moeite wordt haar broek naar de enkels gesjord, haar slipje gaat mee, schoenen gaan te moeilijk, mogen blijven zitten. Warme huid op koel metaal, ook zijn broek gaat naar de knieën. Nat en stijf worden nieuwsgierig betast, worden door een hand bij elkaar gebracht. Bij elkaar, hij voelt zich in haar glijden, weerstand moet overwonnen worden, maar dan sluit ze zich om hem heen. Hij heeft zijn ogen gesloten maar hij voelt hoe ze zich aan hem vastklampt, hij hoort hoe ze steunt. Langzaam gaat hij op en neer, zoveel mogelijk genot wil hij eruit peuren. Sensatie voelt hij, wordt te veel, hij moet sneller, sneller, ze heeft hem nu in een stevige greep, ze kreunt, ze gilt, hij weet niet of het van plezier is, van angst, of van pijn, hij versnelt, moet sneller, sneller totdat hij niet meer kan houden en zich leeg voelt lopen. Op dat moment voelt hij ook een vlaag van misselijkheid over zich komen. Hij kan zich nog net van haar afduwen waardoor de golf braaksel naast haar op het dek terechtkomt. Ze schieten van elkaar los. Hij staat op, strompelt zijn broek optrekkend naar de rand. Daar kotst hij verder, twee, drie keer, dan komt zijn maag weer tot rust. Hij kwijlt nog wat na. Hij voelt een hand op zijn bil, op zijn rug. 'Gaat het?', wordt er gevraagd. Hij kijkt op, ziet het meisje, kijkt haar even verwaasd aan, laat een boer. 'Nee.' 'Wat zeg je?', vraagt ze. 'Nee', zegt hij duidelijker. 'Gaat het niet?' 'Nee.' Hij roept het nu bijna. 'Je voelt je niet goed?' Hij duwt haar weg. 'Nee, ik wil niet, ik wil niet.' Hij staat op, kijkt om zich heen. Terwijl hij zijn broek dichtknoopt, ziet hij zijn shirt liggen, zijn jas, raapt ze op. 'Ik wil niet', zegt hij zo duidelijk mogelijk tegen het verbijsterde gezicht onder hem. 'Ik wil niet.' Dan loopt hij weg, klimt van de boot, hoort haar roepen, zet het op een lopen, hoort haar schreeuwen, loopt nog harder, weet niet waar hij loopt, kan niet kijken en lopen tegelijk, moet ook al luisteren en zijn shirt aantrekken. Hij hoort haar achter zich, hoort haar huilen, hij loopt harder, slaat hoeken om, loopt haar zoek, weet niet hoe lang hij loopt, totdat hij merkt dat hij haar al een tijd niet heeft

gehoord. Dan zoekt hij naar een plaats om zich te verbergen, waar hij uit het zicht weer op adem kan komen, ziet bosjes, gaat ertussen op de grond zitten, is duizelig, trilt over zijn hele lichaam van de inspanning, is misselijk, maar kan niet braken. Op straat hoort hij niets. Hij is haar kwijt. Langzaam komt hij weer tot rust, heeft er lang voor nodig, lange tijd waarin hij aan niets denkt. Misschien laat hij wat beelden voorbij komen, maar hij plaatst ze niet in een verhaal dat hij zou kunnen begrijpen of dat een emotie bij hem op zou kunnen roepen. Hij zit alleen maar. Als zijn adem weer tot regelmaat is gekomen zou hij willen drinken. Zijn fles is hij vergeten, staat nog op de boot, dat is spijtig. Dan maar een sigaret. Zijn hart klopt nog steeds in zijn keel maar meer zorgen maakt hij zich over de rook boven zijn schuilplaats. Niemand komt langs. Hij komt overeind. Loopt weer, loopt verder of terug, hij weet het niet, loopt weer langs huizen, bomen en struiken, over tegels, keien en stoepranden, asfalt en beton, door perken en over grasvelden, maar niet veel merkt hij op. Hij loopt en loopt en stopt pas als de weg ophoudt aan het water. Verbaasd kijkt hij op. Aan de overkant rijst een ophaalbrug omhoog, zonder een boot in zicht. Hier kan men niet verder. Hier zal hij moeten blijven staan. Hij staat en staat. Er komen beelden voorbij. Hij heeft iets gedaan. Hij schudt zijn hoofd, wil de muizenissen eruit trillen maar ze achtervolgen hem. Hij krijgt behoefte aan schreeuwen, aan hard schreeuwen. Hij pakt zijn sigaretten, zoekt ook even naar zijn aansteker. Hij grijpt in het pakje, voelt niets. Hij kijkt erin. Het is leeg. Even staart hij ernaar, dan verfrommelt hij het en gooit het met kracht in het water. Hij wil schreeuwen. De weerstand brokkelt af en verpulvert. Alle onderdrukkingsmechanismen, door de drank aangetast, falen wederom. Een kreet borrelt omhoog uit zijn keel. Hij schreeuwt. Het geluid botst op het grote zwarte vlak van de openstaande brug en komt meespelen met de volgende uithaal, aangemoedigd schreeuwt hij harder, hij schreeuwt, hij schreeuwt, hij schreeuwt hij schreeuwt hij schreeuwt schreeuwt schreeuwt

Twee paar handen pakten hem stevig bij zijn armen, hij zag blauw, hij zag petten, hij kromp ineen, probeerde zich los te rukken, maar hij had niet de kracht, er werd op hem ingepraat, hij werd vermaand, hij spartelde, hij kreeg een klap, nog een, nog een en hij gaf op.

Hijgend zakte hij door zijn knieën, liet zich hangen aan stevige armen. Er werd wat met een walkietalkie gepraat en toen drongen ze toch tot hem door.

'Kun je staan, sta eens op. Hé, ga eens staan!'

'Die is goed stuk.'

'Hij zal wel te veel gezopen hebben.'

'Het is te ruiken. Hé, wat denk je dat je hier aan het doen bent? Denk je dat je hier zomaar kunt

gaan staan schreeuwen? Doe normaal! Er zijn nog meer mensen dan jij! Die mensen hier willen slapen. Die moeten morgen weer vroeg op! Wat ben jij asociaal zeg! Dat je je vol laat lopen is jouw zaak, maar val dan geen andere mensen lastig! Kijk niet zo wazig!" Weer voelde hij een hand in zijn gezicht. 'Sta eens recht!' Hij probeerde het.

'Zo, ben je weer wat bedaard, weer rustig, sta je weer op eigen benen? Was dat nou zo moeilijk?'

'Die gast is echt ver heen.'

Hij was moe. Hij luisterde niet meer. Hij realiseerde zich dat er naar zijn naam en adres werd gevraagd, maar hij was te moe om te antwoorden. Er werd nog meer tegen hem gepraat en tegen een vierde, ergens ver weg en tussen de agenten onderling. Vervolgens werd hij in een auto geduwd. Breeduit ging hij zitten, vlijde zijn hoofd tegen de leuning en sloot zijn ogen. Al gauw ontstond er een vertrouwd gebrom onder hem en geruststellende stemmen voor. Hij liet zich meevoeren. Hij knapte op van de rit. Het was goed dat hij veel van de alcohol eruit had gegooit. Nu had hij vooral dorst, maar tegelijk werd zijn blikveld weer ruimer en tegen de tijd dat hij de auto uit moest, kon hij weer op zijn benen staan, kon hij weer denken. Hij zag dat hij een politiebureau in werd geleid. Hij was hier al eens eerder geweest. Hij werd op een stoel gezet. Hij moest wachten en daarna verscheen er voor hem een gezicht, ontdaan van pet.

'Je kijkt al wat helderder uit je ogen.'

Hij knikte.

'Vertel me je naam eens.'

Hij zei zijn naam.

'Adres.'

Hij gaf het.

'Postcode.'

Het werd genoteerd en de gegevens werden gecontroleerd en coherent bevonden. De aandacht werd weer op hem gevestigd.

'Weet je waarom je hier bent?'

'Ik geloof dat ik buiten nogal wat lawaai stond te maken.' Hij keek naar de grond.

'Dat stond je zeker. Weet je waar je dat deed?'

'Nee niet precies. Ik ben niet zo bekend met dat deel van de stad. Ik heb zomaar wat gelopen en opeens was ik daar.'

'Weet je dat je heel dicht bij een aantal woonhuizen stond? En dat mensen rond deze tijd

slapen?'

'Ja, dat weet ik wel.'

'Vertel me dan eens waarom je dat allemaal deed daarbuiten.'

Hij keek naar zijn schoenen, die zaten onder de modder. Wanneer had hij door de modder gelopen? 'Ik was een beetje in de war.'

'In de war? Ja, dat hebben we gemerkt, maar wat was er. Heeft je baas je ontslagen, heeft je vrouw je in de steek gelaten, of heb je gewoon aanleg om in de war te zijn?'

Hij keek de man aan. Hij had geen onaardig gezicht. Jong nog, het was nog open, met een zweem autoriteit, op een vreemde manier uit de hoogte. Hij wilde best antwoorden. 'Je zou kunnen zeggen dat mijn vrouw me in de steek heeft gelaten.'

'Ah, kijk, dat is het dus. We wilden je al bijna in een dwangbuis naar een inrichting sturen. We dachten dat je ziek was in het hoofd.'

Hij lachte een beetje. 'Nee, zo erg is het nog niet. Ik heb alleen een beetje te veel gedronken.'

'Dat was te ruiken. En ook dat je al hebt lopen kotsen.'

Deze opmerking negeerde hij. 'Heb je misschien iets te roken voor me?' Hij ging wat overeind zitten, pakte de sigaret, stopte hem in zijn mond en daar werd hij direct aangestoken. Hij nam een trek en terwijl hij de rook uitblies, ging hij achterover zitten. Hij had weer iets om zich aan vast te houden. Hij zag dat de man tegenover hem naar hem keek. Even zaten ze zo bij elkaar.

'Je kunt in ieder geval een flinke boete tegemoet zien, weet je dat? Ordeverstoring, openbare dronkenschap en je verdient het nog ook.' De man leunde achterover en de jongen rookte zijn sigaret. Was de persoon tegenover hem eigenlijk wel ouder dan hij?

'Zo te zien ben je weer terug in het land van de levenden. Als ik je nu laat lopen, wat ga je dan doen?'

'Dan ga ik naar huis. Slapen denk ik.'

'Eigenlijk zouden we je een nachtje moeten houden. Maar de nacht is nog maar zo kort en je woont hier niet zo heel ver vandaan. Kun je lopen of moeten we je brengen?'

'Ik kan wel lopen. En ik zal braaf zijn verder.'

De agent bleef even stil en keek bedenkelijk. 'Ik zal even overleggen met mijn collega', zei hij toen. 'Blijf even zitten.' Hij stond op, liep met gerichte passen weg. Degene die tegenover hem had gezeten en zitten bleef zag er uit alsof hij zich op zijn gemak voelde. Hij rookte zijn sigaret, tipte rustig de as in een asbak en doofde hem er ook zorgvuldig. Vervolgens vouwde hij zijn handen voor

zijn borst en sloot de ogen. Het leek alsof hij sliep, maar je zou ook kunnen denken dat hij aan het bidden was. Misschien zat hij alleen maar.

De agent kwam terug en de man schoot overeind. 'Je mag gaan. Maar bedenk goed dat we nu je naam hebben. Als je nog eens zoiets uithaalt, kom je er niet zo gemakkelijk van af. Je stond echt heel hard te schreeuwen. Heb je dat goed begrepen?'

'Ik heb het begrepen. Het zal niet meer voorkomen. Ik denk wel dat ik dat veilig kan zeggen.'

'Daar reken ik op. Je kunt gaan.'

De man stond op, langzaam, dacht dat hij nog iets moest zeggen, afscheid moest nemen. 'Nou, bedankt en tot ziens', zei hij, omdat niets anders hem te binnen wou schieten.

'Welterusten en laat ik je niet meer zien.'

De man begon te lopen, maar na twee, drie passen aarzelde hij. Hij hield in, draaide zich om en liep nog even terug. 'Mag ik misschien nog een sigaret voor onderweg?'

Net als voorheen liep hij over straat, maar nu was hij niet meer alleen. De eerste tekenen van leven waren al te bespeuren. Een krantenjongen op zijn ronde, een man met halfdichte ogen en een hond, een voorbyscheurende auto en een fietser in pak met aktetas achterop, fluitende vogels. Hij liep er tussendoor, zag het, verwonderde zich erover en verwonderde zich over zijn verwondering.

Op een brug hield hij halt, rookte hangend over de leuning zijn laatste sigaret. Voor hem is water, begrensd door een stenen kade met een balustrade. Een aantal fietsen zijn er aan vastgeketend. Er ligt een boot en er is veel groen. Bomen maken van de gracht een galerij, zwaar hangen ze erboven. Er is een blauwe lucht, doorschoten met witte lijnen, die alles overkoepelt. Naast de gracht ligt een weg. Er staan auto's en huizen, een brug is er. Daarbovenop staat een verlaten figuur te roken en zich te koesteren in de eerste zonnestralen. Een klodder spuug dwarrelt in het water. Nog een. Hij neemt een laatste trek en gooit de peuk erachteraan. Een bus dendert achter hem langs. Een fietser kijkt naar hem, kijkt nog eens om en vervolgt zijn weg. Een voetganger is in aantocht, maar voordat die hem kan bereiken draait hij zich om en loopt de looper tegemoet.

*

Gele vlekken was alles wat overbleef. Gele vlekken die in de donkere verte verdwenen. Ik bleef de binnenkant van mijn oogleden bestuderen, maar ook merkte ik dat ik met mijn benen over elkaar

geslagen zat, mijn handen lagen in mijn schoot. Een prima houding was het. Mijn hoofd leunde comfortabel tegen een kussen. Tevreden voelde ik me. Geen spoor van woede of berouw was er in me achtergebleven. Die vertrouwde gevoelens zouden wel weer terugkomen, daar maakte ik me geen zorgen over. Nu genoot ik echter van het moment, zoals ik kan genieten van vakantie, waar toch ook een eind aan komen moet. Zo zat ik een tijd, tot het langzaam tot me doordrong dat ik werd bespot. Toen ik dit eenmaal had opgemerkt, voelde ik het heel duidelijk. Het was milde, ongevaarlijke spot maar daarom een die me had kunnen kwetsen, ware het niet dat juist mijn woede nu afwezig was. Ook wist ik waar de spot vandaan kwam. De geest was terug. Een klein moment was ik in verwarring, maar snel stapte ik daar rigoureuus overheen en trad hem vervolgens open en compleet tegemoet, zonder me te bekommeren om wat ik wist, niet wist en nooit te weten zou komen. Ik stond op, liep naar hem toe, stond bij hem en voelde zijn nabijheid. Mijn rust werd groter en groter, ik zweefde, ik bewoog. We dansten. Eerst nog aarzelend en voorzichtig, op zoek naar elkaars ritme, maar al snel wilder en gedurfter, alsof we al jaren elkaars partner waren. We walsten door de kamer. Rond en rond ging het, heen en weer op muziek die we beiden hoorden. Dansen deden we, op de vleugels van ons samenzijn en zonder dat er iets van afhing. We dansten en dansten, tot ik struikelde over een voorwerp dat los door de kamer slingerde. Ik probeerde me nog aan hem vast te klampen, maar daardoor viel ik des te harder, stootte mijn hoofd gemeen tegen de rand van de tafel en ik vloekte hartgrondig.

Dans in de afgrond

Een volkomen ongeloofwaardig staaltje van inzicht, overzicht, controle en zelfs vriendschap

Lang hoef ik niet na te denken over de vraag wat het meest eigenaardige is dat ik ooit heb meegemaakt. Een bepaalde gebeurtenis steekt er met kop, schouders, middel en heupen bovenuit. En daar ben ik niet eens voor naar verre oorden of vreemde landen gereisd, het overviel me tegen wil en dank. Je zou die gebeurtenis met enig recht ook een ontmoeting kunnen noemen, maar wat maakt dat uit, want het enige verschil tussen die twee zaken is dat er een ander woord voor bestaat. Ik zal hier in ieder geval een kort verslag geven van hoe het mij nu nog voor de geest staat, de dingen die gebeurden, in de juiste volgorde, de woorden die gesproken zijn, mijn gedachten, aannames en hoe het afliep. Hoe het begon vertel ik echter niet, want ik weet niet hoe het begon. Dat begin heb ik niet bewust meegemaakt. Gelukkig doet het evenmin echt ter zake hoe iets begint. Alleen wat er gebeurt maakt het verschil.

Rest me nog, vooraleer ik begin, te zeggen dat het prettig is om dingen meegemaakt te hebben. Aangenaam, fijn, jazeker.

Maar heel moeizaam werd ik wakker. Vanuit onnatuurlijke diepten kwam ik beetje bij beetje boven de bewustzijnsgrens en nog duurde het minuten voordat ik me realiseerde dat ik erg ongemakkelijk zat. De stoel was hard, mijn armen zaten in een oncomfortabele positie en het lukte me niet om daar verandering in aan te brengen. Ik worstelde mijn ogen open, maar dat had geen enkel effect, behalve dat ik ook nog een felle en plaatselijke hoofdpijn opmerkte. Uit de aanhoudende duisternis maakte ik op dat er iets voor mijn ogen zat, een doek. In de snelle ontdekkingsreis die ik daarop ondernam kwam aan het licht dat mijn handen en voeten stevig vast zaten, waarschijnlijk met tape en dat ik dus geboeid, geblinddoekt en hulpeloos was. Een gezonde paniek maakte zich van mij meester. Waar ben ik, wat doe ik hier, hoe is dat zo gekomen, wat gaat er gebeuren, wie heeft dit gedaan, is hij nog in de buurt, wat gaat hij met me doen? Een hele serie vragen, die allemaal om het hardst om antwoord schreeuwden maar die ik geen van allen kon beantwoorden, vloog door mijn hoofd en ik maakte een paar ongecoördineerde bewegingen. Dat veroorzaakte een oorverdovend geluid van de doek zo dicht bij mijn oren en ik hield me vrijwel direct weer stil, waardoor ik helder gewaar werd dat ik nauwelijks geluiden hoorde, het was stil om

me heen. Blijkbaar zat ik in een ruimte, een beschutte plek. Het had erger gekund en nu ik niet meer bewoog kreeg ik ook direct antwoord op nog een andere vraag. Er was inderdaad iemand samen met me in de ruimte. Ik luisterde gespannen, maar nog meer geluid bracht die ander niet voort. Samen waren we stil, een stilte die hij uiteindelijk zelf verbrak. Hij kwam op me af, want ik hoorde voetstappen naderen en met een ruk werd de doek voor mijn ogen weggetrokken. Ik kon weer zien. Mijn eerste aandacht ging uit naar de persoon die voor me stond. Het was een man, een lange man, met een stuk panty over het bovenste gedeelte van zijn gezicht. Dat zag er belachelijk uit, zo realiseerde ik me snel, maar het masker verborg wel effectief de gelaatsuitdrukking van mijn kompaan. Vervolgens verruimde mijn aandacht zich naar de kamer. Die was groot en het meest opvallende eraan was een gigantisch kleurig schilderij dat een hele wand besloeg. Verder was er een tafel, er stonden stoelen, zelfs een bank. Terwijl ik me nog volop oriënteerde, hoorde ik ineens dat de man al was begonnen met spreken. Hij zei een heleboel, maar ik zou het niet kunnen reproduceren. Het begin was volkomen langs me heen gegaan, waardoor ik niet begreep waar het over ging en dus ging ook de rest langs me heen. Hij sprak in ieder geval langzaam, met nadruk en hese stem, gecontroleerd maar toch dreigend. Ik luisterde gebiologeerd naar het geluid dat hij maakte en keek naar zijn mond, terwijl ik ondertussen onontkoombaar ook mijn armen voelde die nog steeds in dezelfde ongemakkelijke positie vastzaten, mijn houten billen, mijn hoofdpijn, en bovendien was ik me bewust van het schilderij, dat zich kleurig in mijn ooghoek ophield. Wat niet wegneemt dat ik natuurlijk had moeten verstaan wat hij tegen me zei. Hij sprak toch duidelijk en gearticuleerd. Ik had het makkelijk kunnen verstaan. Tot hij vroeg waarom ik zo stil was, dat verstond ik wel.

‘Waarom ben je zo stil?’

Toen hij het vroeg drong er een scherpe toon door in zijn stem. Ergernis was het, of misschien iets anders, iets dat ik nog niet kon plaatsen. Hij vroeg verder. ‘Ja, waarom zo stil?’ ‘Ben je soms bang?’ Het was dus triomf, leek me, en dat maakte me werkelijk wakker. Nu begon hij vervelende dingen tegen me te zeggen, me te beledigen, me op een hoop te gooien. Hij werd opgewondener en opgewondener, hijgde me in mijn gezicht en hoe langer hoe meer begon ik me aan hem te ergeren. Hij ging maar door, door en door, net zo lang tot hij het zelfs zo bont maakte dat ik het terug in zijn gezicht uitschreeuwde. ‘Jezus!’ Dat leek te helpen, want hij was stil. ‘Je lijkt wel een vrouw!’ Ik was blijkbaar echt boos, en ik zag dat ook zijn ogen zich vernauwden. Maar ze stonden en bleven verbaasd.

Hij probeerde zijn hese stem weer op te zetten. ‘Ik geloof niet dat je in de positie verkeert waarin je je dit soort dingen kunt veroorloven.’

Maar voor dat soort broodjes was het nu te laat. Ik was begonnen en nu moest ik door. ‘Dat kan me helemaal niks schelen! Doe met me wat je wilt. Doe me pijn, maak me dood, verzin maar wat, maar van dit gezever ga ik spuwen! Niet meer lullen nu! Wat je ook van plan bent, doe het!’ Ik hoorde het mezelf allemaal zeggen. ‘Je bent alleen maar lulkoek aan het verkopen. Je vertelt me dingen over mij waar je geen reet van afweet en je zegt ze alleen maar omdat ik nog niks heb gezegd. Maar als ik niks zeg, dan weet ik gewoon niks te zeggen! Er is gewoon niks wat ik tegen je zou willen zeggen, of wat ik zou moeten zeggen over dit alles, over jou, over deze kamer, dat schilderij, en over dat ik hier op een stoel zit vastgetaped. Ik heb geen flauw idee. Weet jij wat ik zou moeten zeggen?’

Ik keek hem aan en hij keek schaapachtig terug. Ik kon het niet helpen dat ik lachte. Het was geen vrolijke lach, maar toch, koren op zijn molen. ‘Vind je het leuk?’

‘Leuk? Nou, als je niet oppast ga ik het nog echt grappig vinden! En dat is het toch eigenlijk ook? Zoals wij er hier bij zitten? Ik lach me dood.’

‘Dit is ernst’, bracht hij daar tegenin.

‘Dat jij je met ernstige zaken bezig houdt wil toch niet zeggen dat ik het niet grappig kan vinden. Of wel soms?’ Ik vocht blijkbaar om elke centimeter. ‘Maar je kunt gerust zijn hoor, ik ben ook bang. Tuurlijk ben ik bang, wie zou dat niet zijn? Is daar soms iets mis mee? Dat betekent niet dat je allerlei stomme dingen over me moet gaan zeggen.’ Rancuneus was ik bovendien. ‘Wat ben je eigenlijk van plan? Je bent toch iets van plan, nietwaar? Dat lijkt me duidelijk.’ Ik had gedacht dat hij daar wel een antwoord op zou hebben, maar hij kon het blijkbaar even niet vinden. Ik lachte weer schamper en vrijwel meteen kreeg ik een vuist vol op mijn kaak.

‘Hou toch eens je bek!’, schreeuwde hij terwijl mijn hoofd vol achterover schoot. De pijn kwam er direct achteraan, maar die werd draaglijk zodra mijn hoofd weer in verticale stand tot rust was gekomen.

‘Au!’, zei ik, en ik nam de schade op met mijn tong. Een wondje aan de binnenkant van mijn lip en een tand zat een beetje los. Ik proefde bloed. ‘Dat doet pijn!’

Hij ijsbeerde nu door de kamer. ‘Ben dan stil! En lach niet meer!’

‘Ik vraag je beleefd dat niet meer te doen’, zei ik met mijn tong nog in het wondje.

‘Wat zeg je?’

‘Ik vraag je beleefd me niet meer te slaan. Dat is niet aardig.’ Mijn boosheid was als op slag verdwenen. ‘Kan ik het helpen dat ik soms dingen grappig vind?’ Ik trok een pijnlijk gezicht en moest weer lachen. ‘Als ik een pijnlijk gezicht trek, dan doet dat pijn’, zei ik verontschuldigend. ‘Dat is toch een vreemde tegenstrijdigheid die leuk te noemen is, of niet soms?’ Ik hield mijn gezicht in een plooi die me zo min mogelijk last bezorgde en proefde weer van het bloed.

Nu verdwenen er ook bij hem wat scherpe kantjes uit het gezicht. Hij accepteerde mijn verontschuldiging en ging zitten.

We zwegen even gezamenlijk, maar dat hoefde wat mij betreft niet zo lang te duren. Ik zat nog steeds erg ongemakkelijk. ‘Wat doen we hier eigenlijk?’

Het bleef stil tegenover me. Hij was blijkbaar een beetje in de war.

‘Ben ik de eerste die hier zit, of heb ik nog voorgangers?’ Dan maar bij het begin beginnen.

Hij hief zijn hoofd zonder me aan te kijken en antwoordde mechanisch. ‘Je bent niet de eerste.’

‘En wat heb je met die anderen gedaan?’

Met een bijna serene blik keek hij langs me heen. ‘Ik vermoord mensen.’

‘Je vermoordt mensen?’ Helemaal als een verrassing kwam het niet. ‘Nou ja, iemand moet het doen.’

‘Iemand moet het doen? Wat bedoel je daar nu weer mee?’ Hij vestigde zijn aandacht terug op mij en er zat zelfs weer wat agressie in zijn stem. Het leek zowaar op een klein offensiefje.

‘Nou, gewoon, er worden een heleboel mensen vermoord. Je hoort daar steeds verhalen over en iemand moet daar toch verantwoordelijk voor zijn. Dat kan niet anders. Jij dus.’

‘Ik dus, ja.’ Hij ontspande. Weer keek hij me aan, door die belachelijke panty heen. ‘Heb jij daar geen oordeel over?’

‘Een moreel oordeel bedoel je?’ Nu was het mijn beurt om naar woorden te zoeken. ‘Nee, niet echt. Voor een moreel oordeel moet je de dingen van alle kanten kunnen bezien, en dat kan ik bij voorbaat niet. Daarom onthoud ik me er maar van. Alhoewel het wel vervelend is dat ik hier nu zit en ik dus degene ben die vermoord gaat worden. Ik dacht altijd dat het anders zou gaan. Eigenlijk is het wel behoorlijk stom!’

Hij zuchtte. ‘Ach, ik weet eigenlijk al niet meer of ik je wel ga vermoorden.’ ‘Misschien ook wel.’ ‘Ik weet het niet.’ Daar was ik even stil van. ‘Je hebt het eigenlijk al direct flink verpest.’ Hij leek meer teleurgesteld dan iets anders. ‘Je bent niet wat ik van je had verwacht. Tot nu toe bleven ze steeds keurig hun eigen dingetjes zeggen, in hun eigen hokjes denken, terwijl ze hier helemaal

niet in hun eigen hokje zaten, want ze zaten op mijn stoel. “Doe me alsjeblieft geen pijn”, “Ik ben bang”, “Maak me los”, “Ik waarschuw je”.’ Hij vrot zichzelf op terwijl hij zijn slachtoffers citeerde.

‘Tja, zo zijn ze, mensen, dat zal wel kloppen.’

‘Zal wel kloppen? Het klopt! Dat kan ik je verzekeren’

‘Jij hebt er blijkbaar meer ervaring mee dan ik.’

‘Nou en of ik dat heb. Ze zijn echt onverstoorbaar. Er is niet tot ze door te dringen. Zo erg zijn ze, dat is met geen pen te beschrijven.’

‘Ik geloof je op je woord. En ik kan het me helemaal voorstellen. Ik weet maar al te goed dat ze zichzelf het middelpunt van het universum wanen, egocentrisch tot op het bot als ze zijn, al zullen ze dat glashard ontkennen omdat het te veel op egoïstisch lijkt te lijken, iets waar ze absoluut niet mee willen worden geassocieerd. Maar het is een feit dat ze hun eigen individu het allerbelangrijkste vinden, en dus het individu in het algemeen. Dat individu beschouwen ze als heilig en daaruit volgt dan zonder terughoudendheid dat er alleen maar goede dingen met een individu mogen gebeuren. Slechte dingen plegen in hun ogen heiligschennis en moeten tot de orde geroepen worden. Het hoort een individu niet te overkomen dat het ineens vastgebonden op een stoel zit en vermoord gaat worden, zomaar. Dat begrijpen ze niet, dat kunnen ze niet begrijpen, dat willen ze niet begrijpen, ook al valt er helemaal niets te begrijpen. Soms gebeurt het gewoon.

‘En je ziet het niet alleen hier, je ziet het overal. Men zou niet ziek moeten worden, men behoort niet overreden te worden door een auto, men zou niet bedrogen mogen worden. Men zou gelukkig moeten leven, dat geloven ze. En wat hen afhoudt van dat gelukkige leven zou niet mogen bestaan, terwijl het niet te ontkennen valt dat het bestaat. Waarom is dat zo moeilijk om te accepteren, dat vraag ik me vaak af. Terwijl het leven met die acceptatie zoveel mooier en dieper zou kunnen zijn. Maar nee, onverstoorbaar dwepen ze met zichzelf. En dat dwepen is ondertussen een vaststaande regel geworden waaraan niemand meer wil tornen. Iedereen doet het. Ze zitten helemaal vast in hun ideeën over menselijkheid, over die vervelende rechtvaardigheid en over hoe het allemaal in elkaar behoort zitten. Ze beoedelen alles met hun nette orde en het liefst zouden ze zien dat iedereen altijd en overal keurig op zijn tellen past, zodat er niets gebeurt. Want er zou toch eens iets gebeuren, stel je voor! Nee, elk risico moet tot elke prijs vermeden worden. En als er dan eens iets gebeurt dat buiten hun keurig aangeharkte straatjes valt, dan moet de verantwoordelijke worden gevonden en minstens uit zijn functie worden ontheven, terwijl er in feite niemand iets aan kan doen dat er af en toe iets gebeurt. Het is zelfs geweldig als er iets gebeurt, en van iets geweldigs kun je toch

nauwelijks verwachten dat het altijd goed en mooi en aardig is.' Ik zag hem glazig kijken, maar ik gooide er nog een voorbeeldje tegenaan. 'Dan heb ik meer respect voor de mensen in de biblebelt, die hun kinderen niet laten inenten en het dus met fatalisme overlaten aan God of die kinderen ziek zullen worden of niet. Terwijl de rest van het land er schande van spreekt. Er wordt zelfs gezegd dat die mensen crimineel zijn, dat ze niet van hun kinderen houden. Maar die mensen hebben gelijk! Laat toch eens iets gebeuren! Laat eens iemand ziek worden, of dood gaan zelfs, of op deze stoel terecht komen. Zo erg is dat toch ook weer niet! Maar nee, men vindt zichzelf belangrijk, het allerbelangrijkst. Terwijl je zelf toch in feite helemaal niet belangrijk bent. Wat maakt het uit of ik hier dood ga? Een paar mensen zullen wat aangedaan zijn en een beetje snotteren op een bijeenkomst, maar daarna gaat alles weer gewoon zijn gang. Over een jaar denkt niemand meer aan me en over vijftig jaar ben ik helemaal vergeten. Wat is er om zuinig op te wezen als je helemaal geen indruk achterlaat? Maar precies dat gesnotter op een begrafenis willen we niet, ook al is het zo voorbij. De dood is een dagelijks ongemak dat we niet willen, meer niet. En net als andere dagelijkse ongemakken proberen we het weg te poetsen. Maar daarmee maken we het alleen des te ongemakkelijker.'

Ook ik vrat mezelf op en dus was het zijn beurt om te grinniken. 'Mooie speech, dat geef ik je na. En ik zal je zeggen dat ik het roerend met je eens ben. Maar ben jij dan nooit egocentrisch?'

'Natuurlijk wel, wat anders kun je zijn? Maar ik ben me er van bewust dat het meeste zich helemaal niets aantrekt van wat voor middelpunt dan ook. Het draait niet om mij en dus kan ik ermee in aanvaring komen. Dat is toch normaal.'

'Gelijk heb je. Eigenlijk zou je ook eens iemand moeten vermoorden. Ik kan het je aanraden. Het is op een bepaalde manier bevrijdend. Terwijl je bezig bent moeten ze het wel van je aannemen en daardoor heb je even geen last van die boosheid. Het moment zelf is een grote overwinning. Het geeft voldoening, je voelt je machtig, godgelijk, je kunt alles aan. Terwijl je er tegelijkertijd mee laat zien hoe onbelangrijk het is, dus een schuldgevoel hou je er ook niet aan over.'

Hier dacht ik even over na. 'Ik denk toch niet dat het iets voor mij zou zijn. Ik hou me liever afzijdig. Bovendien, zoals je al zei, ze blijven toch toch alleen maar in hun eigen hokjes denken. Ik zou ze maar weinig kunnen laten zien. En verder heb ik eigenlijk weinig problemen met mensen, al zoek ik ze liever niet op. Ze doen ook maar hun best, ieder op een andere manier dan ik en wie ben ik dan om de beul uit te gaan hangen?'

'Gewoon omdat het je het intense gevoel geeft dat je iets betekent en laat zien dat je er bent.'

Weliswaar aan een enkel persoon, maar die druk je dan ook wel heel erg met zijn neus in de feiten. Ik begin daarin wel vindingrijk te worden.'

'Dat neem ik van je aan en misschien heb je gelijk. Ieder z'n ding. Maar geloof het of niet. soms zit er een tussen die wel meevalt. Echt waar.'

'Blijkbaar. Ik geloof trouwens niet dat het er vandaag nog van gaat komen. Ik ben helemaal uit mijn moordenaarsdoen. Ik denk dat ik van jou wel een schuldgevoel zou krijgen, of zoiets als spijt.'

'Spijt? Dat moet je niet hebben! Bof ik even.'

'Volgens mij heeft dat niets met boffen te maken.'

'Toch wel. Ik had toch ook een moordenaar kunnen treffen die pijnlijk werd van mij? Dat is wel boffen nu.'

'Hm, ja, misschien is het van jou uit gezien inderdaad een gelukje.'

Een ander perspectief zag ik niet.

We waren nu een hele tijd stil. Alles zat door de war, niks op zijn plaats.

'En nu?', vroeg ik.

'Tja, ik weet het eigenlijk niet. Ik kan je natuurlijk gewoon laten zitten en weggaan.'

'Dat kan. Waar zijn we ergens? Komen er normaal mensen hier?'

'Ik kan helemaal niet weg. We zijn bij mij thuis.'

'Ah.' Dat leek me eigenlijk niet zo slim.

'Laat me even denken hoor.'

'Als je me echt niet gaat vermoorden, dan kun je me net zo goed losmaken.'

Hij trok de panty van zijn hoofd. 'Tja, misschien wel.' Hij keek me aan, en ik zag nu dat hij op een vreemde manier knap was en dat hij een beetje weemoedig keek. 'Belooft je dat je niks zult ondernemen als ik je losmaak?'

Die vraag verraste me een beetje. Dat kon hij toch niet menen! Ik hoefde hem helemaal niets te beloven. Ik zat hier alleen maar vanwege hem. 'Alleen als jij op jouw beurt belooft me echt niet te zullen vermoorden. Anders denk ik alleen maar dat ik niks zal ondernemen. Verder ben jij ook nog niet gekomen.'

Hij lachte zuur, maar pakte een mes en sneed me los. Terwijl ik moeizaam opstond ontdeed ik me van de resten plakband. Het voelde een stuk beter zo. Ik strompelde naar de bank en plofte weer neer. Daar zat ik eventjes stil terwijl tot me doordrong wat er was gebeurd. 'Wat was je eigenlijk met me van plan?' Ik was er toch nieuwsgierig naar.

Hij keek me aan en onthulde zijn plannen onbewogen. 'Ik wilde je levend verbranden.'

Wat je noemt vindingrijk en met de neus in de feiten. Het idee verbijsterde me nu toch wel en ik was blij dat ik aan dat lot was ontsnapt. Maar dorst had ik ook. 'Heb je misschien iets te drinken in huis? Daar ben ik nu wel aan toe.'

Hij haalde zijn handen door zijn haar en dacht even na. 'Ik heb bier en whisky.'

'Doe mij eerst maar een biertje. Ik denk dat ik heel snel ga drinken, en met whisky ga ik dan binnen de kortste keren van mijn stok.'

Mij gaf hij een flesje bier en zelf nam hij de whisky, waarop we samen dronken. Na een stroef begin hebben we nog uren zitten praten en drinken. Ik biertjes, hij zijn whisky. Pas in de kleine uurtjes heb ik hem laveloos op de bank alleen gelaten. Na die dag heeft hij toch nog twee moorden gepleegd. Toen hebben ze hem gepakt en gekruisigd.

Over mij hoeft niemand zich zorgen te maken. Die tand zit weer keurig vast.